

Petra Noppiari

NÄYTTÖREITILLÄ TUTKINTO-OPISKELIJAKSI

Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen
opiskelijavalintauudistus

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Pro gradu
Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Petra Noppi: Näyttöreitillä tutkinto-opiskelijaksi. Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen opiskelijavalintauudistus.

Pro gradu

Tampereen yliopisto

Elinikäinen oppiminen ja kasvatus

Huhtikuu 2022

Tässä kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen opiskelijavalintauudistusta, jossa uutena hakuväylänä tarjotaan näyttöreittiä. Hakuväylä on osa valtakunnallista opiskelijavalintauudistusta sekä Toinen reitti yliopistoon -hanketta. Näyttöreitillä toimii mooc -muotoinen verkkokurssi, joka pilotoitiin keväällä 2020 yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden koulutuksen kanssa. Näyttöreitti edustaa uudenlaista tapaa arvioida hakijoiden motivaatiota ja osaamista.

Tutkimuksen tutkimustehtävänä on selvittää ja kuvata näyttöreitien kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitistä. Tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia tarkastellaan erityisesti oppimismotivaation lähtökohdista Ecclesin ym. (1983) odotusarvoteoriaan (engl. expectancy-value theory) liittyen. Näyttöreitille hakeutumista ja näyttöreitillä suoriutumista tarkastellaan suhteessa opiskelijoiden odotuksiin ja arvostuksiin. Tutkimus toteutettiin monimenetelmällisenä tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin sähköisesti puolistrukturoidulla kyselylomakkeella. Tutkittaviin kuuluivat vuonna 2020 ja 2021 näyttöreitien kautta sisään päässeet opiskelijat, jotka vastaanottivat opiskelupaikan Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksesta. Tutkimuksen perusjoukkoon kuului yhteensä 88 opiskelijaa. Kyselyyn vastasi yhteensä 39 opiskelijaa (N=39). Aineiston analyysissä käytettiin määrällisen tutkimuksen perusanalyysia sekä laadullisen tutkimuksen teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Keskeisimmät tutkimustulokset on esitetty sanallisesti, numeerisesti ja graafisesti.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että tutkinto-opiskelijoiden arvostukset (kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo) yhteiskuntatutkimuksen opintoja kohtaan ovat olleet näyttöreitien valinnan taustalla. Opiskelijoiden odotukset (oman onnistumisen ennakointi ja näkemykset omista opiskelutaidoista) ovat olleet yhteydessä näyttöreitillä suoriutumiseen onnistuneesti, jonka myötä opiskelupaikka on mahdollistunut. Lisäksi opiskelijoiden kokemukset näyttöreitistä hakuväylänä yliopiston tutkintokoulutukseen ovat olleet pääosin myönteisiä. Näyttöreitillä kaltaisista vaihtoehtoisista hakuväylistä tarvitaan tutkimustietoa, jotta niiden käytänteitä ja vaikutuksia voidaan jatkossa arvioida ja kehittää. Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitien osalta jatkotutkimusaiheet ovat moninaiset. Tutkimusta olisi mahdollista kohdentaa esimerkiksi väylän hallinnolliseen yhteistyöhön sekä hakijoihin, jotka eivät tulleet valituiksi tutkinto-opiskelijoiksi.

Avainsanat: näyttöreitti, yhteiskuntatutkimus, Toinen reitti yliopistoon, opiskelijavalintauudistus, Tampereen yliopisto, oppimismotivaatio, odotusarvoteoria

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPISKELIJAVALINTAUUDISTUS	8
2.1	Opiskelijavalintauudistuksen taustaa	8
2.2	Opiskelijavalintauudistuksen tavoitteet ja toimenpiteet	10
2.3	Toinen reitti yliopistoon -hanke	13
3	TAMPEREEN YLIOPISTON YHTEISKUNTATUTKIMUS	16
3.1	Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen sisältö, opintojen rakenne ja hakuväylät	16
3.2	Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti	17
3.2.1	<i>Näyttöreittiväylän pilotointi</i>	18
3.2.2	<i>Yhteiskunta tänään 5 op – Mooc verkkokurssi</i>	20
4	OPPIMISMOTIVAATIO	23
4.1	Motivaatio ja oppimismotivaatio koulutuksen nivelvaiheessa	23
4.2	Odotusarvoteoria.....	25
4.2.1	<i>Odotusten ja arvostusten erittely</i>	26
4.2.2	<i>Odotusten ja arvostusten kehittyminen</i>	28
4.2.3	<i>Odotusten ja arvostusten merkitys korkeakoulusuoriutumisessa ja koulutusvalinnoissa</i>	30
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	33
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	35
6.1	Aiemmat tutkimukset.....	35
6.2	Tieteenfilosofiset lähtökohdat ja monimenetelmällinen tutkimus	38
6.3	Tutkimusaineiston hankinta ja analyysi	41
6.3.1	<i>Aineiston määrällinen analyysi</i>	44
6.3.2	<i>Aineiston laadullinen analyysi</i>	47
6.4	Tutkimuksen eettiset lähtökohdat	50
7	TUTKIMUSTULOKSET	52
7.1	Opiskelijoiden arvostukset näyttöreitin valinnan taustalla	52
7.1.1	<i>Kiinnostusarvoon kuuluvat tekijät</i>	53
7.1.2	<i>Hyötyarvoon kuuluvat tekijät</i>	55
7.1.3	<i>Tärkeysarvoon kuuluvat tekijät</i>	57
7.2	Opiskelijoiden odotukset oman suoriutumisensa suhteen näyttöreitillä	59
7.3	Opiskelijoiden kokemukset näyttöreitistä hakuväylänä yliopistoon	64
7.3.1	<i>Myönteiset näkemykset näyttöreitistä hakuväylänä</i>	65
7.3.2	<i>Kielteiset näkemykset näyttöreitistä hakuväylänä</i>	68
8	POHDINTA	71
8.1	Tutkimustulosten yhteenveto ja johtopäätökset.....	71
8.2	Tutkimuksen luotettavuus ja yhteiskunnallinen hyödynnettävyys.....	77
8.3	Jatkotutkimusaiheet	80
	LÄHTEET	82
	LIITTEET	88
	Liite 1: Saatekirje.....	88
	Liite 2: Kyselylomake	89

TAULUKOT

TAULUKKO 1.	HELSINGIN YLIOPISTON SOSIAALITIEDEIDEN JA TAMPEREEN YLIOPISTON YHTEISKUNTATUTKIMUKSEN <i>YHTEISKUNTA TÄNÄÄN</i> -VERKKOKURSSI (JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON AVOIN YLIOPISTO, 2020, S. 42.).....	19
TAULUKKO 2.	<i>YHTEISKUNTA TÄNÄÄN</i> -VERKKOKURSSIN ETENEMINEN (JYVÄSKYLÄN YLIOPISTON AVOIN YLIOPISTO, 2020, S. 43.).....	20
TAULUKKO 3.	VASTAAJIEN SUKUPUOLI	45
TAULUKKO 4.	VASTAAJIEN IKÄRYHMÄ.....	45
TAULUKKO 5.	VASTAAJIEN AIEMPI KOULUTUSTAUSTA	46
TAULUKKO 6.	VASTAAJIEN SISÄÄNPÄÄSYVUOSI.....	46
TAULUKKO 7.	MYÖNTEISET JA KIELTEISET ILMAUKSET NÄYTTÖREITISTÄ.....	64

KUVIOT

KUVIO 1.	OPPIAINEKOHTAISTEN ODOTUSTEN JA ARVOSTUSTEN VAIKUTUS SUORIUTUMISEEN JA VALINTOIHIIN (VILJARANTA & TUOMINEN, 2018, S. 102.)	31
KUVIO 2.	OPISKELIJOIDEN ARVOSTUKSET NÄYTTÖREITIN VALITSEMISELLE	53
KUVIO 3.	OPISKELIJOIDEN ODOTUKSET NÄYTTÖREITILLÄ SUORIUTUMISESSA	59
KUVIO 4.	OPISKELIJOIDEN AIEMPIEN OPINTOJEN MERKITYS NÄYTTÖREITILLÄ ONNISTUMISEEN	62
KUVIO 5.	OPISKELIJOIDEN ODOTUSTEN JA ARVOSTUSTEN VAIKUTUS NÄYTTÖREITIN VALINTAAN JA KURSSILLA SUORIUTUMISEEN (NOPPARI, 2022.).....	75

1 JOHDANTO

Suomessa korkeakoulujen opiskelijavalintoja on uudistettu ja kehitetty viimeisten vuosien aikana merkittävästi. Korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja pääsyyn liittyvä hitaus ja vaikeus ovat vaatineet hakujärjestelmän uudistamista (Ahola ym., 2018, s. 11–12). Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) toimeenpanemalla valtakunnallisella opiskelijavalintauudistuksella (2017–2020) on uudistettu niin yliopistojen kuin ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintoja, jotta korkeakoulutukseen pääsy nopeutuisi ja tarpeettomat väliuodet vähentyisivät. Yhtenä merkittävänä toimenpiteenä on ollut todistusvalintaan siirtyminen. (OKM, 2017, s. 1.) Todistusvalinnasta on muodostunut ensisijainen valintaväylä tutkintokoulutuksiin ja sen merkityksen kasvaessa on nähty tarve myös vaihtoehtoisten väylien kehittämiseen. Todistusvalinnan ja perinteisten valintakokeiden ohella tarvitaan vaihtoehtoisia hakureittejä palvelemaan eri hakijaryhmiä sekä tukemaan korkeakoulujen toimintaa ja hakujärjestelmää. Vaihtoehtoisilla väylillä voidaan tarkoittaa avointa väylää, johon kuuluu laajakirjo erilaisia opiskelijavalintatapoja, jossa opiskelijavalinta tutkintokoulutukseen perustuu suoritettuihin avoimen yliopiston opintoihin. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020.)

Tampereen yliopistossa on lähdetty uudistamaan ja kehittämään valintamenettelyitä ja erilaisia vaihtoehtoisia hakureittejä yliopiston eri tutkintokoulutuksiin. Opiskelijavalintojen kehittäminen on tarpeen, sillä Tampereen yliopisto edustaa tällä hetkellä yhtä Suomen suosituinta korkeakoulua. Korkeakoulujen kevään 2021 toisessa yhteishaussa Tampereen yliopisto oli suosituin hakukohde hakijamäärän perusteella. Hakijoita oli yhteensä 32 281, joista noin 3 400 tuli valituksi tutkinto-opiskelijoiksi. Suosituimpina hakukohteina olivat lääketieteen lisensiaatin, kauppatieteiden ja psykologian koulutukset, mutta muutkin koulutusalat, kuten luokanopettajan, hallintotieteiden ja yhteiskuntatutkimuksen koulutukset. (Tampereen yliopisto, 2021a.)

Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutus (YTK) on ottanut merkittävän askeleen opiskelijavalintojen kehittämisessä tarjoamalla uutta vaihtoehtoista hakuväylää. Pääsy tutkintokoulutukseen voi mahdollistua näyttöreittein kautta, jonka kehittäminen on ollut osa valtakunnallista opiskelijavalintauudistusta sekä Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hanketta. Avoimen väylän kehittäminen ja erilaisten vaihtoehtoisten hakureittien suunnitteleminen ja pilotoiminen on ollut hankkeen kehittämistyön keskiössä (Toinen reitti yliopistoon, 2020a). Vaihtoehtoisten valintatapojen suosio ja kasvu on nähty myös Tampereen yliopistossa. Kevään 2021 yhteishaussa eri tutkintokoulutuksiin valittiin 213 uutta opiskelijaa vaihtoehtoisten väylien, kuten näyttöreittien kautta (Tampereen yliopisto, 2021a). Tampereen yliopistossa näyttöreittivalinta on käytössä yhteensä viidessä eri hakukohteessa, johon uutena lisäyksenä on tullut oma koulutusalan eli elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutus.

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen opiskelijavalintauudistusta, jossa uutena hakureittinä tarjotaan näyttöreittiä. Näyttöreittinä on kaikille avoin ja maksuton kurssi *Yhteiskunta tänään*, joka toteutetaan mooc -muotoisena (*massive open online course*) verkkokurssina. Kurssin laajuus on viisi opintopistettä, ja sen menestyksekkäs suorittaminen avaa hakijoille mahdollisuuden päästä tutkinto-opiskelijoiksi yliopistoon. Näyttöreittein kautta on mahdollista hakea kolmeen eri hakukohteeseen, sillä näyttöreitti toteutetaan yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden koulutuksen sekä Turun yliopiston sosiaalitieteiden koulutuksen kanssa. Tutkielmani rajautuu Tampereen yliopistoon, jossa tutkimuskohteenani ovat näyttöreittiväylältä valituksi tulleet tutkinto-opiskelijat. Tutkielmani lähtökohtana on kuvata ja ymmärtää Tampereelle valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitistä. Tarkastelen erityisesti näyttöreittein valintaan ja kurssilla suoriutumiseen liittyviä tekijöitä.

Opiskelijavalintauudistus, TRY -hanke ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti ovat ajankohtaisia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä koulutuksellisia uudistuksia, joista tarvitaan tutkimustietoa. Tutkimustieto mahdollistaa uudistusten vaikutusten arvioinnin ja olemassa olevien käytänteiden ja toimenpiteiden kehittämisen. Näyttöreittein pilotointi toteutettiin keväällä 2020, ja Tampereen yliopistolla ja Helsingin

yliopistolla on ollut näkyvä rooli mahdollistamassa uudenlaista valintaväylää yhteiskuntatutkimuksen ja sosiaalitieteiden tutkintokoulutukseen. Molemmissa yliopistoissa perinteinen pääsykoe on poistettu ja koulutukseen haku tapahtuu todistusvalinnalla ja/tai näyttöreitillä korkeakoulujen kevään yhteishaussa. Turun yliopiston sosiaalitieteiden koulutus liittyi osaksi yhteistyötä keväällä 2022. Väylän nähdään palvelevan eri koulutustaustoista ja elämäntilanteista tulevia hakijoita, joille esimerkiksi todistusvalinta ei ole vaihtoehto. Näyttöreitien ajatellaan osoittavan myös sen, että yliopistoon pääsy ei perustu yksittäiseen pääsykokeeseen, jonka hakija voi kokea paineiseksi ja jännittäväksi (Tampereen yliopisto 2020b).

Tutkimusaiheeni valintaa ohjaa oma kasvatustieteellinen intressini korkeakoulutusta ja opiskelijavalintauudistusta kohtaan. Olin mukana kehittämässä Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreittiä korkeakouluharjoitteluni aikana yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa syksyllä 2020. Opintoihini liittyvän harjoittelun myötä pääsin tutustumaan *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssiin ja näyttöreitien käytäntöihin. Elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen opiskelijana pidän näyttöreittiä ja TRY -hanketta erittäin tarpeellisena, sillä vaihtoehtoisten valintaväylien kautta mahdollistetaan korkeakoulutukseen pääsy monenlaisille hakijoille. Koen avoimen väylän ja vaihtoehtoisten hakureittien kehittämisen ensiarvoisena nykyisen työelämän pirstaleisuuden ja eriarvoisuuden kasvun näkökulmasta. On tärkeää, että ihmisille mahdollistetaan pääsy koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen eri elämänvaiheissa ja eri koulutustaustoista riippumatta. Tutkielmani tarjoaakin kasvatustieteellistä näkökulmaa opiskelijavalintauudistus keskusteluun ja vaihtoehtoisen hakuväylien, kuten näyttöreittien, kehittämiseen.

2 OPISKELIJAVALINTAUUDISTUS

Opiskelijavalintauudistus (2017–2020) on OKM:n toimeenpanema uudistus, jossa on kehitetty korkeakoulujen opiskelijavalintamenettelyitä ja valintaväyliä. Uudistuksen tavoitteena on ollut korkeakouluhakijoiden tarpeettomien väli vuosien vähentäminen ja korkeakouluopintojen aloittamisen aikaistaminen. (OKM, 2017a, s. 1.) Uudistuksen yhtenä merkittävänä toimenpiteenä on ollut todistusvalintaan siirtyminen. Tutkintokoulutukseen haetaan nyt ensisijaisesti toisen asteen todistuksen perusteella. Todistusvalinnan ohella muitakin valintaväyliä on uudistettu ja kehitetty. TRY -hanke on vastannut etenkin vaihtoehtoisten hakureittien kehittämistä.

2.1 Opiskelijavalintauudistuksen taustaa

Korkeakoulujen opiskelijavalintoja on kehitetty koko 2010-luvun ajan (Haltia ym., 2019, s. 276). Sujuvampi pääsy ja nopeampi siirtyminen korkeakouluopintoihin on ollut esillä useissa Suomen hallitusohjelmissa. Pääministeri Jyrki Kataisen vuoden 2011 hallitusohjelmassa asetettiin tavoite korkeakouluopintoihin pääsyn sujuvoittamiseksi ja opiskelijavalintojen päävalintojen varaaminen hakijoille, joilla ei ole aiempaa vastaavan tasoista tutkintoa tai opinto-oikeutta. Tavoitteeksi asetettiin myös joustavien siirtymämahdollisuuksien luominen korkeakoulujen sisällä ja välillä. (Valtioneuvosto, 2011, s. 34.) Hallituskauden aikana otettiin käyttöön korkeakoulujen yhteinen Opintopolku.fi -palvelu, jonka tehtävänä on sujuvoittaa toisen asteen ja korkeakoulujen nivelvaihetta. Palvelulla mahdollistetaan korkeakoulujen yhteishaku ja koulutustarjonnan yhtenäinen näkyminen. (OKM, 2017a, s. 3.)

Vuonna 2015 pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmassa tavoiteltiin työelämään siirtymisen nopeuttamista. Hallitusohjelmassa linjattiin, että opintopoluista tehtäisiin mahdollisimman joustavat koulutusasteiden sisällä ja välillä. Nopeaa valmistumista ja siirtymistä työelämään tuettaisiin myös

vahvemmin. Tavoitteisiin kuului myös korkeakoulujen valintamenettelyiden uudistaminen, toiseen asteen koulutuksen ja korkeakoulutuksen välisen yhteistyön lisääminen sekä kolmannen lukukauden käyttöönotto korkeakouluissa. (Valtioneuvosto, 2015, s. 18.) Hallitusohjelman toimenpidesuunnitelmassa asetettiin, että OKM ja korkeakoulut aloittaisivat yhteistyön, jossa valintakoemenettelyitä uudistettaisiin siten, että tarpeettomia välivuotia saataisiin vähennettyä ja korkeakouluopintojen aloittamista aikaistettua. Tarkoituksena oli luopua pitkäkestoisesta pääsykokeisiin valmistautumisesta ja hyödyntää ylioppilastutkintoa valintamenettelyissä paremmin. (Valtioneuvosto, 2016, s. 38.)

Koulutuksen ja työllisyyden edistäminen on ollut esillä myös nykyisen pääministerin Sanna Marinin hallituskaudella. Vuoden 2019 hallitusohjelman päätavoitteiksi on asetettu koulutus- ja osaamistason nostaminen kaikilla koulutusasteilla, koulutuksellisen tasa-arvon lisääminen sekä oppimiserojen kaventaminen. Korkeakoulutuksen osalta keskeisimmät toimet ovat olleet korkeakoulutuksen saavutettavuuden parantaminen, korkeakoulutettujen määrän nostaminen ja korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen. Tavoitteena on helpottaa tutkintokoulutukseen pääsyä ja mahdollistaa yhä useammalle korkeakoulututkinto. Opiskelupaikkoja pyritään myös takaamaan ensimmäistä korkeakoulututkintoa suorittaville ja vaihtoehtoisia valintaväyliä kehitetään alanvaihtajille ja lisäpätevyyttä hankkiville. (Valtioneuvosto, 2019, s. 164–165.) Suomessa vuonna 2030 vähintään puolella (väh. 50 %) nuorista aikuisista tulisi olla suoritettuna korkeakoulututkinto (Valtioneuvosto, 2021, s. 32).

Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistusta tutkineet Haltia ym. (2019) ovat analyysissään esittäneet, että valintauudistusta on viety eteenpäin kolmen keskeisen toimen avulla, jossa ensimmäisenä on ollut pääministeri Kataisen hallituskauden aikana luotu valtakunnallinen hakujärjestelmä. Korkeakoulujen valtakunnallinen yhteishaku ja sähköinen hakujärjestelmä on mahdollistettu Opintopolku.fi -palvelulla vuonna 2014. Toisena keskeisenä toimena on ollut hakijakiintiöiden ja erityisesti ensikertalaisikiintiöiden käyttöönotto. Hakijoiden kiintiöiminen alkoi vuonna 2016 pääministeri Sipilän hallituskaudella, vaikka kiintiöiden asettaminen tehtiin mahdolliseksi jo vuonna 2014. Kolmantena toimena on ollut valintakriteereiden muutos, jolla viitataan ylioppilastutkinnon vahvempaan hyödyntämiseen opiskelijavalinnoissa. (Haltia ym., 2019, s. 279–

281.) Valintauudistuksen näkökulmasta pääministeri Marinin hallituskauden aikana todistusvalinnan merkitys on korostunut, sillä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen on täytynyt siirtyä todistusvalintaan viimeistään vuonna 2020. Todistusvalintaan siirtymistä on toteutettu Valmiina valintoihin I ja II –raporttien pohjalta (ks. OKM 2016; OKM 2017b).

2.2 Opiskelijavalintauudistuksen tavoitteet ja toimenpiteet

OKM on tehnyt määrätietoista työtä opiskelijavalintojen kehittämiseksi, jossa erityisesti korkeakoulutukseen hakeutumiseen ja pääsyyn liittyviä ongelmia on pyritty ratkaisemaan. Suomessa korkeakoulutuksen kasautunut kysyntä ja suuret hakijamäärät ovat todellinen haaste, joka on vaikuttanut siihen, että koulutukseen sijoittuminen on hidasta. Valmiina valintoihin I -raportissa todettiin, että vuonna 2015, vain joka kolmas (32 %) uusista ylioppilaista jatkoi suoraan tutkintotavoitteista opiskelua ylioppilastutkinnon jälkeen. Korkeakouluihin pyrkii vuosittain noin 150 000 nuorta ja aikuista, ja koulutuspaikkoja on tarjolla vain vajaalle kolmannekselle. Suomessa korkeakouluopiskelijan keskimääräinen aloitusikä on 24 vuotta. Opiskelijat lisäksi valmistuvat myöhemmässä iässä verrattuna muihin maihin. (Ahola ym., 2018, s. 11–12, 14.; OKM, 2016, s. 10.)

Korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämistä on toteutettu kokonaisuutena, jotta korkeakoulutukseen siirtymistä saataisiin nopeutettua ja sen saavutettavuutta parannettua. Lisäksi avoimen korkeakoulutuksen roolia ja tehtävää on pyritty selkiyttämään korkeakoulutuksen muuttuvassa kentässä. (Valtioneuvosto, 2021, s. 34.) Korkeakoulutuksen hitaan ja vaikean sisäänpääsyn sekä suurten hakijamäärien yhtenä haasteena ovat esimerkiksi välivuodet, johon OKM on pyrkinyt löytämään ratkaisuja (Ahola ym., 2018, s. 11). Hakujärjestelmän uudistaminen ja kehittäminen on välttämätöntä, jos vuoteen 2030 mennessä vähintään puolella nuorista aikuisista tulisi olla suoritettuna korkeakoulututkinto. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -kehittämistyössä asetettu tavoite kohdentuisi erityisesti 25–34-vuotiaiden ikäluokkaan, sillä Suomen korkeakoulujärjestelmän yhdeksi ongelmaksi on todettu sen hitaus ja vaikea sisäänpääsy, joka taas heijastuu nuorten pitkittyneeseen siirtymiseen työmarkkinoille. Vision tavoitteissa on huomioitu myös jatkuvan oppimisen

mahdollisuudet ja korkeakoulujen koulutustarjonnan joustava hyödyntäminen eri ryhmille. (OKM, 2019a, s. 14–15.)

Korkeakoulujen valintaväylien kehittämistä ovat ohjanneet Valmiina valintoihin I ja II –raporttien toimenpidesuositukset (ks. OKM, 2016 s. 11–12; OKM, 2017b, s. 17–19) sekä laajemmat tavoitteet hakujärjestelmän uudistamiseksi. Opiskelijavalintauudistuksen tavoitteiksi on asetettu:

- korkeakouluopintoihin päästään toisen asteen opintojen jälkeen nykyistä nopeammin ja edelleen työelämään siirtyään aiempaa aikaisemmin,
- mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu,
- opiskelijavalinnan prosessi on hakijan, korkeakoulun ja yhteiskunnan kannalta mahdollisimman selkeä ja kustannustehokas, ja että
- korkeakoulujen opiskelupaikat kohdentuvat tarkoituksenmukaisella tavalla.

(OKM, 2017a, s. 3.)

Valintauudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi OKM ja korkeakoulut sopivat vuosien 2017–2020 tulossopimuksissa yhteisistä toimenpiteistä, joilla valintoja uudistettaisiin. Toimenpiteet ovat olleet moninaiset, joista merkittävin on ollut todistusvalinnan käyttöönotto. Todistusvalinnan käyttöönottoa on perusteltu kahdesta näkökulmasta: yksilön, yhteiskunnan ja korkeakoulujen resurssien käytön puolesta ja ylioppilastutkinnon painoarvon ja merkityksen palauttamisen kannalta. (OKM, 2016, s. 9–11.) Valmiina valintoihin II –raportissa on toisaalta painotettu, että opiskelijavalinnoissa on varmistettava molempien, niin lukiokoulutuksen kuin ammatillisen koulutuksen suorittaneiden, todelliset mahdollisuudet päästä korkeakoulutukseen. Suomalaisen koulutuspolitiikan yhtenä perustana on jokaisen mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen, jossa huomioidaan paitsi erilaiset koulutuspolut myös mahdollisuudet edetä koulutusasteelta toiselle aiemmista koulutusvalinnoista riippumatta. (OKM, 2017b, s. 15.)

Opiskelijavalintojen kehittämisessä keskeisenä lähtökohtana on ollut korkeakoulujen siirtyminen opiskelijavalintaan, jossa hakijalta ei vaadita pitkää valmentautumista. Todistusvalinnalla on korvattu entinen yhteispistevalinta eli pääsykokeesta ja todistuksesta muodostuvat yhteispisteet. Korkeakoulusta ja koulutuksesta riippuen valintaperusteissa huomioidaan joko ylioppilastutkinnon

suorittaneet tai ylioppilastutkinnon suorittaneet ja soveltuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneet hakijat. (OKM, 2017, s. 1.) Vuodesta 2020 lähtien yli puolet (yli 50 %) korkeakoulujen aloituspaikoista on täytetty ylioppilastutkintotodistuksen arvosanojen ja ammatillisen perustutkinnon arvosanojen perusteella (OKM, 2019b, s. 14). Ensimmäistä opiskelupaikkaa hakevien mahdollisuudet on myös huomioitu, jossa todistusvalinnalla täytettävistä paikoista valtaosa täytyy taata ensikertalaisille. Korkeakoulujen tulee lisäksi kehittää siirto-opiskelijoiden valintaa ja tutkinnon jo suorittaneiden reittejä uusiin korkeakouluopintoihin. (OKM, 2017, s. 1.)

Todistusvalinnan ohella korkeakoulut voivat edelleen järjestää valintakokeita niille hakijoille, joita ei voida valita todistuksen perusteella. Korkeakoulut voivat järjestää soveltuvuuskokeita, jos ne ovat koulutuksen kannalta aiheellisia. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulee kuitenkin kehittää valintamenettelyitään niin, että eri valintakokeet ovat yhä yleisempiä ja useilla aloilla käytettäviä. (OKM, 2017, s. 1–2.) Todistusvalinnan ja valintakokeiden lisäksi myös vaihtoehtoisia valintamenettelyitä tulee kehittää (OKM, 2019b, s. 14). Korkeakoulujen tulee jatkossakin valita opiskelijoilta avoimen väylän eli avoimessa korkeakouluopetuksessa suoritettujen opintojen perusteella (OKM, 2017, s. 2). TRY -hanke (2018–2021) onkin toiminut osana uudistusta kehittämällä erityisesti avoimen väylän reittejä tutkintokoulutukseen (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020).

Yllä mainittujen toimenpiteiden lisäksi opiskelijavalintauudistuksen toimenpiteisiin on kuulunut korkeakoulujen valintaperusteiden tiedottaminen Opintopolku.fi -palvelussa sekä suositus ylioppilastutkinnon yhteisiksi pisteytysmalleiksi todistusvalinnoissa, jota on toteutettu yhteistyössä Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. OKM on myös muuttanut ammatillisten perustutkintojen arviointiasteikon 5-portaiseksi (1–5). (OKM, 2017, s. 2.) Korkeakoulujen tulee myös lisätä yhteistyötä toisen asteen koulutuksen järjestäjien kanssa (OKM, 2019b, s. 14). Aloituspaikkojakin on lisätty, jotta tutkintokoulutukseen pääsy nopeutuisi. Korkeakoulujen aloituspaikkoja kasvatetaan reilulla 10 000:lla vuosien 2020–2022 aikana. (Valtioneuvosto, 2021, s. 32.)

2.3 Toinen reitti yliopistoon -hanke

Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hanke (2018–2021) on OKM:n kehittämishanke, jossa avoimen väylää tutkintokoulutukseen on uudistettu. Tavoitteena on ollut luoda avoimen väylästä uskottava ja toimiva hakuväylä korkeakoulutukseen. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020.) Avoin yliopisto-opetus ja avoimen väylä ovat osa yliopistojen toimintaa ja opiskelijavalintaa (Haltia & Lahtomaa, 2019, s. 229). Hanketta on koordinoanut Jyväskylän yliopisto yhteistyössä kymmenen muun yliopiston kanssa 30 eri oppiaineessa, ja sen konkreettisiin toimenpiteisiin on kuulunut väyläopintojen vaadittavan opintopistemäärän kohtuullistaminen, hakuehtojen selkiyttäminen ja väylältä tutkintokoulutukseen pääsevien aloituspaikkakiintiöiden kasvattaminen. Väyläopintoihin liittyvää tiedotusta, neuvontaa ja ohjausta on myös kehitetty läpi hankkeen. (Toinen reitti yliopistoon, 2021a; Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020.)

Avoimen väylän kehittäminen on ollut vahvasti läsnä hankkeessa, ja sitä on pyritty tarkastelemaan laajemmin ja aiemmista poikkeavilla tavoilla. Tavoitteena on ollut laajentaa hakureittejä yliopistoon ja kehittää niitä entistä toimivimmiksi. Uusia hakureittejä on perustettu osaan koulutuksista, joissa avoimen väylää ei ennen ole ollut. Avoimen väylän nähdään mahdollistavan vaihtoehtoisen tavan osoittaa osaamista ja motivaatiota. (Haltia & Lahtomaa, 2019, s. 229.) Väylää pidetäänkin yhteiskunnallisesti merkittävänä, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tutkintotavoitteeseen ja joustavaan opiskeluun erilaisille hakijaryhmille. Toimiva ja uskottava avoimen väylä voi parantaa koulutuksellista tasa-arvoa ja tukea koulutuksellisia siirtymä- ja nivelvaiheita. Väylä voi parhaimmillaan auttaa poistamaan koulutuksellisia umpiperiä. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 9, 12–13.)

Hankkeen toimesta monissa hakukohteissa uusia väyliä ja paikkamääriä lisätiin vuoden 2020 hakuihin, jolloin erilaisia avoimen väyliä kandidaatti- ja maisteriohjelmiin oli yli 200 (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 14). Korkeakouluihin otetaan noin neljä prosenttia (4 %) tutkinto-opiskelijoista avoimen väylän kautta, joten pääsy koulutukseen on ollut melko rajallista (Valtioneuvosto, 2021, s. 33). Kevään 2021 hauissa avoimen väylän hakukohteita oli kuitenkin jo tarjolla noin 250 (Toinen reitti yliopistoon, 2021b). Myös Tampereen yliopistossa kasvatettiin aloituspaikkamääriä. Vuonna 2021

yliopisto lisäsi 255 uutta aloituspaikkaa usealle eri koulutusosalalle ja vaihtoehtoisten valintaväylien kokonaisuutta vahvistettiin. Uusia maksuttomia näyttöreittejä avattiin eri tutkintokoulutuksiin. (Tampereen yliopisto, 2020c.)

Kehittämistyössä on myös alusta lähtien panostettu opiskelijalähtöisyyteen, jossa eri avoimen väyliä on suunniteltu ja toteutettu opiskelijalähtöisesti eli hakijoiden eri tarpeet ja elämäntilanteet huomioiden. Hankkeen aikana luotiinkin kolme erilaista väylämallia; *aikataulettu väylä*, *joustava väylä* ja *työelämälähtöinen väylä*. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 14.) Nuorille suunnatut opinnot voivat esimerkiksi olla aikataulullisesti rajatummalla ja tiiviimmällä, kun taas aikuisille opintojen saavutettavuus ja työelämälähtöisyys ovat olennaisia tekijöitä (Haltia & Lahtomaa, 2019, s. 235). Väyläopintojen opintopistemäärissä oli myös suurta vaihtelua, jossa hakukelpoisuuden antavat opintopistemäärät vaihtelivat 6 opintopisteestä 180 opintopisteeseen. Opintojen sopivaa laajuutta arvioitiin niin hanketasolla kuin oppiaineittain. Kohtuullisten ja selkeästi tiedotettujen valintaperusteiden ja hakukelpoisuusehtojen on nähty takaavan opiskelijavalintaprosessin sujuvuutta ja läpinäkyvyyttä. Hakijoiden karsintaan kehitettiin myös ratkaisuja, sillä valintaprosessin läpinäkyvyyttä tuetaan avoimilla ja reiluilla karsinnan välineillä. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 14–15.)

Hankkeen aikana koettiin monia onnistumisia muuan muassa uusien ja uudistettujen väylien avaamisessa, aloituspaikkakiintiöiden kasvattamisessa sekä hakijoiden määrän nousussa (Toinen reitti yliopistoon, 2021c). Useissa yliopistoissa ja tiedekunnissa avoimen väylää on lähdetty hyödyntämään osana opiskelijavalintoja, ja väylä on kasvattanut suosiotaan (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 10). Avoimen väylän osuutta opiskelijavalinnoissa olisi kannattavaa kasvattaa, sillä väylän potentiaali ja vaikuttavuus on huomioitu Valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa (ks. Valtioneuvosto, 2021, s. 33) ja myös TRY -hankkeen antamissa suosituksissa (ks. Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, s. 110–121). Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen ja Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden pilotoima näyttöreitti on yksi osoitus hankkeen aikana toteutuneesta onnistuneesta yhteistyöstä (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 16).

Tulevaisuuden kehittämis- ja tutkimusideoiden näkökulmasta hankkeessa mukana olleilla eri toimijoilla kuitenkin heräsi useita kysymyksiä liittyen

esimerkiksi väyläopintojen maksullisuuteen, ensikertalaisikiintiöihin ja väyläopiskelijoiden integroitumiseen yliopistoyhteisöön (ks. Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 122–124). Opiskelijavalintauudistuksen yhteydessä koulutustutkijat Haltia ym. (2019) ovat nostaneet esiin huolen esimerkiksi aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksista, sillä valintauudistuksessa huomioidaan erityisesti nuorten siirtyminen korkeakoulutukseen. Tutkintomahdollisuuksia ja avoimia yliopisto-opintoja on kuitenkin jatkossakin turvattava aikuisille jatkuvan oppimisen tavoitteen mukaisesti, sillä aikuisten opiskelumahdollisuuksilla on laajempi yhteiskunnallinen merkitys – niillä luodaan uskoa siihen, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa omaan asemaansa ja elämänsuuntaansa eri elämänvaiheissa. Todistusvalinta voi vaikuttaa neutraalilta valintaperusteelta mutta valintatapa voi kohdella erilaisten koulutuspolkujen valinnoita myös eri tavoin. (Haltia ym., 2019, s. 278.)

3 TAMPEREEN YLIOPISTON YHTEISKUNTATUTKIMUS

Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen yksikkö on suurin yksikkö Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa (SOC), jonka tutkimuksen ja opetuksen keskiössä ovat eri yhteiskunnalliset ja sosiaaliset teemat laaja-alaisesti tarkasteltuna. Yksikkö muodostuu kuudesta eri oppiaineesta ja neljästä tutkimuskeskuksesta. Yhteiskuntatutkimuksen oppiaineita ovat nuorisotyö ja nuorisotutkimus sosiaaliantropologia, sosiaalipolitiikka, sosiaalipsykologia, sosiologia sekä sukupuolentutkimus. Yksikkö tarjoaa kandidaatin-, maisteri- ja tohtoritason koulutuksen. (Tampereen yliopisto, 2021b.) Uutena hakuväylänä yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen tarjotaan näyttöreittiä, joka on ollut käytössä kevästä 2020 lähtien.

3.1 Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen sisältö, opintojen rakenne ja hakuväylät

Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksessa syvennyttään eri yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin teemoihin, ilmiöihin ja muutoksiin, joita tarkastellaan moninaista näkökulmista. Koulutuksen kautta opiskelijat valmistuvat laaja-alaisiksi asiantuntijoiksi, joilla on perusvalmiudet toimia ja tehdä yhteistyötä esimerkiksi tutkimuksen, kehittämisen, johtamisen sekä opetuksen ja koulutuksen parissa. Koulutus avaa monipuoliset työmahdollisuudet, jossa opiskelijat voivat työllistyä muuan muassa julkiseen hallintoon, liike-elämään tai järjestöihin. Koulutus mahdollistaa yhteiskuntatieteiden kandidaatin tutkinnon (180 op) ja maisterin tutkinnon (120 op), jossa kandidaattivaiheen opinnoissa yhdistyy eri opintosuuntien opintoja. Kandidaattitutkinnon jälkeen opiskelijat valitsevat suuntautumsvaihtoehtonsa tutkinto-ohjelman kuudesta eri oppiaineesta. Maisterin tutkinnon jälkeen on mahdollista hakeutua jatko-opintoihin. (Opintopolku, 2021.)

Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen hakuväyliin lukeutuvat yhteishaku, siirtohaku ja avoimen väylän haku. Jokaiseen hakuväylään sisältyy tarkemmat hakukelpoisuusvaatimukset ja valintaperusteet. Yhteishaussa esimerkiksi määritellään, että opiskelijaksi voi hakeutua henkilö, joka täyttää yleisen korkeakoulukelpoisuuden yliopistolaissa määritellyn kelpoisuuden mukaisesti (ks. Yliopistolaki 2009/558 § 37). Yhteishaun valintaperusteisiin kuuluu sekä todistusvalinta että näyttöreitti, joista todistusvalinta katsotaan ensisijaiseksi valintatavaksi. Vuonna 2022 koulutuksen aloituspaikkoja on yhteensä 101, joista 71 on varattu ensikertalaisille. Aloituspaikkojen ensikertalaisten osuus on siten 70 prosenttia. Todistusvalinnassa on yhteensä 51 aloituspaikkaa, joista kaikki ovat varattu ensimmäistä tutkintoa suorittaville hakijoille. Näyttöreitissä on enintään 50 aloituspaikkaa, jossa hakija voi tulla valituksi suoritettuaan *Yhteiskunta tänään* -kurssin. (Tampereen yliopisto, 2021c.)

3.2 Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti

Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitteinä toimii kaikille avoin ja maksuton verkkokurssi. *Yhteiskunta tänään* -kurssi vastaa tutkinto-ohjelman opintojaksoa *YKT.101 Johdatus yhteiskuntatutkimukseen*, ja sen menestyksekkäs suorittaminen avaa hakijoille mahdollisuuden päästä tutkinto-opiskelijoiksi yliopistoon. Kurssin laajuus on viisi opintopistettä (5 op). Näyttöreitti toteutetaan korkeakoulujen yhteisellä DigiCampus.fi -oppimisympäristössä yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden koulutuksen ja Turun yliopiston sosiaalitieteiden koulutuksen kanssa. Hakijoilla on siten mahdollisuus hakea kaikkiin kolmeen hakukohteeseen kevään yhteishaussa. Kurssisuorituksen jälkeen valintaprosessiin kuuluu vielä näyttökoe tai valintahaastattelu riippuen hakukohteesta ja opiskelupaikka tarjotaan siitä yliopistosta, jonka hakija on valinnut mieluisammaksi hakukohteeksi. Jokainen yliopisto vastaa lopullisista opiskelijavalinnoista itsenäisesti valintaperusteittensa mukaisesti. Yliopistot tekevät yhteistyötä ainoastaan kurssin osalta, eivätkä jatkovaiheiden osalta. (Tampereen yliopisto, 2021c.)

Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen kevään 2022 näyttöreitissä hakija voi tulla valituksi tutkinto-opiskelijaksi, kun hän suorittaa kurssin annettujen ehtojen mukaisesti ja saa suorituksestaan vähintään

arvosanan 4/5. Kurssipisteytyksen jälkeen hakija kutsutaan vielä valintahaastatteluun, josta on saatava vähintään seitsemän pistettä. Haku tapahtuu Opintopolku.fi -palvelun kautta korkeakoulujen kevään yhteishaussa, jonka jälkeen kurssille ilmoittaudutaan joko Tampereen, Helsingin tai Turun avoimen yliopiston kautta. Ilmoittautumisen jälkeen hakijalle annetaan käyttäjätunnus ja kurssi suoritetaan DigiCampus.fi -kurssialueella. Kurssin päätyttyä parhaiten suoriutuneet hakijat kutsutaan valintahaastatteluun, jossa arvioidaan hakijan osaamista perustuen opintosuoritukseen sekä valmiuksia yhteiskuntatutkimuksen opintoihin ja motivaatiota. Pisteytysasteikko on 0–10, josta hakijalta vaaditaan vähintään seitsemän pistettä tullakseen valituksi tutkinto-opiskelijaksi. Valintahaastattelunkutsun saa yhteensä 50 hakijaa, ja aloituspaikoista 20 on varattu ensikertalaisille. (Tampereen yliopisto, 2021c.)

3.2.1 Näyttöreittiväylän pilotointi

Näyttöreitti pilotoitiin keväällä 2020 yhteistyössä Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden tutkinto-ohjelman kanssa. Pilotti on osa TRY -hankkeen aikataulutettua väylämallia, jossa hakureitit on suunnattu erityisesti toiselta asteelta tuleville hakijoille (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 34). Hankkeen väylämallien tarkoitus on auttaa tunnistamaan eri pääkohderyhmiä sekä erilaisten valintaväylien toimivuutta eri hakijaryhmille. Kohderyhmät kuitenkin nähdään väljästi, sillä avoimen yliopisto-opintojen perustana on nimenomaan avoimuus kaikille. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 18–20.) Aikataulutetun väylän lähtökohtana on, että opinnot suoritetaan tietyssä aikajaksossa, jonka jälkeen on mahdollista hakeutua tutkinto-opiskelijaksi. Olennaisin asia on aikataulussa pysyminen, joten väylä sopiikin parhaiten niille hakijoille, joilla on aikaa opiskella tietyssä aikaikkunassa. Aikataulutuksella ohjataan myös hakijoiden karsintaa. Väylän opinnot suunnitellaan ja järjestetään siten, että niitä voidaan suorittaa osana toiseen asteen opintoja ja myös niiden aikana, sillä pääkohderyhmänä ovat toisen asteen opiskelijat. (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 22–23.)

Tampereen yliopistossa näyttöreitin nähdään mahdollistavan innostavaa oppimista, jonka kautta voidaan perehtyä yhteiskuntatutkimuksen alaan ja opintojen sisältöihin sekä tutustua yliopisto-opiskeluun. Lisäksi kaikki kurssin

suorittaneet hakijat saavat viisi opintopistettä avoimen yliopiston opintoina, vaikka opiskelupaikka jäisi saamatta. (Tampereen yliopisto 2020b.) Väylälle on myös riittänyt hyvin hakijoita, sillä pilottivuonna kurssille ilmoittautui yli 1500 opiskelijaa (Toinen reitti yliopistoon, 2021c). Alla olevassa taulukossa on kuvattuna näyttöreitit pilotti ja siihen kuuluvat osa-alueet (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssi (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 42.)

SOSIAALITIEDEET JA YHTEISKUNTATUTKIMUS, HELSINGIN YLIOPISTO JA TAMPEREEN YLIOPISTO

Raakel Inkeri, Marko Salonen, Camilla Pynninen-Kangas & Mia Silfver-Kuhlampi

Tutkinto-ohjelmien nimet	Sosiaalitieteiden tutkinto-ohjelma	Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma
Tutkinto	Valtiotieteiden kandidaatti	Yhteiskuntatieteiden kandidaatti
Yliopisto	Helsingin yliopisto	Tampereen yliopisto
Aloituspaidat	35 / 67	42 (40 + 2 lisäpaikkaa) / 110
Opintopistemäärä	5 op, Yhteiskunta tänään - verkkokurssi	5 op Yhteiskunta tänään - verkkokurssi
Valintamenettely	5 op suurin verkkokurssi, joka tuotettu yhteistyönä HY:n ja Tunin kesken.	5 op suurin verkkokurssi, joka tuotettu yhteistyönä HY:n ja Tunin kesken.
Valintaperusteet voimassa	Vuoden kerrallaan	Vuoden kerrallaan
Kohderyhmä	Yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneet	Yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneet

Yhteiskunta tänään verkkokurssilla valitaan tutkinto-opiskelijoita sosiaalitieteiden kandiohjelmaan Helsingin yliopistossa ja Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelmaan Tampereen Yliopistossa. Keväällä 2020 järjestetty valinta oli ensimmäinen, joka toteutettiin yhteistyönä.

Verkkokurssilla opiskelijat perehtyvät monipuolisten materiaalien avulla sosiaalitieteiden ja yhteiskuntatutkimuksen sisältöihin. Tehtävien avulla perehdyttiin yliopisto-opiskelun opiskelutaitoihin. Kurssimenestyksen perusteella osa opiskelupaikkaa tavoittelevista kurssin suorittajista kutsutaan jatkovaiheeseen (kokeeseen tai haastatteluun), jossa arvioidaan hakijan soveltuvuutta tutkinto-opiskeluun.

Kurssin aikataulutuksessa on otettu erityisesti huomioon toisen asteen opiskelijat. Kurssin aikataulu ajoittuu niin, että esimerkiksi lukiolaisten on mahdollista suorittaa kurssi ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Lisäksi keväällä todistusvalinnan tulokset julkaistaan ennen kuin verkkokurssin tulokset tulevat. Näin mahdollistetaan toimiva opiskelijavalinta.

Kurssi järjestettiin maksuttomana, sillä se korvasi aiemmat valintakokeet.

Taulukossa yksi on esitetty *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssin aloituspaikkamäärät, opintopistemäärä, valintamenettely ja -perusteet sekä kohderyhmä. Näyttöreitien pilottivuonna 2020 Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen oli yhteensä 110 aloituspaikkaa, joista 42 oli varattu näyttöreitien suorittaneille hakijoille (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 42).

Taulukossa kaksi on kuvattuna *Yhteiskunta tänään* -kurssin etenemisvaiheet (taulukko 2).

TAULUKKO 2. *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssin eteneminen (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 43.)

YHTEISKUNTA TÄNÄÄN -VERKKOKURSSI (5 op): kurssivalintaväylän eteneminen
1. Opiskelijat ilmoittautuvat kurssille ja aloittavat opinnot
i. Opintojen tulee alkaa kirjoitusten jälkeen, jotta abit voivat osallistua
2. Opiskelijat hakevat korkeakoulujen yhteishaussa ko. koulutukseen
3. Kurssilta karsitaan pois opiskelijat, jotka eivät hakeneet koulutukseen
4. Kurssi päättyy.
5. Kurssin tulos ilmoitetaan opiskelijalle. Osalle välitetään kutsu toiseen vaiheeseen
6. Valinnan toinen vaihe esim. näyttökoe tai haastattelu
7. Valinnan tulos ilmoitetaan hakijalle
8. Oikaisuaika 14 pv

Pilotoidun verkkokurssin käytäntöjä (taulukko 2) ja opetussisältöjä kehitetään ja arvioidaan jatkossakin yhteistyössä kolmen yliopiston kesken.

3.2.2 *Yhteiskunta tänään* 5 op – Mooc verkkokurssi

Näyttöreitien *Yhteiskunta tänään* -kurssi toteutetaan mooc -muotoisena verkkokurssina. Mooc on lyhyenne sanoista *massive open online course*, joista termi *massive* viittaa suureen osallistujamäärään, johon voi sisältyä satoja tai jopa tuhansia osallistujia. Osallistujamäärää harvemmin rajoitetaan. Termeillä *open* ja *online* viitataan avoimuuteen ja maksuttomuuteen ja täysin verkossa tapahtuvaan opetukseen ja toimintaan. Mooc -kursseilla ei yleensä ole ennakkoon asetettuja pääsykriteereitä, vaan osallistuminen on mahdollista kaikille koulutustaustasta, iästä ja asuinpaikasta riippumatta. Kursseilla ei ole

lainkaan kontaktiopetusta, vaan kaikki opetus ja toiminta tapahtuu verkossa, jossa kurssimateriaalit ovat tyypillisesti avoimesti saatavilla verkossa. Termillä *course* tarkoitetaan, että moocit noudattavat perinteistä kurssirakennetta, johon kuuluu esimerkiksi tietty määrätty aikajakso ja spesifiset sisällöt. Kurssisuoritus usein myös arvioidaan. (Porter, 2015, s. 4.)

Moocien kehitys alkoi Yhdysvalloissa 2000-luvun alussa, jolloin useampi huippuyliopisto alkoi järjestää avoimia joukkokursseja, ja alussa niitä hyödynnettiin varsinkin teknisten alojen kursseilla, joissa tietotekniikka ja automatisaatio oli jo ennestään tuttua. Sittenmin moocit ovat laajentuneet ja monipuolistuneet, vaikka teknisten ja matemaattisten alojen opetus on edelleen moocien ydintä. (Hiidenmaa 2013, s. 3–4.) Moocien toiminta ja tarjonta on nykyään laajaa ja kansainvälistä, joissa eri instituutiot ympäri maailman verkostoituvat tunnettujen mooc tarjoajien kanssa (Porter, 2015, s. 11). Moocien monipuolisuus näkyy myös siinä, että niiden avulla voidaan kehittää opetusta, tavoittaa suuri joukko ihmisiä, markkinoida yliopistoja sekä lisätä yliopistojen näkyvyyttä ja avointa opetusta (Hiidenmaa, 2013, s. 1). Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti lisäksi osoittaa, kuinka mooc -muotoista verkkokurssia voidaan hyödyntää osana korkeakoulujen opiskelijavalintoja (Korpela, 2020).

Moocit perustuivat alussa osallistujien verkostoitumiseen ja yhdessä oppimiseen, jossa osallistujilla oli mahdollisuus jatkuvaan vuorovaikutukseen. Digitaaliset alustat mahdollistivat osallistujien yhteistä vuorovaikutusta sekä tiedon etsimistä, tuottamista ja jakamista. Vuodesta 2012 lähtien vuorovaikutuksellisuus on kuitenkin vähentynyt, sillä uuden aallon mooc -kursseissa lähinnä jaetaan eri sisältöjä ilman palautetta ja vuorovaikutusta. (Korpela, 2020, s. 140–141.) Mooc -kurssit perustuvat laajalti itsenäiseen opiskeluun, jossa opetusmateriaalit, kuten videoluennot ja artikkelit, ovat usein saatavilla kurssin verkkoalustalta. Kurssimateriaalit ja -tehtävät tyypillisesti vaihtuvat viikoittain, ja kurssi on yleensä avoinna tietyn ennalta määrätyn ajanjakson. Tehtävien palautuksilla voi olla tiukatkin määräajat. (Hiidenmaa, 2013, s. 8–9.) Rajattujen kurssien lisäksi moocit voi olla jatkuvasti auki, jolloin jokainen osallistuja suorittaa kurssia oman aikataulun mukaisesti. Moocit soveltuvat myös täydennyskoulutuskursseiksi ja johdantokursseiksi, joissa voidaan tutustua eri oppiaineisiin ja sisältöihin. (ks. Korpela, 2020, s. 144–146.)

Moocien myötä opetuksen, pedagogiikan ja oppimisen kehittämistä on ajateltu uudella tavalla, jossa monet mooc -tarjoajat haluavatkin kehittää uudenlaisia oppimisympäristöjä (Hiidenmaa, 2013, s. 14). Suomessa korkeakouluille on esimerkiksi luotu yhteinen DigiCampus.fi -oppimisympäristö, jossa on tarjolla avointa koulutusta kaikille korkeakouluille (Korpela, 2020, s. 141). *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssi järjestetään korkeakoulujen yhteisellä DigiCampus.fi -alustalla, sillä yhteinen alusta mahdollistaa kolmen yliopiston välisen yhteistyön. Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistuksen osalta OKM on myös huomionnut moocien hyödyntämistä vaihtoehtoisten valintatapojen yhteydessä, jossa avointa korkeakouluopetusta voisi toteuttaa nimenomaan mooc -muotoisesti (OKM, 2017a, s. 5). Mooceihin sisältyy monia mahdollisuuksia, joissa kurssien tavoitteet, rakenne ja tekniset ratkaisut voivat olla hyvinkin moninaisia (Porter, 2015, s. 24). Toisaalta on myös tiedostettava mooc -kurssien eri pedagogiset rajoitteet ja haasteet, jotka liittyvät esimerkiksi kurssien saavutettavuuteen, rahoitukseen, arviointiin, laatuun, osanottajakatoon, tietotekniikkaan ja tiedonluonteeseen (ks. Korpela, 2020, s. 141–143; Hiidenmaa 2013, s. 15–16).

Tampereen yliopistossa yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti vastaa tutkinto-ohjelman *YKT.101 Johdatus yhteiskuntatutkimukseen* opintojaksoa, jonka kautta opiskelijat pääsevät tutustumaan yhteiskuntatutkimuksen eri sisältöihin sekä yliopisto-opiskelun käytäntöihin. Kurssilla on tyypillisiä mooc -ominaisuuksia, kuten kurssin alussa suoritettavat itsenäiset osiot, joihin sisältyy monenlaisia tehtäviä aina monivalintatenteistä lyhyisiin kirjoitustehtäviin. Kaikki tehtävät tulee suorittaa hyväksytysti, jotta kurssilla voi jatkaa. Kurssi jatkuu suljettuna itsenäisten kurssiosuuksien jälkeen, jolloin kaikki ne opiskelijat, jotka eivät ole suorittaneet ensimmäisiä tehtäviä hyväksytysti poistetaan kurssialustalta. Kurssi rakentuu teemaviikoista, joihin sisältyy monipuolisesti eri tutkimusteemoja ja aiheita sekä erilaisia kurssimateriaaleja ja -tehtäviä. Kurssimateriaalit ovat sekä suomenkielisiä että englanninkielisiä. (Tampereen yliopisto, 2021c.)

4 OPPIMISMOTIVAATIO

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä on oppimismotivaatio ja erityisesti odotusarvoteoria. Yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitti tarjoaa kiinnostavan lähtökohdan tutkia hakijoiden motivaatiota ja oppimista, sillä näyttöreitit ajatellaan osoittavan merkittävää muutosta korkeakoulutuksen kentällä sekä uudenlaista tapaa arvioida hakijoiden osaamista ja motivaatiota (Tampereen yliopisto, 2020a). Tutkinto-opiskelijoiksi valittujen kohdalla on kiinnostavaa tarkastella oppimismotivaation yhteyttä onnistuneeseen suoriutumiseen, jonka myötä opiskelijat saivat opiskelupaikan. Odotusarvoteorian näkökulmasta tarkasteltuna kyseiset opiskelijat ovat panostaneet ja menestyneet näyttöreitillä, koska he ovat uskoneet pärjäävänsä kurssilla ja arvostaneet siinä onnistumista.

4.1 Motivaatio ja oppimismotivaatio koulutuksen nivelvaiheessa

Ihmisten hakeutumista erilaisiin tilanteisiin, ympäristöihin ja toimintoihin voidaan selittää motivaation näkökulmasta. Psykologiassa ihmisen motivaatio käsittää ihmisen tunteet, tavoitteet, toiveet, intohimot tarpeet, päämäärät, arvot, mieltymykset sekä pakottavat halut. (Salmela-Aro & Nurmi, 2017, s. 9.) Motivaatio yhdistyy myös ihmisen uskomuksiin, havaintoihin, kiinnostuksen kohteisiin ja toimintaan (Kiuru, 2018, s. 123). Se voidaan mieltää yksilön sisäisenä tilana tai osana, jonka aktivoituminen saa ihmisen liikkeelle. Ihmisen aktiivisuus ja tahtotila usein nousee motivaation myötä, ja se ohjaa kohti tavoitteita. Motivaatiolla onkin usein vaikutusta eri valintoihin, joita ihmiset tekevät. (Schreiber, 2016, s. 2–3.) Motivaatiotutkijat Salmela-Aro ja Nurmi (2017) ovat esittäneet motivaation käsitteellistä ymmärtämistä kolmen eri kysymyksen kautta: *miksi*, *mitä* ja *miten*. Ihmisen toimintaa voidaan esimerkiksi pyrkiä ymmärtämään sen kautta, miksi ihminen tekee jotakin asiaa, mitä hän tavoittelee ja miten hän toteuttaa tavoitteitaan. (ks. Salmela-Aro & Nurmi, 2017, s. 10.)

Nykyistä motivaatiotutkimusta pidetään moninaisena, sillä motivaatiota tutkitaan useissa eri toimintaympäristöissä eri motivaatioteorioiden avulla. (Salmela-Aro & Nurmi, 2017, s. 14). Oppimisen yhteydessä tutkimus keskittyy oppimismotivaatioon, joka rakentuu toimijuuden, pystyvyyden ja merkityksellisyyden ympärille. Oppimismotivaation yhteydessä keskeisimpiä tekijöitä ovat selkeät ja merkitykselliset tavoitteet, kyky yhteistyöhön ja ongelmanratkaisuun sekä uusien mahdollisuuksien löytäminen. (Salmela-Aro, 2018, s. 9.) Oppimismotivaatio on myös usein oppiainespesifistä ja siinä on huomattavaa yksilöllistä vaihtelua. Olennaisimmat kysymykset liittyvät siihen, uskooko ihminen onnistuvansa jossakin tietyssä tehtävässä ja haluaako hän tehdä tehtävän. Voidaan lisäksi kysyä, miksi ihminen tekee tiettyä tehtävää ja mitä tehtävässä onnistuminen vaatii. (Kiuru, 2018, s. 123.)

Oppimismotivaatioteorioita on useita, joissa oppimista ja motivaatiota tarkastellaan muuan muassa ihmisen minäkuvan ja erilaisten kompetenssien kautta. Uusimmissa teorioissa huomioidaan tunteiden vaikutus oppimiseen ja motivaatioon. (Salmela-Aro, 2018, s. 10.) Oppimismotivaatiota tutkitaan myös yhä enemmän sosiaalisena ja tilannesidonnaisena vuorovaikutustapahtumana, jossa oppimista tapahtuu yhdessä muiden kanssa. Yksilöllisen näkökulman rinnalle on tuotu sosiaalinen ulottuvuus, jonka myötä oppimismotivaation nähdään yhdistyvän muuhunkin kuin vain yksilön kognitiivisiin ja motivaationallisiin prosesseihin. (Salmela-Aro, 2018, s. 15.) Esimerkiksi kaverisuhteet voivat parhaimmillaan edistää oppimista ja oppimismotivaatiota, joten sosiaalisilla suhteilla on merkitystä oppimismotivaation rakentumiseen (Kiuru, 2018, s. 123–124).

Oppimismotivaatiota onkin mielekästä tutkia koulutuksellisissa siirtymissä, sillä keskeisimmät siirtymät muokkaavat oppimismotivaatiota. Motivaatiolla on lisäksi vaikutusta koulutuksellisiin valintoihin. Koulutuksellisissa siirtymissä esiintyy usein eri mahdollisuuksia ja haasteita motivaation, oppimisen ja hyvinvoinnin kannalta. Haasteina voivat muuan muassa olla lisääntynyt stressi ja itsetunnon heikkeneminen, mutta toisaalta onnistuneiden siirtymien on nähty vähentävän yksilön stressiä ja lisäävän hyvinvointia. (Salmela-Aro, 2018, s. 14–15.) Koulutuksen nivelvaiheiden onkin havaittu olevan merkittäviä, sillä näissä eri siirtymävaiheissa tapahtuu useita muutoksia paitsi yksilössä itsessään myös kouluympäristössä (ks. Viljaranta, 2018, s. 105–106). Korkeakoulutukseen

siirtymistä voidaan esimerkiksi pitää merkittävänä elämänvaiheena, johon voi liittyä monenlaisia akateemisia ja sosiaalisia odotuksia, tavoitteita ja haasteita. Kuten TRY -hankkeen osaltakin on todettu, opiskelupaikan valinta on tärkeä päätös ihmisen elämässä, jonka vuoksi korkeakoulujen hakuvaihtoehtojen kehittämistä tulee tehdä ensisijaisesti opiskelijälähtöisesti tukien hakijoiden tekemiä valintoja ja mahdollistaen sujuvia siirtymiä koulutusasteelta toiselle (Toinen reitti yliopistoon, 2021c).

4.2 Odotusarvoteoria

Ecclesin ja hänen kollegoidensa kehittämä odotusarvoteoria (*expectancy-value theory*) on yksi tunnetuin oppimismotivaatioteoria, jossa oppimisen ja motivaation yhteyttä tarkastellaan suhteessa yksilön odotuksiin ja arvostuksiin. Teoriaa on kehitetty jo 1980-luvun alusta, jolloin sitä käsiteltiin erityisesti matemaattisten alojen kontekstissa. Odotusten ja arvostusten on nähty vaikuttavan ihmisen koulutuksellisiin ja opiskeluun liittyviin valintoihin sekä opinnoissa suoriutumiseen. (Wigfield & Eccles, 2000, s. 69.) Teoriaa on sovellettu myös paljon sukupuolierojen tutkimiseen, kuten esimerkiksi siihen miksi teknistieteellisille aloille suuntautuu huomattavasti enemmän miehiä kuin naisia. Perinteisesti sukupuolieroja on selitetty laajasti eri sosiaalisilla, kulttuurisilla ja psykologisilla tekijöillä. (esim. Eccles, 2011.)

Odotusarvoteoriassa oppimisen nähdään rakentuvan sen pohjalle, kuinka yksilö odottaa selviävänsä eri tilanteissa ja mitä asioita hän arvostaa. Teorian mukaan yksilö panostaa tiettyyn tehtävään ja menestyy siinä, koska hän uskoo pärjäävänsä kyseisessä tehtävässä ja arvostaa tehtävässä onnistumista. (Salmela-Aro, 2018, s. 11.) Teoriaan perehtynyt motivaatiotutkimuksen professori Viljaranta (2017) kuvaakin, kuinka Ecclesin teorian avulla voidaan selittää yksilön koulunkäyntiin ja opiskelutavoitteisiin liittyviä valintoja ja näissä valituissa tavoitteissa pysymistä ja suoriutumista. Oppimisen ja opiskeluun liittyvien suunnitelmien ja valintojen kannalta olennaisia tekijöitä ovat ne, millaisissa asioissa yksilö kokee olevansa hyvä ja mistä asioista hän on kiinnostunut. Ne asiat mitkä yksilö kokee tärkeiksi ja hyödyllisiksi ovat myös keskeisessä asemassa. Oppiaineisiin tai tehtäväalueisiin kohdistuvat odotukset ja arvostukset ovat teorian ydinkäsitteitä. (Viljaranta, 2017, s. 66–67.)

4.2.1 Odotusten ja arvostusten erittely

Odotusarvoteoriassa odotukset ja arvostukset nähdään keskeisinä tekijöinä erilaisten yksilöllisten akateemisten valintojen ja suoriutumisten taustalla. Odotukset ja arvostukset kiinnittyvät aina tiettyihin oppiaineisiin tai tehtäväalueisiin, ja niillä on merkitystä ihmisen valintoihin, toimintatapoihin ja suoriutumiseen. *Odotuksilla* viitataan omaan osaamiseen ja suoriutumiseen liitettyihin uskomuksiin ja ennakoituihin. *Arvostuksilla* taas tarkoitetaan oppimissisältöihin tai tehtävään kohdistuvaa arvoa, jossa arvo on synonyymi termille arvostus. Ihminen esimerkiksi yleensä sitoutuu sellaiseen tehtävään tai oppiaineeseen, jossa hän uskoo pärjäävänsä ja jota hän arvostaa. Usein sellaisia tehtäviä tai oppiaineita taas vältellään, joissa ei uskota pärjäävän ja joita ei arvosteta. (Viljaranta, 2017, s. 67.) Jos teoriaa sovelletaan korkeakoulutuksen kontekstiin, voidaan ajatella, että koulutusalan valinnan ja haun taustalla vaikuttavat se, uskooko hakija pärjäävänsä korkeakouluopinnoissa, haluaako hän sitoutua opintoihin ja tutkintotavoitteiseen opiskeluun sekä arvostaako hän valittua alaa ja lopulta tutkinnon saamista.

Odotukset käsittävät Ecclesin mukaan yksilön näkemykset omista kyvyistään ja osaamisestaan tietyssä oppiaineessa tai tehtävässä sekä oman onnistumisen tai epäonnistumisen ennakointiin. Näitä kahta osa-aluetta tarkastellaan monesti erillisinä, joissa näkemykset omista kyvyistä ja omasta osaamisesta liitetään nykyhetkeen ja ennakointi omasta onnistumisesta tai epäonnistumisesta liitetään taas tulevaisuuteen. Käytännössä näitä kahta on kuitenkin vaikea erottaa toisistaan, sillä molemmat ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa. (Eccles & Wigfield, 2002, s. 119.) Korkeakouluhakijan näkökulmasta voidaan ajatella, että ne hakijat, jotka kokevat omat opiskelutaitonsa hyväksi monesti samalla uskovat omaan onnistumiseensa ja sisäänpääsy mahdollisuutensa. Hakijan käsitys itsestään ja osaamisestaan vaikuttaa koulutuksellisiin valintoihin ja suoriutumiseen. Odotusten on nähtykin olevan vahvasti yhteydessä ihmisen minäkäsitykseen (Salmela-Aro, 2018, s. 11). Usein viitataan *oppijaminäkuvan* käsitteeseen, kun tarkastelussa on yksilön näkemykset omista kyvyistään ja omasta osaamisestaan (Viljaranta, 2017, s. 67).

Arvostuksista voidaan myös erottaa eri osa-alueita, kuten kiinnostusarvo, hyötyarvo, tärkeysarvo sekä kustannukset. Kolme ensimmäistä osa-aluetta

viittaavat tehtävään tai oppiaineeseen koettuun myönteiseen arvoon ja merkitykseen, ja neljäs taas kielteisiin seurauksiin ja haittoihin, joita tietyissä tehtävälueissa tai oppiaineissa voi esiintyä. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 103.) Tehtävän arvossa on kyse siitä, kuinka paljon jokin tietty tehtävä tai oppiaine vetää ihmistä puoleensa ja miksi, ja miten ihminen sitoutuu tehtävään tai oppiaineeseen (Viljaranta, 2017, s. 68). Kiinnostusarvo (*intrinsic value*) käsittää luontaisen kiinnostuksen tehtävää tai oppiainetta kohtaan (Schreiber, 2016, s. 93). Kiinnostusarvossa ihminen usein kokee mielihyvää tietyn tehtävän tekemisestä ja siihen sitoutumista, koska hän on luontaisesti kiinnostunut tehtävästä tai aiheesta. Tämän voidaan ajatella olevan yhteydessä sisäiseen motivaatioon. (Eccles & Wigfield, 2002, s. 120.)

Hyötyarvolla (*utility value*) viitataan tehtävään tai oppiaineeseen koettuun hyötyyn tulevaisuuden suunnitelmien ja tavoitteiden kannalta. Tietyn tehtävän tai oppiaineen suorittamista voidaan esimerkiksi tehdä sen vuoksi, että se edistää jotakin muuta lähitulevaisuuden tai pidemmän ajan tavoitetta. Hyötyarvon voidaan nähdä yhdistyvän ulkoiisiin vaikuttumiin mutta toisaalta myös yksilön sisäisiin tavoitteisiin. (Eccles & Wigfield, 2002, s. 120.) Tietyn tehtävän hyödyllisyyttä suhteutetaan siis aina johonkin muuhun erityiseen asiaan (Schreiber, 2016, s. 93). Koettu hyöty voidaan liittää niin lyhyen kuin pitkän aikavälin suunnitelmiin ja tavoitteisiin (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 103). Tärkeysarvossa (*attainment value*) on sen sijaan kyse siitä, kuinka tärkeänä tehtävässä suoriutumista pidetään (Schreiber, 2016, s. 92). Tärkeysarvo käsittää tehtävän tai oppiaineen tärkeyden oman suoriutumisen ja identiteetin kannalta. Ihmiselle voi esimerkiksi olla tärkeää sitoutua tiettyyn tehtävään tai oppiaineeseen ja myös onnistua siinä, koska hän pitää sitä henkilökohtaisesti merkittävänä. (Eccles & Wigfield 2002, s. 119; Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 103.)

Eccles on huomionnut arvostusten osalta myös kustannukset (*costs*), jotka liittyvät kielteisiin kokemuksiin tehtävään tai oppiaineeseen sitoutumisesta (Eccles & Wigfield, 2002, s. 120). Kustannuksilla viitataan tekijöihin, jotka heikentävät halua sitoutua tehtävään tai oppiaineeseen. Ihminen voi kokea johonkin tiettyyn tehtävään tai oppiaineeseen sitoutumisen vaikeana, jonka myötä halu sitoutua vähenee. Kustannuksista voidaan erottaa emotionaaliset kustannukset, jotka viittaavat kielteisiin tunnetiloihin, joita tehtävään tai

oppiaineeseen sitoutuminen saa aikaan. Erottelua voidaan myös tehdä sen perusteella, kuinka paljon tehtävän tai oppiaineen suorittamisen eteen pitää nähdä vaivaa, ja viekö sitoutuminen ja panostaminen aikaa pois jostakin muusta tärkeästä asiasta. Erilaisia kustannuksia voi esiintyä samanaikaisesti. (Viljaranta, 2017, s. 68–69.) Korkeakouluhakija voi esimerkiksi kokea useita kustannuksia korkeakouluun pyrkiessään, sillä hakuprosessi voi vaatia paljon aikaa ja ponnistelua sekä epämiellyttävien tunteiden, kuten ahdistuksen ja stressin, sietämistä. Hakuun sitoutuminen ja panostaminen voi vaatia muiden tärkeiden asioiden, kuten harrastusten, sivuun laittamista hetkellisesti. Kustannusten kohdalla on myös mahdollista, että tiettyä tehtävää pidetään kiinnostavana mutta siihen ei kuitenkaan haluta sitoutua, sillä kustannukset nähdään liian korkeana (Schreiber, 2016, s. 93).

Kootusti voidaan todeta, että oppiaineelle tai tehtävälle asetettu arvo voi perustua koetulle kiinnostukselle, hyödyille tai tärkeydelle. Esimerkiksi tiettyyn tutkintokoulutukseen hakeutumista voi ohjata hakijan oma kiinnostus alaa kohtaan tai sen ajateltu hyöty myöhemmälle työ- tai koulutuspolulle. Hakijan valintaa voi ohjata myös käsitys koulutuksen tärkeydestä omalle identiteetille. Yleensä näillä kaikilla kolmella on yhteys koulutuksellisiin valintoihin ja suoriutumiseen. Kirjallisuudessa kiinnostusarvoa, hyötyarvoa ja tärkeysarvoa monesti tarkastellaan erillisinä, vaikka käytännössä ne ovat usein vahvasti sidoksissa toisiinsa (Viljaranta, 2017, s. 68). Koetuilla kustannuksilla voi myös olla vaikutusta hakijan valintoihin ja suoriutumiseen. Kustannuksia on kuitenkin tutkittu melko vähän, mutta niillä on havaittu olevan kielteinen yhteys koulutuksellisiin valintoihin (ks. Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 109).

4.2.2 Odotusten ja arvostusten kehittyminen

Odotusarvoteoriassa odotusten ja arvostusten kehittyminen on yhteydessä monenlaisiin sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin, joista yksilön sisäisistä eli psykologisista tekijöistä merkittävimpinä ovat aiemmissa oppimistilanteissa koetut tunteet ja näiden tunteiden käsittely. Ulkoisista tekijöistä erilaiset sosiokulttuuriset tekijät ovat merkittävässä roolissa, kuten yleiset näkemykset siitä, mitä yhteiskunnassa pidetään tärkeänä. (Viljaranta, 2017, s. 73.) Sosiokulttuurisesta lähtökohdasta voidaan ajatella, että suomalaisessa

yhteiskunnassa koulutusta yleisesti ottaen arvostetaan ja kouluttautumisen tärkeydestä keskustellaan jatkuvasti. Tältä kannalta kouluttautumisesta ja erityisesti korkeakouluttautumisesta voi muodostua monelle tärkeä päämäärä tai tehtävä, jota tavoitella. Tiettyihin koulutusaloihin ja tutkintoihin voi lisäksi kohdistua enemmän arvostusta kuin toisiin, ja näillä eri koulutusaloihin ja tutkintoihin liittyvillä näkemyksillä voi olla vaikutusta korkeakouluhakijoiden valintoihin. Koulutustutkijat Haltia ym. (2019, s. 277) ovat esittäneet, että Suomessa korkeakoulutuksen kilpailtavuus ja opiskelupaikkojen rajallisuus lisäävät niiden sosiaalista arvoa, vaikka itse koulutukseen pääsy on periaatteessa avointa ja maksutonta.

Korkeakoulutukseen siirtymisen näkökulmasta Eccles ym. (2004, s. 64) ovat esittäneet, että koulutusvalintoihin vaikuttavat sekä yksilön sisäiset ominaisuudet että perheestä tulevat vaikutteet. Omien läheisten toiminnalla ja näkemyksillä onkin todettu olevan merkitystä odotusten ja arvostusten kehittymiseen. Esimerkiksi vanhemmilta ja opettajilta saadulla palautteella on vaikutusta, sillä omasta toiminnasta ja suoriutumisesta saatu toistuva palaute muokkaavat käsityksiä ja odotuksia omasta osaamisesta ja suoriutumisesta. Yksilö alkaa usein muodostamaan aiempaa pysyvämpiä käsityksiä kyvyistään lukuisten erilaisten oppimiskokemusten, onnistumisten ja/tai epäonnistumisten ja niihin yhdistyvien tunteiden ja palautteen kautta. Kiinnostusarvon kohdalla on havaittu etenkin myönteisen palautteen merkitys, sillä myönteisen palautteen myötä tietyn tehtävän tai oppiaineen tekemisestä voi tulla mielekästä ja kiinnostavaa. Tämä taas voi lisätä sinnikkyyttä työskennellä tehtävän tai oppiaineen parissa ja aikaansaada onnistumisen kokemuksia. (Viljaranta, 2017, s. 74–75.)

Odotusarvoteorian pohjalta on todettu, että yksilön käsitykset omista taidoistaan muuttuvat koulutaipaleen edetessä yleensä realistisempaan suuntaan, ja tähän vaikuttavat eri oppimistilanteissa koetut onnistumiset ja epäonnistumiset sekä suoriutumisesta saatu palaute ja palautteen käsittely (Viljaranta, 2017, s. 70). Arvostusten osalta on havaittu, että oppiaineisiin ja tehtäviin kohdistuvat arvostukset muokkautuvat yleensä pysyvimmiksi vasta ajan kuluessa, jolloin ymmärrys niihin liittyvästä kiinnostuksesta, tärkeydestä ja hyödyllisyydestä kasvaa ja kehittyy koulutaipaleen edetessä. Myös käsitykset kustannuksista selkiytyvät. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 104.)

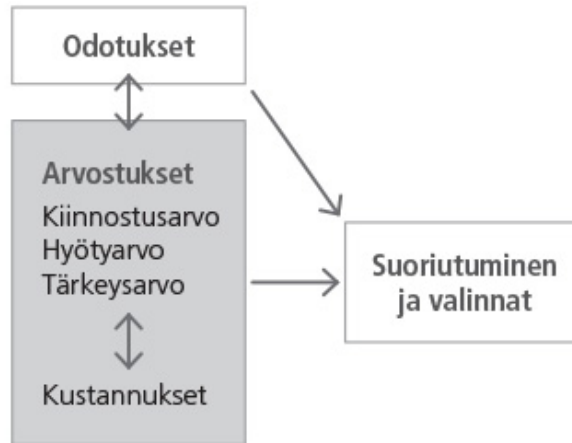
Korkeakouluhakijoiden näkökulmasta voidaan ajatella, että useilla hakijoilla voi olla jo melko selkeät ja eriytyneet odotukset ja arvostukset. Hakijoilla voi olla kohtalaisen realistiset käsitykset omista kyvyistään ja taidoistaan, jotka voivat määrittää koulutukseen hakeutumista ja tietyn koulutusalan valitsemista. Myös esimerkiksi aiempiin hakukertoihin liittyvät oppimiskokemukset ja niissä koetut tunteet, palaute ja onnistumiset ja/tai epäonnistumiset voivat edelleen muokata käsityksiä omasta osaamisesta ja suoriutumisesta. Opiskelijavalintauudistuksen näkökulmasta hakijoiden odotuksilla ja arvostuksilla voidaan nähdä olevan merkitystä, sillä uudistuksella on tavoiteltu opiskelupaikkojen kohdentumista, jossa hakijat suuntautuisivat alusta lähtien niille aloille, jotka heitä oikeasti kiinnostavat ja johon heillä on realistiset mahdollisuudet päästä sisään (ks. Karhunen ym. 2021). On etu sekä hakijoille että korkeakouluille, että opiskelupaikat kohdentuvat tarkoituksenmukaisesti.

4.2.3 Odotusten ja arvostusten merkitys korkeakoulusuoriutumisessa ja koulutusvalinnoissa

Korkeakoulutukseen hakeutumista ja opintoihin liittyviä odotuksia ja valintoja on tutkittu laajasti odotusarvoteorian lähtökohdista (esim. Eccles ym., 2004; Ball ym. 2016), joissa yksilöiden oppimismotivaatiota voidaan tutkia ja selittää suhteessa eri koulutuksellisiin tavoitteisiin, valintoihin ja akateemiseen suoriutumiseen. Koulunkäynnin, opiskelun ja koulutuksellisten siirtymien kannalta oppiainekohtaisella motivaatiolla on huomattavaa merkitystä niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä. Eri oppiaineisiin liitetyt arvostukset ja koetut kustannukset ovat yhteydessä paitsi koulusuoriutumiseen myös koulutukseen ja ammattiin liittyviin valintoihin ja suunnitelmiin. Siirtymävaiheissa olisi etenkin tärkeää, että yksilön motivaatiota tuettaisiin, sillä siirtymissä tyypillisesti esiintyy monenlaisia elämänmuutoksia. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 116.) Siirtymä esimerkiksi lukiosta jatko-opintoihin voi olla monelle nuorelle kuormittava kokemus opiskelupaikkojen kovan kilpailun ja vaikean sisäänpääsyn vuoksi (ks. Vasalampi & Salmela-Aro, 2014, s. 14).

Viljaranta ja Tuominen (2018, s. 101–102) ovat havainnoineet, kuinka oppiainekohtaiset odotukset ja arvostukset ovat yhteydessä koulusuoriutumiseen

ja koulukontekstissa tehtäviin valintoihin. Kuviossa yksi on esillä odotusten ja arvostusten välinen vuorovaikutus suoriutumiseen ja valintoihin (kuvio 1).

KUVIO 1. Oppiainekohtaisten odotusten ja arvostusten vaikutus suoriutumiseen ja valintoihin (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 102.)

Kuviosta yksi havaitaan, kuinka yksilön odotukset ja arvostukset sekä kustannukset vaikuttavat paitsi toisiinsa myös yhteisesti suoriutumiseen ja valintoihin. Odotusarvoteoriassa odotusten, arvostusten ja kustannusten keskinäisellä vuorovaikutuksella on merkitystä oppimiseen ja koulusuoriutumiseen sekä koulutukseen liittyviin valintoihin. Arvostuksista etenkin kiinnostusarvon on havaittu olevan yhteydessä koulusuoriutumiseen ja myös koulutaitojen kehitykseen jo varhaisista kouluvuosista lähtien. Tiettyyn oppiaineeseen ja sen sisältöihin kohdistuva sisäinen kiinnostus yleensä edistää innokkuutta ja sinnikkyyttä oppiaineen tehtäviä kohtaan. Sinnikkyys useimmiten myös johtaa hyviin oppimistuloksiin ja tämä voi edelleen vahvistaa kiinnostusta kyseistä ainetta kohtaan. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 107.)

Oppiaineisiin kohdistuvien arvostusten on osoitettu olevan yhteydessä koulutusvalintoihin, jossa tiettyyn koulutus- tai ammattipolkuun hakeutumista voi selittää kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo. Koulutusvalinnoissa esiintyy yleensä aina myös kustannuksia, sillä tietty valinta sulkee pois muita mahdollisuuksia. Oppiaineen kustannukset voidaan kokea liian suuriksi, ja tämä voi vähentää aikeita opiskella kyseistä ainetta tai suuntautua alalle, jossa ainetta tarvitaan. Eri oppiaineiden arvostuksia voidaan tarkastella myös

suhteessa toisiinsa, sillä jos yksilö arvostaa useita eri oppiaineita ja tehtäväalueita hän saattaa suunnata alalle, jossa nämä kaikki arvostukset täyttyvät. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 108–109.) Koulutusvalintojen osalta onkin havaittu, kuinka omien kiinnostuksenkohteiden ja arvostusten mukaisesti tehdyt valinnat tukevat yksilön sisäistä motivaatiota ja koulutuksellisten tavoitteiden saavuttamista. (Vasalampi & Salmela-Aro, 2014, s. 18.)

Korkeakouluhakijoille oman alan löytäminen ja tutkintokoulutukseen haku voidaan nähdä olevan yhteydessä oppiaineisiin kohdistuviin odotuksiin ja arvostuksiin, jossa osalle hakijoista voi olla jo melko varhaisessa vaiheessa selvää mihin alalle hakea ja miksi. Viljarannan ja Tuomisen (2018) mukaan korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus asettaakin kiinnostavan lähtökohdan tutkia ja seurata oppiainekohtaista motivaatiota, sillä jatkossa valtaosa opiskelijoista valitaan ylioppilastutkinnon arvosanojen perusteella. Eri tutkinto-ohjelmien valinnoissa painotetaan eri oppiaineita ja oppiaineiden arvosanoja pisteytetään eri tavoin, jonka vuoksi monen nuoren tulee jo ennalta harkita opiskeluun ja ammatinvalintaan liittyviään suunnitelmiaan ja kurssivalintojaan. Tämä voi heijastua nimenomaan oppiainekohtaisessa motivaatiossa eli siihen miten tiettyjä oppiaineita tullaan pitämään kiinnostavana, tärkeänä tai hyödyllisenä tulevaisuutta ajatellen. Oppiaineisiin liitetyt kustannukset voivat myös korostua eri tavoin. (Viljaranta & Tuominen, 2018, s. 116.)

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on kuvata Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitit kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitistä. Tutkimustehtävänä on selvittää tekijöitä, jotka ovat olleet yhteydessä opiskelijoiden valintaan hakeutua näyttöreitille sekä suoriutumiseen kurssilla. Tutkimustehtäväni ja tutkimuskysymyksiäni tukeutuvat osin Ecclesin odotusarvoteoriaan, jossa oppimismotivaatiota tarkastellaan suhteessa yksilön odotuksiin ja arvostuksiin. Työni painotus ja tulkinta on enemmän laadullinen kuin määrällinen, johon odotusarvoteoria tyypillisesti psykologian tieteenalassa liitetään.

Tutkielmani tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten opiskelijat kuvaavat yhteiskuntatutkimuksen näyttöreittiin liittyviä arvostuksiaan?
2. Mitkä olivat opiskelijoiden odotukset oman suoriutumisensa suhteen yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitillä?
3. Millaisena hakuväylänä opiskelijat pitävät yhteiskuntatutkimuksen näyttöreittiä yliopistoon?

Ensimmäinen ja toinen tutkimuskysymys kiinnittyvät odotusarvoteoriaan, joiden avulla pyrin löytämään vastauksia siihen, kuinka opiskelijoiden arvostukset (kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo) sekä odotukset (oman onnistumisen ennakointi ja näkemykset omista opiskelutaidoista) heijastuivat näyttöreitille hakeutumisessa ja kurssilla suoriutumisessa. Kolmannen tutkimuskysymyksen osalta pyrin löytämään vastauksia siihen, millaisena hakuväylänä yliopistoon näyttöreitti näyttäytyy opiskelijoiden kuvauksissa. Kyseessä on uusi hakuväylä, josta monella hakijalla ei vielä välttämättä ole kokemusta. Tutkimuskysymystä

tukevat opiskelijavalintauudistus, TRY -hanke sekä näyttöreitien käytännöt. Tutkimuskohteenani ovat näyttöreitien kautta valitut tutkinto-opiskelijat, johon kuuluivat vuonna 2020 ja 2021 yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen sisään päässeet ja opiskelupaikan vastaanottaneet opiskelijat Tampereen yliopistossa. Työlleni on myönnetty tutkimuslupa Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Toteutin tutkielmani monimenetelmällisenä tutkimuksena, jossa yhdistin sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Lähestyin tutkielmaani aluksi laadullisesta tutkimusotteesta, mutta tutkimuksen konteksti ja aihe loivat tarpeen määrällisen tutkimuksen mukaan ottamiselle. Yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti on tuore uudistus, josta tarvitaan tutkimustietoa. Näyttöreitin kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia ei olla tutkittu, vaikka kurssipalautetta onkin kerätty kurssin jälkeen. Aineistonkeruussa hyödynsin puolistrukturoitua kyselyä, ja aineiston analyysissä ja tulosten esittelyssä sain hyödynnettyä sekä laadullisen että määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Olen kuitenkin painottanut laadullista tutkimusotetta, sillä tavoitteenani on ensisijaisesti kuvata ja ymmärtää tutkittavien subjektiivisia kokemuksia.

6.1 *Aiemmat tutkimukset*

Tutkielmani käsittelee ajankohtaista uudistusta, josta vielä kerätään tutkimustietoa. Alustavaa selvitystä opiskelijavalintauudistuksen tavoitteista ja vaikutuksista on tehnyt Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) ja Palkansaajien tutkimuslaitos (PT). Seurantatutkimuksen väliraportti julkaistiin helmikuussa 2021 ja lopullisen raportin odotetaan valmistuvan keväällä 2022. Väliraportissa on käsitelty hakukäyttäytymistä ja opiskelijoiden valikoitumisen muutoksia vuosien 2015–2020 välisenä aikana. Tuloksista selviää, että hakukäyttäytyminen on selkeästi muuttunut, jossa aikaisempiin vuosiin verrattuna vuonna 2020 hakijat ovat hakeneet useampaan hakukohteeseen ja useammalle eri alalle. Haut ovat suuntautuneet myös korkeakouluihin, jotka ovat sijainneet kauempana hakijoiden omasta kotikunnasta. Yhtenä selittäväenä tekijänä voidaan pitää todistusvalintaa, joka on helpottanut hakua useampaan hakukohteeseen. Yhteishaussa on mahdollista hakea kuuteen eri

hakukohteeseen kerrallaan. Opiskelijoiden valikoitumisen muutoksissa on havaittu, että vuonna 2020 hyväksytyksi tulleiden hakijoiden osuus selvästi kasvoi mutta opiskelupaikan vastaanottaneiden osuus ei kasvanut yhtä voimakkaasti. Tuloksista havaittiin, että aikaisempaa suurempi osuus hakijoista ei vastaanottanut tarjottua opiskelupaikkaa. Muutokset ovat monisyisiä suhteessa opiskelijavalintauudistuksen odotettuihin vaikutuksiin, ja vasta lopullisessa tutkimusraportissa päästään arvioimaan uudistuksen todellisia vaikutuksia. (Karhunen ym. 2021.)

TRY -hanke on valintauudistuksen tavoin tuore kehittämishanke, jonka hankekausi päättyi kesällä 2021. On arvioitu, että tuloksia hankkeen vaikutuksista saadaan vasta seuraavan 5–10 vuoden aikana, kun uudet ja uudistetut hakuväylät vakiintuvat osaksi valintoja (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 11). Avoimen väylän kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia on kuitenkin jo ehditty tutkia. Vuonna 2019 toteutettu kysely osoitti, että avoimen väylältä tulee motivoituneita opiskelijoita, joista moni koki opiskelunvalmiutensa hyväksi yliopisto-opiskelua varten. Vastaukset osoittivat, että avoimessa yliopistossa opiskelu koettiin hyödyllisenä pohjana tutkinto-opiskelulle, jonka avulla sai selkeän kuvan opiskeltavasta aineesta sekä hyödyllisiä opiskelutaitoja. Vastaajista yli 80 prosenttia totesi, että avoimet opinnot valmensivat erinomaisesti tutkinto-opiskeluun. Siirtyminen tutkinto-opiskelijaksi koettiin pääasiassa sujuvana ja vastaajista 70 prosenttia koki hakemisen yliopistoon selkeänä. Tutkinto-opiskelijoiksi valituilla oli korkea opiskelumotivaatio, sillä vastaajista yli 85 prosenttia koki olevansa erittäin motivoituneita. Myös yli 60 prosenttia koki opintojensa sujuvan menestyksekkäästi. Opiskelijat olivat pääosin tyytyväisiä avoimen opintojen tiedotukseen, neuvontaan ja ohjaukseen, vaikka opiskeluun liittyvän tiedon saaminen nähtiin vaativan oma-aloitteisuutta ja aktiivisuutta. Lähes 70 prosenttia vastaajista vastasi saaneensa tietoja ja neuvontaa sitä tarvittaessa. (Kuivalainen, 2019; Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 105–107.)

Korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa moocien hyödyntämistä valinnoissa on toteutettu jo aikaisemmin. Esimerkiksi Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteessä on toteutettu mooc -muotoista pääsykoekurssia jo vuodesta 2012, jonka kautta alalle on saatu motivoituneita opiskelijoita. Kurssi on avoin ja maksuton johdantokurssi, joka järjestetään aina keväisin. Vertailevan

tutkimuksen avulla on osoitettu, että mooc -väylää pitkin valitut opiskelijat ovat menestyneet paremmin opinnoissaan kuin todistusvalinnan ja perinteisen pääsykokeen kautta valitut opiskelijat. Vertailussa otettiin huomioon vuosien 2012–2015 aikana valitut tutkinto-opiskelijat kaikista eri hakuväylistä (mooc, todistusvalinta, pääsykoe ja avoimen väylä). Tulokset osoittivat, että mooc -väylän kautta valitut opiskelijat ovat suoriutuneet paremmin suoritettujen opintopisteiden ja suoritettujen kurssien keskiarvon osalta. Opiskelijat lisäksi etenevät opinnoissaan nopeammin ja suorittavat kandidaatin tutkintonsa sen määräajassa. Tutkimustiedon pohjalta voidaan ajatella, että mooc -muotoinen väylä tuo tutkinto-opintoihin paremmin sitoutuneita opiskelijoilta, joilla on jo ennestään käsitys opiskeltavasta alasta. Opiskelijat myös todennäköisemmin aloittavat ja suorittavat tutkintonsa loppuun. (Leinonen ym., 2019.)

Odotusarvoteoriaa on sovellettu laajasti koulutuksellisten siirtymien, valintojen ja suoriutumisen kontekstissa (esim. Wigfield & Eccles, 2000). Eccles ja Wigfield (2020) ovat myös laajentaneet ja kehittäneet teoriaansa, jossa oppimismotivaatiota ymmärretään vahvemmin tilannesidonnaisena, johon vaikuttavat laajasti erilaiset psykologiset ja sosiokulttuuriset tekijät. Suomessa motivaatiotutkija Salmela-Aro (2020) on tutkinut opiskelijoiden motivaatiota, kouluinnokkuutta ja koulu-uupumusta toiselta asteelta korkeakoulutukseen siirtymisessä etenkin STEM -alojen eli luonnontieteiden ja insinööriä alojen yhteydessä. Tutkimuksessa käsiteltiin suomalaisen korkeakoulujärjestelmän haasteellisuutta ja oppimismotivaation merkitystä nuorten koulutuksellisissa siirtymissä. Tutkimustuloksista havaittiin, että kiinnostus STEM -aineita kohtaan vähenee toisella asteella, jossa etenkin naispuolisilla opiskelijoilla kiinnostus matematiikkaan vähenee. Sukupuolittuneet erot olivat näkyvissä, sillä STEM -alojen jatko-opintoihin hakeutuu enemmän miespuolisia opiskelijoita kuin naispuolisia opiskelijoita. Tutkimuksessa lisäksi osoitettiin, että viime vuosina opiskelijoiden koulu-uupumus on lisääntynyt toiseen asteen opintojen aikana. Sujuvien koulutuksellisten siirtyminen puolesta opiskelijoiden kouluinnokkuutta tulisikin vahvemmin tukea, jotta siirtymät sujuisivat paremmin ja opiskelijat pystyisivät keskittämään oppimismotivaatiotaan itseään kiinnostaviin koulutus- ja uravalintoihin. (Salmela-Aro, 2020.)

6.2 Tieteenfilosofiset lähtökohdat ja monimenetelmällinen tutkimus

Tieteellisen tutkimuksen kannalta tieteenfilosofisilla taustaoletuksilla on merkitystä, sillä ne ohjaavat tutkimuksen tekoa ja myös tutkimusraportin kirjoittamista. Tieteenfilosofiassa tarkastellaan tutkimuskohteen todellisuuden luonnetta (ontologia) sekä tutkimuksella saatavan tiedon luonnetta (epistemologia). Tieteenfilosofia koskettaa lisäksi tutkimukseen sopivia menetelmiä (metodologia). (Kakkuri-Knuutila & Heinlahti, 2006, s. 131.) Tutkimuksessa pyritään aina pohjimmiltaan kuvaamaan, selittämään, tulkitsemaan tai ymmärtämään jotakin tiettyä ilmiötä, sekä löytämään ilmiön taustalla vaikuttavia tekijöitä, jotka edesauttavat ilmiön ymmärtämistä. Tutkimuskohteita voidaan tarkastella monista eri lähtökohdista ja monin eri menetelmin, jolloin tieteen erilaiset toimintatavat tulevat näkyväksi. Tieteen moninaisuutta kuvastavat eri näkemykset todellisuuden ja tiedon luonteesta, jossa esimerkiksi luonnontieteiden ja ihmistieteiden todellisuus- ja tietokäsitykset eroavat merkittävästi toisistaan. (Puusa & Juuti, 2020, s. 25–26.)

Tieteen tekemistä koskevia perusoletuksia kutsutaan paradigmoiksi, jossa eri esioletukset ja näkemykset maailmasta ovat olennaisessa roolissa. Paradigmoissa on kyse eri tieteenfilosofisista taustaoletuksista, tärkeimmistä laista ja käsitteellisistä viitekehyksistä. Keskeistä on erilaisuus, sillä eri paradigmojen edustajia kiinnostavat erilaiset asiat, ja kiinnostuksen kohteena olevasta ilmiöstä pyritäänkin hankkimaan toisistaan poikkeavaa tietoa. (Puusa & Juuti, 2020, s. 26; Kakkuri-Knuutila & Heinlahti, 2006, s. 105.) Tutkimuksen yhteydessä paradigmalla voidaan viitata niin yksittäisen tutkijan sisäistämään taustanäkemykseen kuin tutkimuksen taustafilosofiaan. Laajemmin ajatellen paradigmalla voidaan myös tarkoittaa tutkijoiden tai tutkijayhteisöjen yhteisymmärrystä siitä, mikä on oikein ja totta. Jokaisella tutkijalla on omat tieteenfilosofiset taustaoletuksensa, jotka heijastuvat tutkimuksen ontologisiin, epistemologisiin ja metodologisiin kysymyksiin. (Puusa & Juuti, 2020, s. 27.)

Tieteenalojen sisällä voi olla toisiaan täydentäviä tai keskenään kilpailevia paradigmoja, jolloin viitataan moniparadigmaisuuteen. Saman tieteenalan koulukunnat voivat nojata eri *tutkimusparadigmoihin* ja *tieteenfilosofisiin paradigmoihin*. Aiempi käsittää tutkimuskohteiden tietyt rajaukset sekä käytetyt käsitteet ja mallit, ja jälkimmäinen käsittää kunkin koulukunnan tutkimusta

ohjaavia tieteenfilosofisia taustanäkemyksiä. (Kakkuri-Knuuttila & Heinlahti, 2006, s. 131–132.) Luonnontieteet perustuvat esimerkiksi pitkälti realismiin ja positivismiin, kun taas ihmisteet edustavat usein paradigmojen vaihtelevuutta (Puusa & Juuti, 2020, s. 40). Monimenetelmällistä tutkimusta on taas kuvattu kolmantena tutkimusparadigmana, joka on noussut kvalitatiivisen eli laadullisen ja kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen rinnalle (Johnson ym., 2007, s. 112).

Tutkimusfilosofian kannalta monimenetelmälliseen tutkimukseen liittyvää tutkimusmenetelmien yhdistämistä voidaan lähestyä vaihtelevista näkökulmista, joista yhtenä lähestymistapana on *puhdasoppisuus*, jolla viitataan ajatteluun, jossa menetelmien yhdistämistä ei pidetä mahdollisena, sillä tieteenfilosofisten taustaoletusten nähdään poikkeavan ratkaisevasti toisistaan. Laadullisten ja määrällisten menetelmien yhdistämistä voidaan lähestyä *täydentävyyden* näkökannalta, jossa menetelmien yhdistämistä pidetään mahdollisena perustelluista syistä, mutta menetelmien käsittelyn tulisi kuitenkin tapahtua erillisesti. *Vuoropuhelun* lähtökohtana on, että paradigmojen ja menetelmien yhdistämisellä voidaan aikaansaada uusia näkemyksiä. *Vaihtoehtoisuudessa* sen sijaan ajatellaan, että menetelmien yhdistämisellä voidaan synnyttää uusia lähestymistapoja ja paradigmoja, ja tästä syystä siihen tulisi kannustaa. *Pragmaattisuudessa* tieteellisten taustaoletusten katsotaan tukevan ajattelua mutta ei ohjaavan tutkimuksen tekoa. Lähtökohtana on, että tutkimusongelma ja tutkimuskonteksti luovat tarpeen menetelmien yhdistämiselle. (Green, 2008, viitattu lähteessä Hurmerinta & Nummela, 2020, s. 309.)

Pragmaattinen lähestymistapa mielletään nykyään monimenetelmällisen tutkimuksen ensisijaiseksi tutkimusfilosofiaksi (Johnson ym., 2007, s. 113). Monimenetelmällinen tutkimus, josta voidaan myös käyttää termiä *mixed methods research*, viittaa tutkimustapaan, jossa laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä yhdistetään. Lähtökohtana pidetään sitä, että kahden tutkimusmenetelmän yhdistämisellä luodaan kokonaisvaltaisempi ja parempi ymmärrys tutkimusongelmista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 78.) Tutkimustapa mahdollistaa kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien osien yhdistämisen samassa tutkimuksessa. Tutkimuksessa voidaan yhdistää eri aineistonkeruutapoja ja analyysimenetelmiä laajan ja syvällisen ymmärryksen saavuttamiseksi. (Johnson ym., 2007, s. 123.) Monimenetelmällisen tutkimuksen

voidaan nähdä mahdollistavan pragmaattisen lähestymistavan toteutumisen, jossa tutkimuksen ensisijaisena tavoitteena pidetään tutkimuskysymyksiin vastaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja paikkansapitävästi (Hurmerinta & Nummela, 2020, s. 316).

Laadullisessa tutkimuksessa tavoitellaan ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään ilmiön taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksella vastaan tyypillisesti kysymyksiin *miksi, miten ja millainen*. Tutkittavien joukko on yleensä pieni ja tuloksilla ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä. Määrällisessä tutkimuksessa pyritään taas tutkimuskohteen kuvaukseen numeerisen tiedon pohjalta. Tutkimuksella etsitään tyypillisesti vastauksia *mikä, missä, paljon ja kuinka usein* kysymyksiin. Tutkimuksen otos on usein suuri ja tulokset pyritään yleistämään laajempaan joukkoon tilastollisten menetelmien avulla. (Heikkilä, 2014, s. 15.) Määrällistä ja laadullista tutkimusta usein jäsennetään toisiinsa vertailemalla, mutta monimenetelmällinen tutkimus jättää pois laadullisen ja määrällisen tutkimuksen vastakkainasettelun tai näkemyksen jommankumman lähestymistavan ”paremmuudesta” (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 78).

Usein ajatellaan, että määrällisillä tutkimusmenetelmillä tavoitellaan yleiskäsityksiä ja laadullisilla menetelmillä syvennyttään yksityiskohtiin. Tilastollisilla menetelmillä voidaan kuitenkin saada selville myös yksityiskohtia ja molempia menetelmiä voidaan hyödyntää samassa tutkimuksessa, jossa sanallisia vastauksia voidaan analysoida laadullisin keinoin, ja saatuja tuloksia voidaan vielä tiivistäen esittää määrällisellä tiedolla. (Vehkalahti, 2014, s. 13.) Monimenetelmällinen tutkimus tarjoaakin mahdollisuuden molempien menetelmien yhdistämiselle. Tutkimuksessa laadullinen osa voi esimerkiksi täydentää määrällistä osaa tai toisinpäin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 80.) Määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistämistä usein perustellaan tutkimuksen laajuuden ja/tai vahvistamisen näkökannasta, jossa tutkimusmenetelmien yhdistämisen ajatellaan vahvistavan tutkimusta ja/tai tukevan tutkimuksen laajuutta. Monimenetelmällisen tutkimuksen ajatellaan mahdollistavan ja edistävän tutkimustulosten kokonaisvaltaisempaa ja syvällisempää ymmärrystä sekä luotettavuutta. (Johnson ym., 2007, s. 122–123.)

Monimenetelmällisessä tutkimuksessa menetelmien yhdistäminen voi näkyä läpi tutkimusprosessin tai vain tietyissä tutkimusprosessin vaiheissa (Hurmerinta & Nummela, 2020, s. 312). Menetelmien yhdistämistä voidaan

toteuttaa esimerkiksi aineistonkeruussa ja aineiston analyysissä tai yhdistämistä voidaan toteuttaa laajemmin (Johnson ym., 2007, s. 118–122). Tutkielmassani hyödynsin monimenetelmällisyyttä aineiston hankinnan ja aineiston analyysin vaiheissa. Yhdistin molempien menetelmien osia myös tutkimustulosten esittelyssä. Tulosten osalta sain hyödynnettyä niin sanallista, numeerista kuin graafista esitystapaa, jotka antavat kokonaisvaltaisen kuvan tutkimusaiheesta pragmaattisen lähestymistavan mukaisesti.

Määrällisestä lähtökohdasta tutkimukseni perusjoukko on pieni (yht. 88 opiskelijaa) mutta laadullisesta näkökulmasta joukko on melko suuri. Resurssien ja ajankäytön kannalta koin hyödyllisenä toteuttaa työni monimenetelmällisenä tutkimuksena, jossa puolistrukturoitu kysely mahdollisti määrällisen ja laadullisen aineiston saannin samanaikaisesti. Kyselyt ovat määrällisen tutkimuksen tyypillisempiä aineistonkeruutapoja (Heikkilä, 2014, s. 13), ja sitä pidetään toimivana aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan (Vilkkä, 2007, s. 28). Valitsin kyselyn, koska sen kautta oli melko vaivatonta tavoittaa kaikki tutkittavat, ja kyselyyn vastaaminen sähköisesti on usein joustavaa ja nopeaa. Lisäksi vallitsevan COVID19-pandemian vuoksi aineistonkeruun toteutus sähköisesti oli myös perusteltua.

6.3 Tutkimusaineiston hankinta ja analyysi

Keräsin tutkimusaineiston sähköisesti puolistrukturoidulla kyselyllä 8.11–30.11.2021 välisenä aikana. Aineiston hankinnassa käytin kokonaisotantaa. Määrällisen tutkimuksen tiedonkeruussa otanta on keskeinen osa-alue, jossa perusjoukko kuvastaa niitä, joista tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita. Otos taas tarkoittaa niitä, jotka ovat tulleet valituksi tutkimukseen vastaajiksi. Otos voidaan yleistää perusjoukkoon. Kokonaistutkimuksessa aineisto kuvaa suoraan perusjoukkoa. (Vehkalahti, 2014, s. 43, 45.) Kokonaisotanta tehdään yleensä silloin, kun perusjoukko on pieni, joka kvantitatiivisessa tutkimuksessa on yleensä alle sata havaintoyksikköä (Heikkilä, 2014, s. 31). Tutkimukseni perusjoukkoon kuuluu kaikki näyttöreitit kautta valitut tutkinto-opiskelijat, jotka ovat tulleet valituksi Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen. Kokonaisotannalla sain otettua koko perusjoukon (88 opiskelijaa) mukaan tutkimukseen lähettämällä kyselyn kaikille sähköpostitse. Kyselyyn vastasi 39

opiskelijaa, joten toteutunut otos on N=39. Aineistossa ei esiintynyt katoa eli tietojen puuttumista. Vastausprosentti oli 44 prosenttia.

Osana aineiston hankintaa kirjoitin saatekirjeen, jonka tarkoituksena on informoida tutkittavia tutkimuksesta, jonka perusteella tutkittavat voivat päättää tutkimukseen osallistumisestaan (Vilkkä, 2007, s. 80). Informointiin tavallisesti sisältyy tutkimuksen keskeisimmät tiedot, kuten tutkimuksen tavoite, aineistonkeruutapa sekä aineiston käyttötarkoitus ja käyttöaika. Informoinnissa korostetaan myös usein tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Perusteellisella informoinnilla varmistetaan tutkittavien tietoon perustuva suostumus, jossa tutkittavat ymmärtävät mihin se ovat suostumassa ja mihin heistä kerättyä tietoa ja tutkimusaineistoa käytetään. (Kuula, 2011, s. 102–104.) Kyselytutkimuksessa saatekirjeen merkitystä ei tule aliarvioida, sillä sen pohjalta vastaaja joko motivoituu vastamaan kyselyyn tai jättää vastaamatta. Hyvin laaditulla saatekirjeellä herätetään vastaajan kiinnostusta, ja vaikutetaan vastausten luotettavuuteen. (Vehkalahti, 2014, s. 48.) Kyselyni vastausprosentin (44 %) perusteella voidaan ajatella, että tutkimusaiheeni koettiin kiinnostavaksi ja saatekirjeeni houkuttelevana, jonka myötä opiskelijat motivoituivat vastaamaan kyselyyn. Saatekirjeeni on esillä liitteissä (liite 1).

Aineistokeruuta varten toimitin tietojenluovutushakemuksen Tampereen yliopiston opintotoimistoon. Hakemuksen perusteella pyydetään henkilötietoja yliopiston opiskelijatietojärjestelmästä, ja siinä tulee eritellä esimerkiksi tietojen käyttötarkoitus sekä ryhmä, joista tietoja haetaan ja poiminnan laajuus. Opintotoimisto hyväksyi tietopyyntöni ja sain tarvittavat nimitiedot. Annettujen nimitietojen perusteella loin opiskelijoista eli tutkittavista yhteystietoryhmän Outlook -sähköpostipalvelussa, ja lähetin sähköpostin tutkimukseen osallistumisesta koko ryhmälle, johon sisältyi saatekirje ja linkki kyselylomakkeeseen. Tutkittavien yksityisyyden turvaamiseksi lähetin viestin piilokopiona, jolla suojataan viestin vastaanottajien yksityisyys.

Kyselylomakkeen laatimiseen käytin Microsoft Forms -ohjelmaa ja ennen varsinaista aineistonkeruuta suoritin lomakkeen testauksen. Kyselylomakkeen testauksella saadaan havaittua ja korjattua ongelmatilanteita ennen varsinaista aineistonkeruuta (Vehkalahti, 2014, s. 48). Lomakkeen testaamisella voidaan arvioida muuan muassa vastausohjeiden selkeyttä, lomakkeen pituutta ja vastausaikaa sekä kysymysten tarkkuutta, selkeyttä ja kykyä mitata erityisesti

sitä asiaa, jota on tarkoitus mitata (Vilkka, 2007, s. 78). Kävin läpi kyselylomakettani graduseminaariryhmässäni, jonka avulla sain palautetta ja muutamia korjausehdotuksia. Suoritin vielä tämän jälkeen koekyselyn opiskelijakollegoilleni varmistaakseni lomakkeen toimivuuden. Testauksen jälkeen tarkensin vielä muutamia kysymyksiä ja muokkasinkin lomakkeen teknisiä asetuksia.

Kyselylomake voi sisältää sekä avoimia että suljettuja osioita, joilla tarkoitetaan yksittäisiä kysymyksiä tai väitteitä, jotka mittaavat yleensä yhtä asiaa. Suljetussa osiossa vastausvaihtoehdot on annettu valmiina, kun taas avoimessa osiossa vastaan vapaamuotoisesti. (Vehkalahti, 2014, s. 23–24.) Kysymysten muoto on yleensä standardoitu eli vakioitu, jolla tarkoitetaan sitä, että kaikilta kyselyyn vastaavilta kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Tutkimuksen teoreettiset käsitteet muutetaan lisäksi arkikielen tasolle ja mitattavaan muotoon, jolla viitataan operationalisointiin. (Vilkka, 2007, s. 28, 36.) Operationalisoinnin myötä työstin teoreettiseen viitekehukseen kuuluvat käsitteet ymmärrettävään ja mitattavaan muotoon. Kyselyni jakautui karkeasti neljään osaan:

1. Vastaajien taustatiedot
2. Näyttöreitin valitsemista koskevat kysymykset (suljetut ja avoimet)
3. Näyttöreitin suorittamista koskevat kysymykset (suljetut ja avoimet)
4. Näyttöreitti hakuväylänä (yksi avoin kysymys)

Kyselyn suljetut osiot koskien näyttöreitin valitsemista ja suorittamista olivat Likertin asteikollisia kysymyksiä, joissa mitattiin vastaajien mielipidettä 5-portaisella asteikolla (1 täysin eri mieltä, 2 jokseenkin eri mieltä, 3 ei samaa eikä eri mieltä, 4 jokseenkin samaa mieltä, 5 täysin samaa mieltä). Likertin asteikollisia kysymyksillä kartoitetaan vastaajien mielipiteitä (Valli, 2018, s. 250). Kyselylomake on esillä liitteissä (liite 2).

Monimenetelmällisen tutkimuksen mukaisesti toteutin tutkimusaineiston analyysin määrällisillä ja laadullisilla tutkimusmenetelmillä. Keskityin ensin aineiston määrälliseen analyysiin eli kyselyn suljettujen osioiden tarkasteluun, jossa käsittelin strukturoitujen kysymysten vastaukset. Tämän jälkeen siirryin

aineiston laadulliseen analyysiin, jossa tarkastelin kyselyn avoimia osioita eli avointen kysymysten sanallisia vastauksia.

6.3.1 Aineiston määrällinen analyysi

Aineiston määrällisen osuuden käsittelyssä ja analyysissa hyödynsin Microsoft Excel laskentataulukko-ohjelmistoa. Kyselytutkimusaineiston tyypillisin muoto on havaintomatriisi, jossa vaakarivit muodostuvat havainnoista ja pystysarakkeet muuttujista (Vehkalahti, 2014, s. 51). Aineiston esikäsittelyn avulla sain yleisen käsityksen aineistosta, jonka jälkeen siirryin yksittäisten muuttujien perustarkasteluun. Analyysissa käytin määrällisen tutkimuksen perusanalyysia, jossa laskin muuttujien frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Aineistossani oli laatueroasteikollisia ja järjestysasteikollisia muuttujia, joista sain laskettua frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Molemmat asteikot soveltuvat sanalliseen mittaamiseen, ja muuttujista voidaan esimerkiksi laskea perusjakaumia ja tunnuslukuja. Muuttujista voidaan laskea muuan muassa tyypillisin arvo eli moodi. (Vilkka, 2007, s. 48–49, 121). Analyysissa tarkastelin yksittäisten muuttujien frekvenssi- ja prosenttijakaumia, sillä nämä antoivat riittävät tiedot tutkimustuloksiani varten. Työni painotus on laadullinen, mutta sain kuitenkin tuettua tuloksiani yksinkertaisella mutta selkeällä numerotiedolla.

Aineiston analyysissa keskityin ensin taustamuuttujiin, jotka havainnoivat kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden taustatietoja. Taustamuuttujat olivat laatueroasteikollisia, joista sain laskettua muuttujien frekvenssijakaumat (f) ja prosenttijakaumat (%). Jakaumat antoivat tiivistetyn kuvan vastaajien (N=39) taustatiedoista, joiden esittämiseen hyödynsin taulukoita. Aineistosta saatuja tuloksia tyypillisesti esitetään taulukoiden, kuvioiden ja tunnuslukujen avulla. Taulukoissa on usein enemmän tietoa ja yksityiskohtaisempaa tietoa verrattuna kuvioihin ja tunnuslukuihin. Kuvioilla saadaan yleensä visuaalisempi kokonaiskuva ja hyvä yleiskuva aineiston jakautumisesta. Tunnusluvut ovat yleensä käyttökelpoisia tiedon nopeaan ja yksinkertaiseen tarkasteluun. (Valli, 2018, s. 252.)

Taulukossa kolme on kuvattu vastaajien sukupuolijakauma (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Vastaajien sukupuoli

Sukupuoli	f	%
Nainen	34	87
Mies	3	8
Muu	2	5
Yhteensä	39	100

Taulukosta kolme nähdään, että vastaajista enemmistö oli naisia yhteensä 34 (87 %). Vastaajista kolme (8 %) oli miehiä ja kaksi (5 %) ilmoitti sukupuolekseen muun.

Taulukkoon neljä on kuvattu vastaajien ikäryhmäjakauma, josta selviää, että yli puolet vastaajista 22 (56 %) kuuluivat alle 25-vuotiaiden ikäryhmään (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Vastaajien ikäryhmä

Ikäryhmä	f	%
Alle 25-vuotiaat	22	56
25–34-vuotiaat	14	36
35–44-vuotiaat	2	5
45–54-vuotiaat	1	3
Yhteensä	39	100

Taulukosta neljä lisäksi havaitaan, että nuorimman ikäryhmän (alle 25-vuotiaat) jälkeen toiseksi suurin ikäryhmä oli 25–34-vuotiaat, johon kuului yhteensä 14 (36 %) vastaajaa. Vastaajista kaksi (5 %) kuului 35–44-vuotiaiden ja yksi (3 %) 45–54-vuotiaiden ikäryhmään.

Taulukossa viisi on esitetty kyselyyn vastanneiden aiempi koulutustausta. Aiemman koulutustaustan osalta on tarpeen huomioida, että vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto, jonka vuoksi frekvenssit ovat suuremmat kuin muissa taustamuuttujissa (taulukko 5).

TAULUKKO 5. Vastaajien aiempi koulutustausta

Aiempi koulutustausta	f	%
Ylioppilas	30	47
Ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opintoja (ei tutkintoa)	4	6
Ammattikorkeakoulututkinto/Yliopistotutkinto	10	16
Ammatillinen perustutkinto	6	9
Avoimen yliopiston opintoja	14	22
Yhteensä	64	100

Taulukosta viisi havaitaan, että vastaajista 30 (47 %) ilmoitti koulutustaustakseen ylioppilas. Vastaajista 14 (22 %) ilmoitti suorittaneen avoimen yliopiston opintoja, ja kymmenellä (16 %) oli jo olemassa ammattikorkeakoulututkinto ja/tai yliopistotutkinto. Vastaajista kuusi (9 %) ilmoitti koulutustaustakseen ammatillisen perustutkinnon. Neljällä (6 %) vastaajalla oli suoritettuna ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opintoja, mutta ei tutkintoa.

Vastaajilla oli myös mahdollisuus eritellä tarkemmin aiemmin suoritettuja opintojaan ja/tai tutkintojaan. Vastauksia tuli yhteensä 23, joista selvisi, että osalla vastaajista oli jo taustalla yhteiskuntatieteiden opintoja, kuten sosiaalipsykologian avoimen yliopiston opintoja. Aiemman koulutustaustan osalta mainittiin myös kauppatieteiden ja liiketalouden opinnot. Muita mainittuja opintoja olivat kasvatustieteen opinnot, liikunta-alan opinnot sekä sosiaali- ja terveystieteiden opinnot, joista sosionomin ammattikorkeakoulututkinto oli yleisin.

Näyttöreitiltä sisäänpääsyn osalta taulukossa kuusi on kuvattu vastaajien sisäänpääsyvuosi yliopistoon (taulukko 6).

TAULUKKO 6. Vastaajien sisäänpääsyvuosi

Sisäänpääsyvuosi	f	%
2020	17	44
2021	22	56
Yhteensä	39	100

Taulukosta kuusi havaitaan, että vastaajista yli puolet 22 (56 %) oli valittu tutkinto-opiskelijaksi näyttöreittiä pitkin vuonna 2021. Vastaajista 17 (44 %) oli päässyt sisään näyttöreitin kautta vuonna 2020, joka oli näyttöreittiväylän pilottivuosi.

Kun aineiston taustamuuttujia tarkastellaan kokonaisuutena, voidaan havaita, että kyselyyn vastanneista suurin osa oli naisia ja alle 25-vuotiaita. Aiemman koulutustaustan osalta vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto, joista eniten vastattu vaihtoehto oli ylioppilas. Vastaajilla oli taustalla myös muita opintoja, kuten avoimen yliopiston opintoja ja ammattikorkeakoulutai yliopisto-opintoja, mutta ei suoritettua tutkintoa. Osalla oli jo aiempi korkeakoulututkinto, jonka myötä heitä ei lasketa ensikertalaiksiintiöön. Koulutustaustan jatkokysymys myös osoitti, että useampi vastaajista oli jo opiskellut yhteiskuntatutkimuksen opintoja ennen näyttöreittiä. Kyselyyn vastasi eniten viime vuoden eli 2021 näyttöreitiltä sisään päässeitä tutkinto-opiskelijoita.

Aineiston Likertin asteikollisten kysymysten analyysissä hyödynsin myös frekvenssi- ja prosenttijakaumia. Likert-asteikko edustaa järjestysasteikollista mitta-asteikkoa, jolla voidaan mitata vastaajien asenteita ja mielipiteitä eli kokemusta tutkittavasta asiasta. Likert-asteikossa asteikon keskikohdasta samanmielisyys kasvaa toiseen suuntaan ja vähenee taas toiseen suuntaan. (Vilka, 2007, s. 46, 49.) Olen kuvannut keskeisimmät tulokset pylväs- ja piirakkakuvioiden tutkimustuloksissa (luku 7). Pylväskuviolla pystytään korostamaan määrää ja määrän muutoksia ja piirakkakuviolla voidaan kuvata suhteellisia osuuksia (Heikkilä, 2014, s. 150, 155). Pylväs- ja piirakkakuvioiden olen muuttanut muuttujien frekvenssit prosenteiksi, joilla saadaan selkeä kuva muuttujien lukumääristä ja suhteista toisiinsa.

6.3.2 Aineiston laadullinen analyysi

Laadullisen aineiston analyysiin yhdistyy sekä analyyttinen sekä synteettinen luonne, jossa analyyttisyys rakentuu aineiston luokittelusta ja systemaattisesta jäsentämisestä eri teema-alueisiin ja osiin. Aineistosta kuitenkin luodaan myös temaattinen kokonaisrakenne, joka edustaa synteesin luomista. Aineiston analyysin tavoitteena voidaankin pitää keskeisten ydinkategorioiden ja perusulottuvuuksien löytämistä, joilla saadaan kuvattua tutkimuskohdetta ja analysoitua tutkimustuloksia. (Kiviniemi, 2018, s. 82–83.) Laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä sisällönanalyysi edustaa yhtä käytetyintä menetelmää, joka voidaan mieltää niin yksittäiseksi metodiksi kuin väljäksi teoreettiseksi viitekehyyksi, jota on mahdollista yhdistää eri

analyysikokonaisuuksiin. Sisällönanalyysissa tekstistä eli tutkimusaineisosta etsitään merkityksiä, jossa perimmäisenä tarkoituksena on muodostaa sanallinen, selkeä ja tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103, 117.)

Aineiston analyysiprosessi tyypillisesti rakentuu eri vaiheista. Ensin tutustutaan aineistoon ja valitaan analyysiyksikkö, jonka jälkeen aineisto pelkistetään ja kategorisoidaan. Viimeiseksi siirrytään tulkintaan ja johtopäätösten muodostamiseen. Analyysiprosessin ei kuitenkaan tarvitse noudattaa tiettyä järjestystä tai kaavaa, vaan eri vaiheita usein tehdäänkin samanaikaisesti ja tulkintaa toteutetaan koko analyysiprosessin ajan. (Puusa, 2020, s. 149.) Analyysin alustavassa vaiheessa on kuitenkin tarpeen päättää, hakeeko aineistosta samanlaisuutta vai erilaisuutta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 107). Tutkimusaineistoni laadullisten osuuksien eli kyselyn avointen osioiden analyysissa hyödynsin sisällönanalyysia, jossa analyysiyksikkönä käytin vastaajien ilmaisemia yksittäisiä sanoja ja lauseita. Päätin keskittyä samankaltaisuuksien löytämiseen, jolloin sain luokiteltua samaa tarkoittavat ilmaisut omiksi luokikseen.

Analyysissa hyödynsin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia, jossa analyysin tekoa ohjaa teoria, mutta se ei suoraan pohjautu teoriaan. Teoriaohjaavassa analyysissa aikaisempi tieto toimii niin sanotusti taustalla, joka voi ohjata tai auttaa aineistosta valittujen analyysiyksiköiden jäsentelyä. Analyysista voidaan tunnistaa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta lähtökohtana ei ole teorian testaaminen, vaan enemmän uusien ajatuspolkujen synnyttäminen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 109.) Tutkielmani teoreettinen viitekehys muodostuu moninaisesta kokonaisuudesta, johon lukeutuu opiskelijavalintauudistus, TRY -hanke, yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti mooc -muotoisena toteutuksena sekä oppimismotivaatiota käsittelevä odotusarvoteoria. Laajan ja moninaisen teoreettisen viitekehyseni vuoksi koin teoriaohjaavan analyysin kaikista hedelmälliseksi tavaksi analysoida aineistoa. Teoreettinen viitekehys auttoi analyysiprosessin eteenpäin viemistä kuitenkin jättäen tilaa myös aineistolähtöiseen tarkasteluun.

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee pääosin samalla tavalla kuin aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa edetään ensin aineiston ehdoilla. Aineisto redusoidaan eli pelkistetään, jonka jälkeen siirrytään klusterointiin eli

ryhmittelyyn. Lopuksi tehdään abstrahointi eli käsitteellistäminen. Teoriaohjaavassa analyysissä abstrahointivaihe kuitenkin eroaa aineistolähtöisestä analyysistä siltä osin, että teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina aineistoon nimenomaan aiemman tiedon pohjalta. Käsitteitä ei luoda aineistosta. (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122–124; 133.) Ennen varsinaista analyysia siirsin kyselylomakkeen avoimet vastaukset ensin Microsoft Forms -ohjelmasta Microsoft Word -ohjelmaan, jonka jälkeen luin aineiston läpi ja perehdyin sen sisältöön.

Järjestelin aineiston ensin tutkimuskysymysteni mukaan, jonka jälkeen aloitin pelkistämisvaiheen, jossa alleviivasin alkuperäisistä ilmauksista samaa kuvaavia ilmaisuja tietyin värikoodein. Tällä voidaan viitata myös aineistoon koodaamiseen (esim. Puusa, 2020, 152). Pelkistämisen jälkeen ryhmittelin samaa ilmiötä kuvaavat ilmaukset omiksi ryhmiksi, joista muodostin eri alaluokkia, yläluokkia ja yhdistäviä luokkia. Kun samaa tarkoittavat ja samankaltaiset ilmaisut on yhdistetty omaksi luokaksi, luokka nimetään esimerkiksi luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokkien muodostamista, nimeämistä ja yhdistämistä jatketaan niin kauan kuin se on tarpeellista aineiston sisällön näkökulmasta. (Puusa, 2020, s. 153.) Ryhmittelyn jälkeen jatkoin käsitteellistämiseen, jossa liitin aineiston tutkielmani teoreettisiin käsitteisiin. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä alkuperäisen aineiston asioita tai ilmaisuja voidaan poimia alusta lähtien tietyn teoreettisen viitekehyksen mukaan, tai aineistoa voidaan lähestyä sen omilla ehdoilla ja myöhemmin ikään kuin pakottaa tiettyyn sopivaan teoreettiseen viitekehykseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133). Analyysin loppuvaiheessa käytin ”pakottamista”, jossa yhdistin aineistoa teoreettiseen viitekehykseeni.

Kolmannen tutkimuskysymyksen osalta hyödynsin lisäksi aineiston kvantifiointia, jossa laskin tiettyjen ilmaisujen lukumäärää. Kvantifiointi edustaa määrällistä analyysia, jossa tekstimassasta lasketaan eri asioita, kuten sanojen esiintyvyyttä (Puusa, 2020, s. 152). Usein pienissä aineistoissa aineiston kvantifiointi ei välttämättä tuo lisätietoa tai muunlaista näkökulmaa tutkimustuloksiin, mutta joissain tapauksissa kvantifiointi voi tarjota tärkeitä lisätietoja laatujen kuvailun rinnalle. Kvantifiointi voi esimerkiksi olla hyödyllinen erilaisissa selvityksissä ja arvioinneissa, joissa saatua sanallista palautetta voidaan tehdä selkeämmäksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 137.)

Sisällönanalyysin ja kvantifioinnin yhdistämistä samassa tutkimuksessa voidaankin metoditasolla pitää monimenetelmällisenä tutkimuksena (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 138).

6.4 Tutkimuksen eettiset lähtökohdat

Tutkimusetiikalla voidaan viitata tutkijoiden ammattietiikkaan, joka käsittää tieteelliseen tutkimukseen tekoon liittyvät eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet. Tutkimusetiikan noudattaminen kuuluu kaikille tutkijoille, ja eri tutkimuseettisillä normeilla pyritään ohjaamaan tutkimuksen tekoa ja varmistamaan muuan muassa tiedon luotettavuutta, tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta sekä tiedeyhteisön yleisesti sovittuja käytäntöjä. (Kuula, 2006, s. 23–24.) Suomessa Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) vastaa tutkimusetiikan edistämisestä ja hyvään tieteelliseen käytäntöön liittyvästä toiminnasta. TENK on julkaissut tutkimuseettisen ohjeen hyvän tieteellisen käytännön periaatteista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012.)

Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) -ohje kattaa tutkimusetiikan kannalta olennaisimpia lähtökohtia, kuten rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta tutkimuksen teossa ja tutkimustulosten tallentamisessa ja esittelyssä. Sama pätee myös tutkimusten ja niiden tulosten arviointiin. Tutkimuksen tulee myös sitoutua eettisesti kestäviin tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiin. Tutkimuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja raportoinnissa on huomioitava tieteelliselle tiedolle asetetut vaatimukset, ja toimittava niiden edellyttämällä tavalla. Tarvittavat tutkimusluvut on myös hankittava. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2012, s. 6.) HTK -ohjeiden lähtökohtana pidetään tutkimuksen luotettavuuden ja uskottavuuden takaamista, joiden toteutuminen edellyttää hyvien tieteellisten menettelytapojen noudattamista (Kuula, 2006, 34).

Tutkielmani eettiset lähtökohdat sitoutuvat hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen, jossa etenkin aineistonhallinnan toteuttaminen ja tutkittavien itsemääräämisoikeuden ja yksityisyydensuojan turvaaminen ovat keskiössä. Ihmistieteissä keskeisiksi eettisiksi periaatteiksi ovat vakiintuneet ihmisarvon kunnioittamista ilmentävät normit, kuten itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus ja yksityisyyden kunnioittaminen (Kuula, 2011, s. 60). Tutkielmani teossa kunnioitin tutkittavien itsemääräämisoikeutta perusteellisella

informoinnilla saatekirjeessä, jossa alleviivasin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Turvasin tutkittavien vahingoittumattomuuden luottamuksellisella ja asianmukaisella aineiston hankinnalla, käytöllä ja säilytyksellä. Varmistin myös tutkittavien yksityisyydensuojan anonymiteetin takaamisella ja kyselyyn vastaaminen tapahtuikin anonymisti. Koko aineistohallinnan osalta toimin tutkimuseettisten normien mukaisesti turvaamalla tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetin, käsittelemällä kyselyn kautta kerättyjä tietoja luottamuksellisesti ja säilyttämällä tutkimusaineistoa turvatussti. Varmistin aineiston käyttötarkoituksen ja -ajan pro gradu -tutkielmaani varten ja muita mahdollisia tieteellisiä julkaisuja varten, jonka jälkeen aineisto hävitetään.

Tutkielmani eettinen perusta sitoutui myös tutkimusluvan hankkimiseen, sillä Tampereen yliopistossa yksittäiseen tiedekuntaan sijoittuva tutkimus vaatii aina tutkimusluvan myöntämistä. Tutkimuslupahakemuksessa erittelin tutkielmani olennaisimmat tiedot, kuten tutkielman tarkoituksen. Hakemukseni liitteenä oli yksityiskohtainen tutkimussuunnitelma. Hakemuksen lähettämisen jälkeen työlleni myönnettiin tutkimuslupa yhteiskuntatieteiden tiedekunnan toimesta. Aineiston hankintaa varten toimin myös tietojenluovutushakemuksen Tampereen yliopiston opintotoimistoon tutkittavien henkilötietojen saamiseksi opiskelijatietojärjestelmästä. Säilytin henkilötietoja suojatussti ja aineiston keruun aikana varmistin tutkittavien yksityisyydensuojan sähköpostin piilokopiolla.

Tutkimusetiikan kannalta tuen myös omalta osaltani tieteen avoimuutta julkaisemalla tutkielmani Tampereen yliopiston avoimessa julkaisuarkistossa Trepo:ssa. Koko tutkimusprosessin aikana toimin hyvän tieteellisen käytännön periaatteiden mukaisesti ja sitouduin tutkimuseettisten normien noudattamiseen.

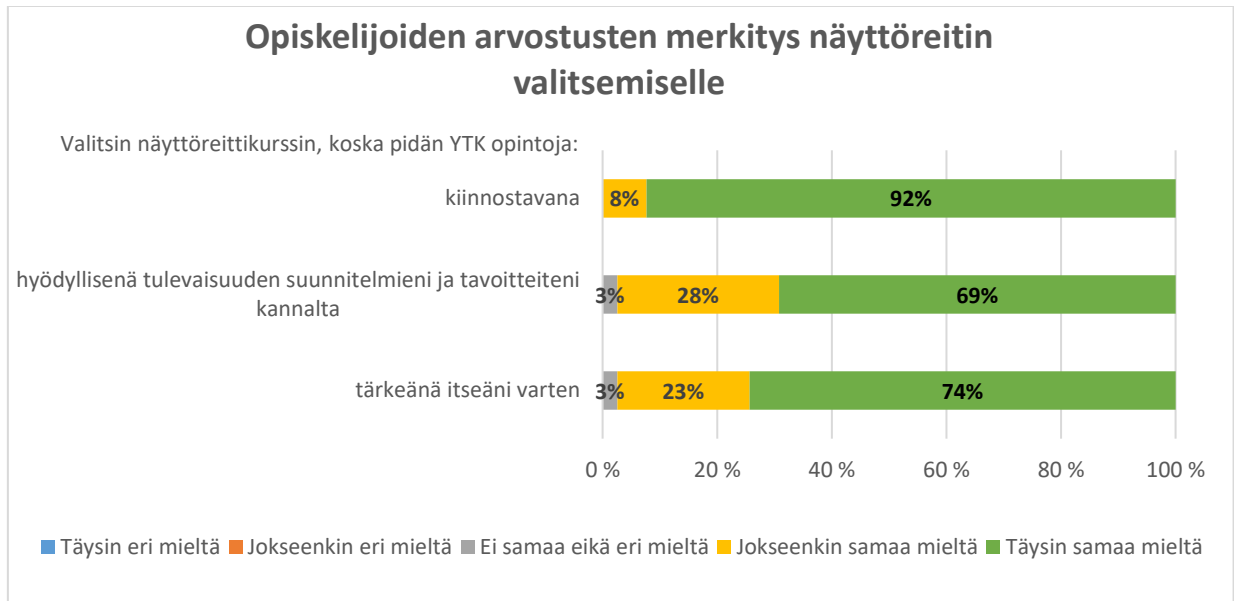
7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa kuvaan Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitien kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitistä. Tutkimuskysymyksillä 1–3 pyrin löytämään vastauksia siihen, mitkä tekijät olivat yhteydessä opiskelijoiden valintaan hakeutua näyttöreitikkurssille, jossa kiinnostuksen kohteena oli erityisesti opiskelijoiden koetut arvostukset yhteiskuntatutkimuksen opintoja kohtaan. Tarkoituksena oli myös selvittää, millaisia odotuksia opiskelijoilla oli oman suoriutumisensa suhteen, ja mitkä tekijät edistivät onnistunutta suoriutumista näyttöreitillä eli kurssilla menestymistä, jonka myötä opiskelupaikka mahdollistui. Pyrin myös löytämään vastauksia siihen, millaisena hakuväylänä yliopistoon näyttöreitti koetaan opiskelijoiden keskuudessa.

7.1 Opiskelijoiden arvostukset näyttöreitien valinnan taustalla

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin löytämään vastauksia siihen, miten opiskelijoiden arvostukset vaikuttivat näyttöreitille hakeutumiseen ja yhteiskuntatutkimuksen opintojen valintaan. Odotusarvoteorian mukaisesti arvostuksista voidaan erottaa kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo, joilla on merkitystä koulutuksellisiin ja opiskeluun liittyviin valintoihin ja opinnoissa suoriutumiseen. Kyselyn vastauksista ilmenee eri arvostusten merkitys näyttöreitien valitsemiselle. Kuviossa kaksi on havainnoitu pylväskuviona vastaajien arvostukset (kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo) suhteessa näyttöreitien ja yhteiskuntatutkimuksen opintojen valitsemiselle (kuvio 2).

KUVIO 2. Opiskelijoiden arvostukset näyttöreitit valitsemiselle

Kuviosta kaksi havaitaan, että vastaajista 92 prosenttia oli täysin samaa mieltä, että opintojen kiinnostavuus vaikutti valintaan hakeutua näyttöreitille. Vastaajista kahdeksan prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä asiasta. Näyttöreitit valintaan vaikuttivat myös opintojen koettu hyöty tulevaisuuden suunnitelmien ja tavoitteiden kannalta. Vastaajista 69 prosenttia oli täysin samaa mieltä yhteiskuntatutkimuksen opintojen hyödyllisyydestä omaa tulevaisuuttaan ajatellen ja 28 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä asiasta. Ei samaa eikä eri mieltä oli kolme prosenttia vastaajista. Näyttöreitit valintaan vaikutti myös opintojen koettu tärkeys itseä varten, joista enemmistö vastaajista oli täysin samaa mieltä yhteensä 74 prosenttia. Jokseenkin samaa mieltä oli 23 prosenttia vastaajista. Kolme prosenttia vastaajista ei ollut samaa eikä eri mieltä. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että kyselyyn vastanneet ovat pitäneet yhteiskuntatutkimuksen opintoja sekä kiinnostavana, hyödyllisenä että tärkeänä ja tällä on ollut merkitystä näyttöreitit valitsemiselle.

7.1.1 Kiinnostusarvoon kuuluvat tekijät

Kyselyssä vastaajat erittelivät tarkemmin mikä yhteiskuntatutkimuksen opinnoissa on kiinnostavaa omasta näkökulmasta. Kiinnostusarvon osalta

yhdistäväksi luokaksi rakentui *Opiskelijoiden kiinnostusarvoon kuuluvat tekijät*, johon sisällytin neljä eri yläluokkaa:

1. Koulutuksen opintosuunnat
2. Opintojen moninaiset sisällöt
3. Tutkinnon laajuus ja opintojen vapaavalinnaisuus
4. Opintojen kautta yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Vastaajat ilmaisivat kiinnostuksensa tiettyä opintosuuntausta kohtaan. Monille yhteiskuntatutkimuksen opintojen kiinnostavuus rakentuu siitä, että opinnoissa voi perehtyä tiettyyn opintosuuntaan, jonka itse kokee kiinnostavaksi. Alkuperäisilmauksissa eniten mainintoja sai sosiaalipsykologian opintosuunta. Muina kiinnostavina opintosuuntina pidettiin sosiologiaa, sosiaalipolitiikkaa, sukupuolentutkimusta ja sosiaaliantropologiaa. Kaikki mainitut opintosuuntaukset kuuluvat Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen, ja osalla vastaajista kiinnostus tiettyä opintosuuntausta kohtaan vaikutti valintaan hakeutua nimenomaan Tampereen yliopistoon.

Yhteiskuntatutkimuksen opinnot koettiin kiinnostavana myös niiden monipuolisten sisältöjen näkökulmasta. Moni vastaajista kuvasi, kuinka he haluavat opiskella ja ymmärtää erilaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja teemoja, kuten eri instituutioita ja rakenteita sekä yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta. Useampi vastaaja toi esille eriarvoisuuteen liittyviä kysymyksiä sekä vähemmistöjen oikeuksia. Alkuperäisilmauksissa mainitut sisällöt käsittivätkin esimerkiksi tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ihmisten hyvinvointia. Osa vastaajista toi myös esiin, kuinka opinnoissa on kiinnostavaa tarkastella ihmisten käyttäytymistä ja toimintaa erityisesti tieteellisestä lähtökohdasta. Kaiken kaikkiaan yhteiskuntatutkimuksen opintojen sisällöt koettiin moninaisina ja kiinnostavina.

Vastaajien kiinnostus yhteiskuntatutkimuksen opintoja kohtaan oli sidoksissa myös tutkinnon laajuuteen sekä opintojen vapaavalinnaisuuteen. Vastauksissa kuvattiin tutkinnon laaja-alaisuutta ja mahdollisuutta valita itseä kiinnostavia opintoja ja opiskella monipuolisesti. Yhteiskuntatutkimuksen opintojen kiinnostavuus liittyi nimenomaan siihen, että opintoja on mahdollista rakentaa vapaasti ja oman mielenkiinnon mukaan. Moni vastaajista toi esiin,

kuinka koulutuksessa on tarjolla paljon vapaasti valittavia opintoja ja mielenkiintoisia kursseja, joita saa valita omaa kiinnostustaan kuunnellen. Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto koettiin laaja-alaisena, kuten yhden vastaajan (V) ilmauksesta havaitaan:

”Tutkinto laaja-alainen ja antaa mahdollisuuden tutustua moneen eri aiheeseen ja alaan. Opinnot eivät sido sinua mihinkään tiettyyn aiheeseen, vaan voit muokata tutkintoa itsellesi sopivaksi.” V39.

Kiinnostus yhdistyi monella myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja muutoksen mahdollistamisen merkitykseen. Useista alkuperäisilmauksista heijastui, kuinka opintojen, koulutuksen ja tulevaisuuden työn kautta halutaan vaikuttaa yhteiskuntaan ja mahdollistaa muutosta. Moni vastaajista toi esiin, kuinka he haluavat muuttaa yhteiskuntaa parempaan esimerkiksi edistämällä tasa-arvoa, kuten yksi vastaajista ilmaisee:

”Mahdollisuus muutoksen luomiseen. Se, että toivottavasti tulevaisuudessa työni on luoda tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa ja parasta mahdollista paikkaa ihmisille elää.” V9.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuus nähtiin yhtenä kiinnostavana tekijänä, ja tämä kiinnittyi vastaajien kiinnostusarvoon opintoja kohtaan, kuten muutkin edellä mainitut tekijät.

7.1.2 Hyötyarvoon kuuluvat tekijät

Kyselyssä vastaajat jäsensivät yhteiskuntatutkimuksen opintojen hyödyllisyyttä suhteessa omaan tulevaisuuden suunnitelmiin ja tavoitteisiin. Hyötyarvon osalta tulokset etenivät kiinnostusarvon tavoin, jossa yhdistäväksi luokaksi muodostui *Opiskelijoiden hyötyarvoon kuuluvat tekijät*. Tähän yhdistävään luokkaan sain myös neljä eri yläluokkaa:

1. Korkeakoulututkinto ja tutkinnon hyöty työelämässä
2. Monipuoliset työmahdollisuudet ja merkityksellinen työ tulevaisuudessa
3. Opintojen laajuus ja monipuolisuus
4. Ajattelukyvyyn kehittyminen

Yhteiskuntatutkimuksen opintojen koettu hyöty oman tulevaisuuden kannalta kohdentui monilla vastaajista korkeakoulututkinnon saamiseen ja sen hyötyyn työelämässä. Useammalla vastaajalla ei ollut vielä selkeää ja konkreettista suunnitelmaa ja/tai tavoitetta tulevan työelämänsä suhteen vaan tutkinnon ajateltiin olevan niin sanotusti yleishyödyllinen, joka tarjoaisi monenlaisia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Osalla vastaajista oli kuitenkin jo selkeä suunnitelma ja/tai tavoite oman työuransa suhteen, jonka vuoksi he kokivat yhteiskuntatieteidentutkinnon hyödylliseksi tavoitteensa saavuttamiseksi. Maisterintutkinnon nähtiin mahdollistavan esimerkiksi hakeutumisen tiettyyn työhön. Hyötyarvon näkökulmasta korkeakoulututkinnon hankkiminen osoittautui olevan monille vastaajista keskeinen tekijä.

Hyödyllisenä tekijänä pidettiin myös sitä, että yhteiskuntatutkimuksen opintojen pohjalta on mahdollista työllistyä monipuolisesti eri työtehtäviin ja -paikkoihin sekä rakentaa itselle merkityksellistä työuraa. Monille vastaajista opintojen tuoma hyöty liittyi nimenomaan monipuolisiin työmahdollisuuksiin ja itselle merkityksellisen työn löytämiseen, jonka parissa olisi mielekästä työskennellä. Alla olevat sitaatit aineistosta havainnoivat vastaajien työllistymiseen liittyviä ajatuksia:

”Tulevaisuuden suunnitelmien kannalta toivottavasti opintojen avulla saan itselleni loppuelämän ammatin, jossa viihdyn ja koen tekeväni jotain merkityksellistä.” V9

”Opinnot tekevät minusta laajan yhteiskunnan eri tasoilla toimivan ammattilaisen, jonka tietoja ja taitoja voidaan soveltaa monessa eri paikassa (esim. julkiset palvelut, organisaatiot, tutkimus jne.).” V23.

Opintojen ajatellaan mahdollistavan itselle merkityksellisen työn löytämisen sekä monipuoliset työmahdollisuudet eri työelämän sektoreilla, kuten julkisella sektorilla. Moni vastaajista ilmaisi, kuinka opintojen hyötynä on vaihtelevat ja monipuoliset työelämän mahdollisuudet, jossa omaa työpolkua voi rakentaa omannäköiseksi. Muutama vastaajista ilmaisi tarkemman toiveen tulevaisuuden työllistymisestään, kuten esimerkiksi tavoitteen päästä töihin valtiolle tai järjestöihin. Suurimmalle osalle tulevaisuuden urasuunnitelmat olivat tosin vielä auki, mutta opintojen nähtiin mahdollistavan oman suunnan löytämisen, jonka myötä voisi hakeutua itseään kiinnostavien työtehtävien pariin.

Yhteiskuntatutkimuksen opintojen hyöty yhdistyi lisäksi opintojen laajuuteen ja monipuolisuuteen. Tähän yläluokkaan sisältyi hyvin samankaltaisia näkemyksiä kuin kiinnostusarvossakin, jossa tuotiin esille yhteiskuntatieteiden tutkinnon laajuutta sekä opintojen vapaavalinnaisuutta. Yhteiskuntatutkimuksen opintojen hyödyllisyyden osalta mainittiin myös, kuinka opintojen myötä olisi mahdollista tutustua moniin eri yhteiskuntatieteellisiin aiheisiin, ja opintoja olisi mahdollista valita oman kiinnostuksen mukaan.

Hyötyarvoon kuuluviin tekijöihin liittyi myös ajattelukyvyn kehittyminen. Useat vastaajat kuvasivat, kuinka opinnot lisäävät ja kehittävät ymmärrystä yhteiskunnasta ja sen toiminnasta, ja tätä kautta olisi mahdollistaa edistää yhteiskunnallista muutosta. Osa vastaajista toi esiin, kuinka opintojen avulla on mahdollista syventyä eri yhteiskunnallisiin haasteisiin, ja niiden ratkaisemiseen. Muita esille tuotuja asioita olivat teoreettisen ymmärryksen kehittyminen sekä tutkimusmenetelmien osaaminen. Ajattelukyvyn karttuminen ja kehittyminen oli yksi opintojen koetuista hyödyistä.

7.1.3 Tärkeysarvoon kuuluvat tekijät

Tärkeysarvon osalta vastaajien tuli eritellä minkä he kokivat tärkeäksi yhteiskuntatutkimuksen opinnoissa itselleen. Osa ilmauksista ja ajatuksia oli samantyyppisiä kuin kiinnostusarvossa ja hyötyarvossa. Yhdistäväksi luokaksi muodostin *Opiskelijoiden tärkeysarvoon kuuluvat tekijät*, johon sisällytin viisi eri yläluokkaa:

1. Oppiminen ja opiskelu
2. Muutoksen mahdollistaminen
3. Opintojen ja kurssivalintojen mielekkyys ja valinnanvapaus
4. Ajankohtaiset ja monipuoliset opinnot ja laadukas opetus
5. Opintojen yhteiskunnallinen merkitsevyys

Yhteiskuntatutkimuksen opintojen tärkeys kohdentui monilla vastaajista oppimisen ja opiskelun tärkeyteen. Alkuperäisilmauksista kävi ilmi, kuinka monelle oli tärkeää opiskella ja oppia itseä kiinnostavista aiheista. Myös opiskeltavia aiheita itsessään pidettiin tarpeellisina. Yhteiskunnallisia teemoja

pidetään tärkeinä, ja useat vastaajista toivatkin esiin mahdollisuuden opiskella alaa ja aiheita, jotka ovat paitsi kiinnostavia ja innostavia myös merkityksellisiä. Aiheiden ja ilmiöiden syvälinen ymmärrys sekä oman osaamisen ja oppimisen laajentaminen koettiin merkityksellisiksi tekijöiksi opintojen osalta.

Opintojen tärkeys peilautui useilla vastaajilla muutoksen luomiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, kuten kiinnostusarvossakin nousi esille. Aineiston alkuperäisilmauksissa on esillä halu vaikuttaa yhteiskuntaan ja mahdollistaa muutosta. Osa vastaajista kuvasi, kuinka he haluavat poistaa eriarvoisuutta sekä edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Nämä koetaan itselle tärkeiksi arvoiksi. Osassa ilmauksissa kuvattiin, kuinka tutkinnon ja tulevan työn kautta pääsee toivottavasti vaikuttamaan yhteiskuntaan ja muuttamaan sitä kohti parempaa. Opintojen koettu tärkeys yhdistyikin monella haluun edistää muutosta.

Opintojen ja kurssivalintojen mielekkyys ja valinnanvapaus oli yksi yläluokka, jossa mahdollisuudet tehdä omat kurssivalinnat ja valita itseä kiinnostavat opinnot koettiin tärkeiksi. Useampi vastaajista toi esiin vapaasti valittavien opintojen mahdollisuuden, kuten alla olevista sitaateista havaitaan:

”Laajat mahdollisuudet valita kurssien välillä niin yhteiskuntatutkimuksen sisällä kuin vapaasti valittavissa opinnoissa” V13.

”Lisäksi esim. valinnanvapaus opintojen suhteen (vapaa sivuaineoikeus, paljon valinnanvaraa tutkintorakenteessa, mahdollisuus valita oman kiinnostuksen mukaan opintojaksot).” V26.

Aineiston alkuperäisilmauksista kävi selvästi ilmi se, että opintojen laajat kurssivalinnat sekä mahdollisuudet valita itselle mielekkäät opinnot nähtiin tärkeänä.

Kiinnostusarvon tapaan myös tärkeysarvossa esiintyi opintojen monipuolisuus. Ilmauksissa oli esillä myös opintojen ajankohtaisuus sekä laadukas opetus. Yhteiskuntatutkimuksen opintojen tärkeys yhdistyikin useilla vastaajilla siihen, että opinnot koettiin monipuolisina, joissa käsiteltiin ajankohtaisia aiheita. Opinnoissa pidettiin myös tärkeänä laadukasta opetusta, joka tuli esiin muutamissa ilmauksissa.

Tärkeysarvon näkökulmasta opintojen yhteiskunnallinen merkittävyys oli esillä useissa ilmauksissa, kuten yksi vastaajista kuvaa:

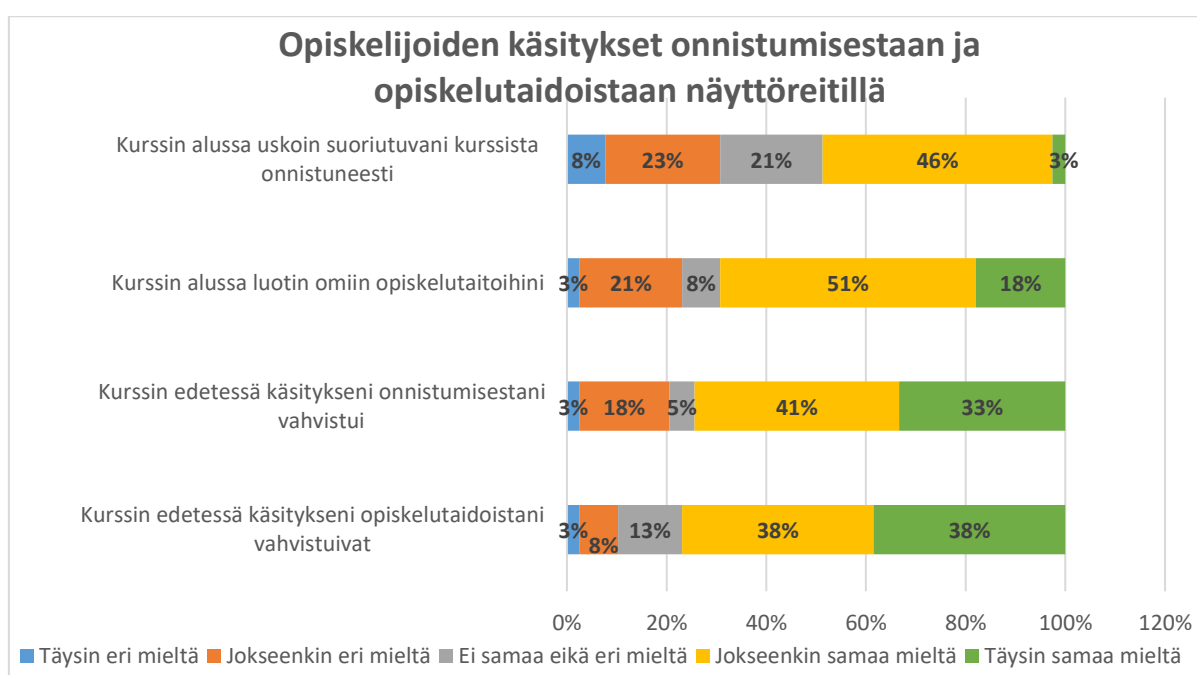
”Niiden yhteiskunnallinen merkitys ja koen, että yhteiskuntatutkimuksessa tutkitaan asioita, jotka koskettavat jokaisen ihmisen elämää.” V20.

Käsitys opintojen yhteiskunnallisesta merkittävydestä yhdistettiin myös eri arvoihin, kuten esimerkiksi oikeudenmukaisuuteen, solidaarisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Opintojen nähtiin mahdollistavan ymmärrystä yhteiskunnasta, kuten eri yhteiskunnallisista rakenteista ja normeista, ja näiden ilmiöiden hahmottamista pidettiin tärkeänä.

7.2 Opiskelijoiden odotukset oman suoriutumisensa suhteen näyttöreitillä

Toisen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka opiskelijat odottivat suoriutuvansa näyttöreitillä. Odotusarvoteorian mukaan odotuksilla viitataan oman onnistumisen tai epäonnistumisen ennakointiin ja näkemyksiin omista kyvyistä. Kysyin, uskoivatko vastaajat omaan onnistumiseensa näyttöreitillä kurssin alussa ja vahvistuiko käsitys omasta onnistumisesta kurssin edetessä. Kysyin myös, luottivatko vastaajat omiin opiskelutaitoihinsa kurssin alussa ja vahvistuivatko käsitykset omista opiskelutaidoista kurssin edetessä. Alla olevasta pylväskuvioista havaitaan annetut vastaukset (kuvio 3).

KUVIO 3. Opiskelijoiden odotukset näyttöreitillä suoriutumisessa

Kuten kuviosta kolme havaitaan vastaajista kolme prosenttia, oli täysin samaa mieltä ja 46 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että kurssin alussa he uskoivat suoriutuvansa onnistuneesti. Toisaalta asteikon toisessa päässä vastaajista 23 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä ja kahdeksan prosenttia täysin eri mieltä oman onnistumisensa suhteen kurssin alussa. Vastaajista 21 prosenttia vastasi ei samaa eikä eri mieltä. Vastaajien käsityksissä tapahtui kuitenkin muutosta, sillä 33 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä siitä, että kurssin edetessä heidän käsityksensä omasta onnistumisestaan vahvistui. Vastaajista 41 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä onnistumisensa vahvistumisesta kurssin edetessä. Asteikon toisessa päässä 18 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä ja kolme prosenttia täysin eri mieltä asian suhteen. Vastaajista viisi prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä.

Kuviosta kolme havaitaan myös, kuinka enemmistö vastaajista luotti omaan opiskelutaitoihinsa kurssin alussa. Vastaajista 18 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 51 prosenttia jokseenkin samaa mieltä sen suhteen, että kurssin alussa he luottivat omaan opiskelutaitoihinsa. Vastaajista 21 prosenttia oli sen sijaan jokseenkin eri mieltä ja kolme prosenttia täysin eri mieltä luotosta opiskelutaitoihinsa kurssin alussa. Vastaajista kahdeksan prosenttia ei ollut samaa eikä mieltä. Käsityksissä opiskelutaitojen vahvistumisesta kurssin edetessä oli tasaista, sillä vastaajista 38 prosenttia oli täysin samaa mieltä asiasta. Jokseenkin samaa mieltä asiasta oli niin ikään 38 prosenttia vastaajista. Asteikon toisessa päässä luvut olivat pieniä, sillä kahdeksan prosenttia oli jokseenkin eri mieltä ja kolme prosenttia täysin eri mieltä opiskelutaitojensa vahvistumisesta kurssin edetessä. Vastaajista 13 prosenttia vastasi ei samaa eikä eri mieltä.

Toiseen tutkimuskysymykseen liittyen olin kiinnostunut myös tekijöistä, joiden koettiin edistävän omaa onnistumista. Kyselyssä oli avoin osio, jossa vastaajat saivat eritellä tarkemmin mitkä tekijät edistivät heidän onnistumistaan näyttöreitillä, jonka myötä opiskelupaikka mahdollistui. Kurssilla onnistumista edistivät monenlaiset eri tekijät, kuten omat opiskelutaidot ja aiemmat opiskelukokemukset. Etenkin aiemmilla opinnoilla nähtiin olevan merkitystä omaan onnistumiseen. Aineiston ryhmittelyn ja luokittelun jälkeen muodostin

yhdistävän luokan *Opiskelijoiden onnistumista edistäneet tekijät*, johon sisällyttiin yhteensä viisi eri yläluokkaa:

1. Aikaisemmat opiskelukokemukset
2. Oppimismotivaatio
3. Aikataulut ja ajankäyttö
4. Opiskelutaidot
5. Sosiaalinen tuki

Useimmat vastaajista kuvasivat, kuinka aiemmillä opiskelukokemuksilla oli vaikutusta näyttöreitillä onnistumiseen. Suurella osalla oli taustalla avoimen yliopiston opintoja ja tällä koettiin olevan merkitystä näyttöreitillä pärjäämiseen ja onnistumiseen. Osalla oli myös aiempaa kokemusta yliopisto-opinnoista ja -opiskelusta, jonka koettiin auttavan kurssilla menestymistä. Kuten aineiston aiemman koulutustaustan taustamuuttujasta (taulukko 5) havaittiin, vastaajista 22 prosenttia oli suorittanut avoimen yliopiston opintoja. Vastaajista 16 prosentilla oli jo aiempi korkeakoulututkinto ja kuudella prosentilla ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opintoja (ei tutkintoa).

Aikaisempien opiskelukokemusten osalta osa vastaajista toi myös esiin aiemmat hakukerrat, joista koettiin olevan hyötyä. Osa vastaajista oli lisäksi osallistunut yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitille jo aiemmin, ja tämän nähtiin edistävän kurssilla menestymistä uutta suorituskertaa tehdessä. Kurssi järjestetään syyslukukaudellakin, mutta ainoastaan kevätlukukauden toteutuksessa on hakumahdollisuus. Alla on kuvattuna kolme sitaattia aineistosta, joissa käsitellään aiempien opiskelukokemusten merkitystä suhteessa kurssilla onnistumiseen:

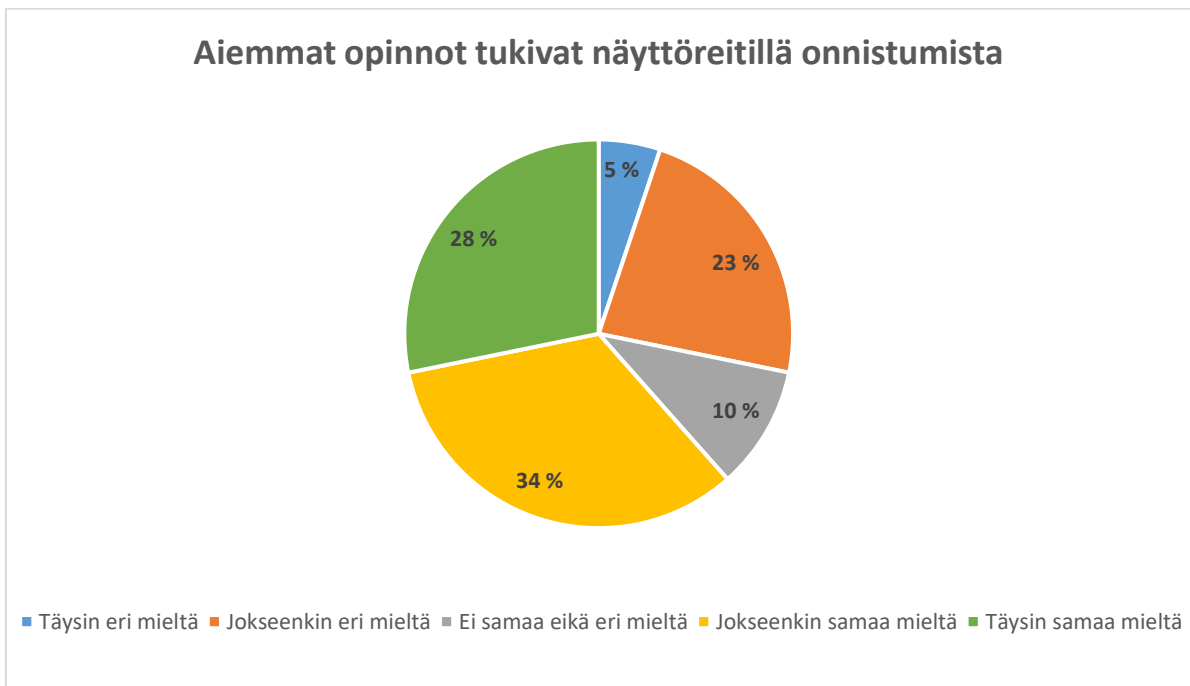
”Aiemmat avoimen opinnot, sekä jo aiempi näyttökurssi-kokemus vuoden takaa varmasti helpottivat ja edistivät onnistumistani.” V9.

”Aiemmat opinnot olivat suurin yksittäinen tekijä.” V25.

”Muutamista avoimessa yliopistossa suorittamistani yhteiskuntatutkimuksen kursseista oli suuri hyöty, sillä alalla käsiteltävät asiat oli lukiosta päästessäni minulle lähes täysin tuntemattomia. Ilman avoimessa käymiäni kursseja sekä muutamia aikaisempia hakukertoja yhteiskuntatutkimukseen en olisi pärjännyt kurssilla.” V32.

Aineiston alkuperäisilmauksista oli havaittavissa, kuinka aiemmillä opinnoilla ja sitä myötä aiemmillä opiskelukokemuksilla oli merkitystä näyttöreitillä onnistumiseen. Useampi vastaajista oli jo opiskellut yhteiskuntatieteitä, joten kursseilla käsiteltävät sisällöt ja teemat olivat monille jo ennestään tuttuja. Lisäksi näyttöreitillä jo aiemman suorittaneet vastaajat toivat esiin, kuinka kurssin käytännöt, etenemistahti ja vaatimukset olivat tulleet tutuiksi aiemman suorituskerran kautta. Alla olevassa piirakkakuviossa on esillä prosenttijakaumat aiempien opintojen suhteesta kurssilla menestymiseen (kuvio 4).

KUVIO 4. Opiskelijoiden aiempien opintojen merkitys näyttöreitillä onnistumiseen

Kuviosta neljä havaitaan, että vastaajista yli puolet totesivat, että aiemmat opinnot tukivat näyttöreitillä onnistumista, sillä 28 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 34 prosenttia jokseenkin samaa mieltä asiasta. Vastaajista 23 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä siitä, että aiemmat opinnot olisivat tukeneet onnistumista. Vastaajista viisi prosenttia oli täysin eri mieltä asiasta. Kymmenen prosenttia ei ollut samaa eikä eri mieltä.

Oman onnistumisen näkökulmasta aineistosta nousi esille motivaation merkitys ja erityisesti halu päästä opiskelemaan. Alkuperäisilmauksissa mainittiin

esimerkiksi sanat *vahva motivaatio*, *kova motivaatio* ja *suuri sisäinen motivaatio*. Motivaatiota käsittelevät ilmaukset yhdistin yläluokkaan oppimismotivaatio, sillä usea vastaajista ilmaisi, kuinka heillä oli vahva halu päästä opiskelemaan ja erityisesti halu opiskella itseään kiinnostavaa alaa. Motivaation yhteydessä mainittiin myös näyttöreitien sisällöt ja kurssimateriaalit, jotka koettiin kiinnostavina. Oppimismotivaatio näyttäytyi yhtenä merkittävänä tekijänä onnistumisessa, jonka myötä vastaajat onnistuivat saamaan opiskelupaikan ja opiskelemaan itseään kiinnostavaa alaa. Yksi vastaajista kuvasikin, kuinka kahden väli vuoden jälkeen motivaatio päästä opiskelemaan oli suuri.

Näyttöreitillä omaa onnistumista edistävänä tekijänä pidettiin myös aikataulutusta ja ajankäyttöä, jolla viitattiin sekä kurssin aikatauluun että oman ajankäytön hallintaan. Kurssin osalta esimerkiksi mainittiin, kuinka *Yhteiskunta tänään* -kurssin selkeä ja hyvin rytmitetty aikataulu tukivat suoritusta. Viikoittaiset kurssiosiot ja tehtäväpalautukset koettiin myönteisinä tekijöinä. Verkkokurssi toteutus koettiin myös melko vapaana, jossa kurssitehtäviä oli mahdollista suorittaa omaan tahtiin, kuitenkin huomioiden palautusten takarajat. Yksi vastaajista kuvasikin, kuinka hankalaa olisi ollut osallistua toimintaan tiettyyn määrättyyn kellonaikaan, sillä hän teki näyttöreittiä työssäkäynnin ohella. Osa vastaajista taas opiskeli täysipäiväisesti ja priorisoi kurssin etusijalle. Moni vastaaja kuvasi oman ajankäytön suunnittelua, jossa työmäärän jakaminen ja opiskeluun käytettävän ajan aikatauluttaminen olivat keskeisessä osassa. Kurssin selkeä ja osin vapaa aikataulu, työnjako ja oman ajankäytön suunnittelu ja hallinta olivat kaikki keskeisiä tekijöitä kurssilla onnistumisessa.

Aineistossa nousi myös esille opiskelutaitojen merkitys, sillä useampi vastaajista toi esiin itselle sopivat opiskelutekniikat ja omien oppimistaitojen kehittämisen. Kurssilla onnistuminen yhdistettiin oman oppimisen ja itselle toimivien opiskelutaitojen tunnistamiseen. Opiskelutekniikoiden osalta myös aiemmalla opiskelutaustalla nähtiin olevan merkitystä, kuten yksi vastaajista kuvaa:

”Aiemmat sosiaalitieteiden opinnot avoimessa yliopistossa olivat antaneet minulle hyvät opiskelutaidot yliopistokursseille.” V1.

Aikaisempien opiskelukokemusten, oppimismotivaation, aikataulutuksen ja ajankäytön sekä opiskelutaitojen lisäksi omaa onnistumista nähtiin edistäneen

sosiaalinen tuki. Useat vastaajat kuvasivat, kuinka läheisten tuki auttoi kurssilla pärjäämistä. Alkuperäisilmauksissa mainittiin esimerkiksi perheeltä, ystävilta, puolisolta, poikaystävältä, työkavereilta ja työnantajalta saatu tuki. Vertaistuki muilta hakijoilta myös mainittiin. Sosiaalisella tuella koettiin olevan siten merkitystä omaan onnistumiseen näyttöreitillä.

7.3 Opiskelijoiden kokemukset näyttöreitistä hakuväylänä yliopistoon

Kolmannen tutkimuskysymyksen tarkoituksena oli selvittää, miten opiskelijat kokivat näyttöreitän hakuväylänä yliopistoon. Monille vastaajista näyttöreitti oli uusi hakukokemus, ja aineistosta esiintyi sekä myönteisiä että kielteisiä näkemyksiä näyttöreitistä hakuväylänä. Näkemykset olivat kuitenkin pääosin myönteisiä. Kielteisiä näkemyksiä oli vähemmän, mutta silti niidenkin esille tuominen on tärkeää etenkin väylän kehittämisen kannalta. Ilmausten hahmottamisessa hyödynsin ensin aineiston kvantifiointia, jossa laskin eri ilmausten esiintyvyyttä. Alla kuvattuna taulukko kvantifioinnista (taulukko 7).

TAULUKKO 7. Myönteiset ja kielteiset ilmaukset näyttöreitistä

Aineiston kvantifointi (N=39) n = ilmaisujen lukumäärä			
Myönteiset ilmaukset näyttöreitistä hakuväylänä	n	Kielteiset ilmaukset näyttöreitistä hakuväylänä	n
<i>Todella hyvä</i>	6	<i>Vaativa</i>	1
<i>Hyvä</i>	8	<i>Ankara</i>	1
<i>Monipuolinen</i>	2	<i>Työläs</i>	3
<i>Erittäin hyvä</i>	2	<i>Stressaava</i>	2
<i>Positiivinen</i>	1	<i>Epäoikeudenmukainen</i>	1
<i>Mahtava</i>	1	<i>Ahdistava</i>	1
<i>Erinomainen</i>	4	<i>Ristiriitainen</i>	1
<i>Tasavertainen</i>	1	<i>Melko brutaali</i>	1
<i>Mielenkiintoinen</i>	2		
<i>Oikein hyvä</i>	1		
<i>Oikein toimiva</i>	1		
<i>Loistava</i>	1		
<i>Oivallinen</i>	1		
<i>Hyödyllinen</i>	1		
Yhteensä	32	Yhteensä	11

Kuten taulukosta seitsemän havaitaan erilaisia myönteisiä ilmauksia on huomattavasti enemmän kuin kielteisiä ilmauksia. Myönteisiin ilmauksiin kuului yhteensä 32 erilaista kuvausta, joista *todella hyvä, hyvä ja erinomainen* olivat eniten käytettyjen ilmausten joukossa. Kielteisiä ilmauksia oli yhteensä 11, joista havaitaan, että näyttöreittiä on kuvattu eniten työläänä ja stressaavana. Yksi vastaajista kuvasi näyttöreittiä *melko brutaalina*, kuten alkuperäisilmauksesta käy ilmi:

”Toisaalta näyttöreitti on myös melko brutaali. Monet näkivät monta kuukautta vaivaa kurssin suorittamiseksi, mutta eivät kuitenkaan päässeet ”jatsoon”.” V30.

Kyseinen vastaaja kuvasi näyttöreittiä toisaalta hyvänäkin vaihtoehtona, joten samaan vastaukseen on voinut sisältyä sekä myönteinen että kielteinen näkemys. Osassa vastauksissa esiintyikin molemmat näkökulmat, jossa näyttöreittiä esimerkiksi kuvattiin hyvänä mutta toisaalta myös työläänä hakutapana. Osa vastaajista ei taas suoraan kuvannut millaisena hakuväylänä he pitivät näyttöreittiä, vaan erittelivät eri tekijöitä, joista he henkilökohtaisesti pitivät kurssilla.

7.3.1 Myönteiset näkemykset näyttöreitistä hakuväylänä

Useampi kyselyyn vastanneista kuvasi erilaisia myönteisiä asioita liittyen näyttöreittiin hakuväylänä yliopistoon, joista muodostin yhdistävän luokan *Myönteiseksi koetut tekijät näyttöreitistä hakuväylänä yliopistoon*. Sisällytin tähän yhdistävään luokkaan yhteensä viisi eri yläluokkaa:

1. Vaihtoehto muille hakuväylille
2. Väylä erilaisille hakijoille
3. Oppimismotivaation mittaaminen ja osoittaminen
4. Alaan tutustuminen ja yliopisto-opintoihin perehtyminen
5. Kurssisuoritus, kurssiosiot ja aikataulu

Näyttöreittiä kuvattiin monissa ilmauksissa vaihtoehtona muille hakuväylille, kuten pääsykokeille ja todistusvalinnalle. Näyttöreittiä kuvattiin muuan muassa

toimivampana, parempana, helpompana ja monipuolisempaan hakuväylänä verrattuna perinteisiin pääsykokeisiin ja/tai todistusvalintaan. Näitä kokemuksia perusteltiin esimerkiksi sillä, että näyttöreitillä pystyi suorittamaan kokoaikaisen työn ohella, ja näin ollen aikataulut sujuivat paremmin kuin yksittäiseen pääsykoepäivään valmistautuminen. Useampi vastaajista yhdisti myös näyttöreitiltä sisäänpääsyn laajempaan osaamiseen, jossa lähtökohtana on kokonaiskuvan hallitseminen ja ymmärtäminen eikä vain muutamien pääsykoekysymyksiin vastaaminen, kuten valintakokeissa on yleensä tapana. Näyttöreitti koettiin opiskelutavan osalta parempana kuin pääsykokeisiin lukeminen, sillä suoritus verkkokurssilla jakautuu osiin. Osa vastaajista esimerkiksi kuvasi, kuinka pääsykoesuoritus ja siihen liittyvät kielteiset tunnetilat, kuten stressi ja jännitys, huipentuvat muutama tuntiin, ja tämä ei välttämättä sovi kaikille oman osaamisen osoittamiseksi. Yksi vastaajista kuvasi todistusvalintaa eriarvoisempaan ja epäreilumpaan valintatapana suhteessa näyttöreittiin.

Näyttöreitiväylän nähtiin mahdollistavan yliopistoon pääsyn myös erilaisille hakijoille. Väylää kuvattiin hyvänä vaihtoehtona niille hakijoille, joille todistusvalinta ei ole mahdollinen, esimerkiksi heikon todistuksen tai kesken jääneen lukion takia. Väylän ajateltiin tarjoavan mahdollisuuden monenlaisille oppijoille, kuten niille, joilla on ollut haasteita aiemmissä opinnoissaan sekä niille, jotka eivät vielä lukiossa tienneet mitä ja miten opiskella. Ilmauksissa kuvattiin näyttöreitillä mahdollisuutta myös alanvaihtajille ja korkeakoulututkinnon jo suorittaneille. Yksi vastaajista esimerkiksi kuvasi omaa kokemustaan, jossa hän toi esiin koulutukseen hakeutumisen hankaluuden ei-ensikertalaisena. Väylän tarjoamaa mahdollisuutta erilaisille hakijoille pidettiin varsin myönteisenä.

Väylä koettiin myönteiseksi myös oppimismotivaation näkökulmasta, sillä hakijoilla on mahdollisuus osoittaa omaa osaamistaan, oppimistaan ja motivaatiotaan kurssilla. Näyttöreitillä yhtenä etuna pidettiin sitä, että väylä mittaa hakijoiden motivaatiota ja opiskelutaitoja sekä kiinnostusta alaa kohtaan. Alkuperäisilmauksista tuli lisäksi esiin se, kuinka näyttöreitillä itsessään pidetään oppimiskokemuksena, jossa on mahdollisuus reflektoida ja kehittää omaa oppimistaan sekä parantaa suoritustaan tuleviin kurssiosioihin. Yksi vastaajista kuvasikin, kuinka näyttöreitti on erinomainen oppimiskokemus, vaikka ei pääsisi sisään koulutukseen. Moni vastaajista koki, että oman osaamisen ja motivaation

osoittaminen oli laajempaa kuin pääsykokeissa, sillä *Yhteiskunta tänään* -kurssi koostui useista pienemmistä osasuorituksista ja tiedon soveltamisesta.

Myönteisenä tekijänä näyttöreitissä pidettiin myös sitä, että väylän kautta pääsi tutustumaan paitsi yhteiskuntatutkimuksen alaan ja opintoihin myös yliopisto-opiskelun käytäntöihin. Myönteiseksi tekijäksi kuvattiin sitä, että näyttöreitillä avulla saa tietoa opintojen sisällöistä ja opiskeltavasta alasta, ja tämän avulla voi vielä arvioida kiinnostavatko opinnot ja ala itseä vai ei. Alla olevista sitaateista voidaan havaita, kuinka vastaajat kuvaavat näyttöreittiä alaan, opintoihin ja opiskeluun tutustumisen näkökulmasta:

”Näyttöreitin avulla pystyy saamaan hyvän käsityksen ensinnäkin siitä, mitä on hakemassa opiskelemaan (ja onko aihe itsestä kiinnostava) ja saamaan perusvalmiudet aiheesta.” V12.

”Mielestäni kurssi antaa kuitenkin hyvän ensikosketuksen yliopistossa opiskeluun ja kuvaa siitä, kiinnostaako ala itseä.” V22.

”Pidän näyttöreittiä erinomaisena hakuväylänä, sillä se antaa kuvan alasta, jolloin alan vaihtoja sekä lopettamisia tulee vähemmän, kun hakuvaiheessa jo näkee onko ala oikea.” V31

Ilmauksista voidaan havaita myös opiskelupaikan kohdentumisen näkökulma, sillä osa vastaajista kuvaa, kuinka jo hakuvaiheessa hakijat saavat käsityksen alasta ja opinnoista, ja tällä on merkitystä näyttöreitin suorittamiseen ja opiskelupaikan vastaanottamiseen. Yksi vastaajista esimerkiksi ilmaisee, että ensikertalaisuuttaan koulutushaussa ei tarvitse menettää, jos näyttöreitin aikana huomaakin, että ala ei sovellu itselle tai opintoja ei kuitenkaan koe kiinnostavaksi. Väylän etuna koetaan nimenomaan yhteiskuntatutkimuksen alaan, opintoihin ja yliopisto-opiskeluun tutustuminen, jolla on merkitystä haun ja opiskelupaikan valinnan kannalta.

Väylässä myönteisenä asiana nähtiin myös kurssisuoritus, sillä useampi vastaajista toi esille viiden opintopisteen kurssisuorituksen. Kurssisuorituksen ja opintopisteiden saaminen nähdään etuna kaikki hakijoille sekä niille, jotka saavat opiskelupaikan, että niille, jotka jäävät ilman opiskelupaikkaa. Näyttöreitin kurssiosiot ja aikataulu koettiin myös toimivana väylässä, jossa esimerkiksi kurssimateriaalit ja -tehtävät nähtiin monipuolisina. Yksi vastaajista kuvaakin:

”Näyttöreitillä pääsi jatkuvasti näyttämään mitä on oppinut, ja pidin siitä, että tehtävämuotoja oli lukuisia erilaisia aina monivalinnoista avotentteihin ja esseeseen.” V4.

Näyttöreitin aikataulutukset nähtiin lisäksi selkeänä ja joustavana, sillä eri kurssiosioden suorittamista pystyi tekemään oman aikataulun mukaisesti. Yksi vastaajista kuvasi kurssin tehtävänäntöjen ja pisteytyksen olevan selkeitä.

7.3.2 Kielteiset näkemykset näyttöreitistä hakuväylänä

Näyttöreittiin yhdistyi kielteisiäkin näkemyksiä, joita osa vastaajista toi esiin vastauksissaan. Eri kielteiseksi koetuista tekijöistä muodostin yhdistävän luokan *Kielteiseksi koetut tekijät näyttöreitistä hakuväylänä yliopistoon*. Sisällytin luokkaan neljä eri yläluokkaa:

1. Kielteiset tunnetilat
2. Työmäärän laajuus ja kilpailu
3. Hakijoiden epätasa-arvoinen asema
4. Kurssitehtävien epäoikeudenmukaisuus

Näyttöreitin yhtenä kielteisenä tekijänä koettiin väylän aiheuttamat kielteiset tunnetilat, joista eniten mainittiin ahdistus ja stressi. Huomattava määrä vastaajista oli sitä mieltä, että kurssi aiheutti kielteisiä tunnetiloja, sillä 49 prosenttia oli asiasta täysin samaa mieltä ja 41 prosenttia jokseenkin samaa mieltä. Kaikki eivät kuitenkaan eritelle näitä kokemuksiaan avoimissa vastauksissaan, mutta osa toi kokemuksensa esille. Osa vastaajista koki näyttöreittiväylän esimerkiksi stressaavampana ja vaativampana kuin pääsykoeväylän, sillä verkkokurssi koostui viikoittaisista suorituksista, joissa oli viikoittain onnistuttava opiskelupaikan saamiseksi. Viikoittaisten palautusten koettiin tuovan pitkäkestoista kuormitusta, ahdistusta ja stressiä elämään. Lisäksi muutama vastaajista kuvasi, kuinka he huomasivat kanssaopiskelijoiden kielteiset tunnetilat, esimerkiksi näyttöreittiä toista kertaa suorittavien hakijoiden suuremman stressin ja ahdistuksen. Yksi vastaajista lisäksi kuvasi, kuinka kurssimateriaaleja oli moninkertainen määrä verrattuna pääsykoemateriaaleihin, ja tämä teki väylästä työläämmän kuin pääsykokeisiin lukemisen.

Työmäärän laajuus, kova kilpailu ja taso nähtiin myös kielteisinä tekijöinä väylässä. Vastaajista 72 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että kurssin suorittaminen vaati paljon työtä. Vastaajista 21 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä asiasta, joten valtaosa vastaajista koki näyttöreitinkurssin työläänä. Avoimissa vastauksissa tuotiin monta kertaa esille, kuinka kurssin työmäärä oli suuri ja kurssin suorittaminen vei paljon aikaa. Osa kuvasi kurssin tahtia tiukkana. Kurssiin sitoutumisen nähtiinkin vievän aikaa muilta tärkeiltä asioilta, kuten harrastuksilta, joista yli puolet oli täysin samaa mieltä. Vastaajista 59 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että kurssiin sitoutuminen vei aikaa muilta tärkeiltä asioilta, ja 23 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä asiasta. Kurssin kilpailua ja tasoa kuvattiin muutamissa ilmauksissa kovaksi, jonka taas koettiin aiheuttavan paineita suoriutua onnistuneesti. Yksi vastaajista myös koki kurssin pisterajan korkeaksi.

Vastaajista osa koki hakijoiden olevan epätasa-arvoisessa asemassa. Tätä näkemystä esimerkiksi perusteltiin sillä, että kaikilla hakijoilla ei ole mahdollista suorittaa näyttöreittiä täysipäiväisesti esimerkiksi työn takia. Yksi vastaajista toi esiin, kuinka kurssin työläisyys saattaa heikentää lapsiperheellisten ja/tai kokopäivätyötä tekevien mahdollisuuksia onnistua kurssilla, mutta toisaalta sama tilanne pätee myös pääsykokeisiin. Yksi vastaajista sen sijaan pohti hakijoiden asemaa suhteessa aiempaan näyttöreitinkokemukseen, sillä hän itse koki olevansa paremmassa asemassa aiemman hakukerran ansiosta. Kyseisen vastaajan osalta aiempi suorituskerta ja haku koettiin etuna. Yksi vastaajista myös kuvasi näyttöreitintä epätasa-arvoisuutta kurssitehtävien kannalta, sillä tehtävien tekoa ei voida valvoa ja monivalintatehtävät eivät ole kaikille samat, vaan kysymykset arvotaan. Tämä koettiin epärealistiseksi tekijänä.

Kurssitehtäviin liittyvää epäoikeudenmukaisuutta pidettiin yhtenä näyttöreitintä kielteisenä tekijänä. Ilmauksissa otettiin kantaa etenkin monivalintatentteihin ja vertaisarviointiin. Nämä tehtävämuodot koettiin osin epärealistisiksi. Esimerkiksi vertaisarvioinnin ei ajateltu sopivan näyttöreitille, sillä kyseessä on hakijoiden välinen kilpailuasetelma. Monivalintatehtävien kysymyksiä ja pisteytyksiä ei pidetty tasaveroisina. Seuraavista sitaateista voidaan havaita monivalintatehtäviin ja vertaisarviointiin liittyvää pohdintaa:

”Parantamisen varaa oli toki myös monivalintatenteissä, itsekin tein tarkastuspyynnön ainakin yhdestä tehtävästä joka katsottiin hyväkseni. Monivalintatentit saattoivat siis olla aika monitulkintaisia, enkä osaa sanoa kuinka hyvin tentit oikeasti kertoivat siitä, onko henkilö sisäistänyt lukemansa. ... Vertaisarvioinnilla oli nyt paljon pienempi vaikutus lopulliseen numeroon kuin edellisvuonna, mikä oli erittäin hyvä. Alkuperäinen vertaisarviointi oli todella epäoikeudenmukainen, sillä uskon että arvosana riippuu erittäin paljon siitä kuka tekstin tarkistaa. Edelleen vertaisarviointi on mielestäni erikoinen valinta pääsykoekurssilla, koska kuten sanottu arvostelijoiden erot voivat olla aika suuria.” V9.

”...monivalintatehtävät eivät ole kaikille samat. Lopputulos on tällöin myös paljon tuurista kiinni - riippuen siitä mitkä kysymykset sattuu saamaan. Ymmärrän, että tällä kysymysten arpomisella pyritään estämään mm. yhteistyön tekemistä, mutta tähän tulisi keksiä joku parempi ratkaisu. Mielestäni on todella väärin myös, että monivalintatentin uusin yritys jää voimaan, vaikka toinen yritys olisi huonompi suoritus. Olen sitä mieltä, että paremman suorituksen tulisi jäädä voimaan - tällä voisi myös esimerkiksi korvata tuota kysymysten satunnaisuuden ongelmaa.” V26.

Yllä olevista sitaateista voidaan havaita, kuinka vastaajat ovat kokeneet monivalintatehtävien ja vertaisarvioinnin pisteytyksen ja arvioinnin epäoikeudenmukaisena. Toisaalta vastaajat huomioivat tehtävämuotojen kehittämistä, kuten vertaisarvioinnin jo muutettua pisteytyskriteeriä näyttöreitit pilotista.

8 POHDINTA

Pro gradu -tutkielmani tutkimustehtävänä oli kuvata Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitintä kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitistä. Näyttöreitti edustaa vaihtoehtoista hakuväylää tutkintokoulutukseen, joka pilotoitiin vuonna 2020 osana opiskelijavalintauudistusta ja TRY -hanketta. Näyttöreitti järjestetään mooc -muotoisena *Yhteiskunta tänään* -verkkokurssina 5 op, joka takaa aikataulutetun mutta joustavan tavan suorittaa kurssiosioita ja -tehtäviä. Hakuväylän perustana on, että hakijat pääsevät osoittamaan motivaatiotaan ja kiinnostustaan yhteiskuntatutkimuksen alaa ja opintoja kohtaan sekä samalla tutustumaan opintojen sisältöihin ja yliopisto-opiskelun käytäntöihin. Väylän on ajateltu osoittavan uudenlaista tapaa arvioida hakijoiden motivaatiota ja osaamista.

8.1 Tutkimustulosten yhteenveto ja johtopäätökset

Ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen osalta nojauduin Ecclesin odotusarvoteoriaan, jossa tarkastelin opiskelijoiden odotuksiin ja arvostuksiin liittyviä tekijöitä. Opiskelijoiden valintaan hakeutua yhteiskuntatutkimuksen koulutukseen ja näyttöreitille ovat vaikuttaneet kaikki kolme arvostusta: kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo. Opiskelijoille yhteiskuntatutkimuksen opinnot näyttäytyivät kiinnostavana, hyödyllisenä ja tärkeänä, ja tällä on ollut merkitystä näyttöreitintä valintaan. Suhteessa odotusarvoteoriaan tätä voidaan pitää varsin odotettuna tuloksena, sillä tiettyyn oppiaineeseen kohdistuvat arvostukset vaikuttavat niin koulutuksellisiin valintoihin kuin opinnoissa suoriutumiseen. Kuten Viljaranta (2017) toi esille yksilö usein sitoutuu siihen oppiaineeseen tai tehtävään, jota hän arvostaa, ja jossa hän uskoo pärjäävänsä.

Tutkimustulokset osoittivat, että etenkin kiinnostusarvolla on ollut huomattavaa merkitystä, sillä opiskelijoista valtaosa (92 prosenttia) oli täysin samaa mieltä siitä, että he valitsivat näyttöreitintä, koska he pitävät

yhteiskuntatutkimuksen opintoja kiinnostavana. Tiettyyn oppiaineeseen kohdistuvan kiinnostuksen on nähty lisäävän innokkuutta opintoja kohtaan ja sitkeyttä suoriutua opinnoissa, ja tällä on havaittu olevan yhteys hyviin oppimistuloksiin (ks. Viljaranta & Tuominen, 2018). Odotusarvoteorian mukaan voidaan ajatella, että näyttöreitit kautta valituilla opiskelijoilla on ollut vahva luontainen kiinnostus yhteiskuntatutkimuksen opintoja kohtaan ja tämä on edistänyt ja tukenut heidän oppimismotivaatiotaan. Yhteiskuntatutkimuksen opintoja ja sen eri sisältöjä on itsessään pidetty mielekkäinä, kuten opiskelijat toivatkin esille kiinnostusarvoon liittyvissä tekijöissä. Keskeisiä tekijöitä olivat koulutuksen eri opintosuunnat, opintojen moninaiset sisällöt sekä tutkinnon laajuus ja opintojen vapaavalinnaisuus. Kiinnostavaksi tekijäksi koettiin myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuus.

Hyötyarvon lähtökohdasta opiskelijoista 69 prosenttia oli täysin samaa mieltä siitä, että opinnot ovat hyödyllisiä omien tulevaisuuden suunnitelmien ja tavoitteiden kannalta. Opiskelijoiden kokema hyöty yhteiskuntatutkimuksen opinnoista liittyi monilla eri jatkosuunnitelmiin ja tavoitteisiin, kuten tutkinnon saamiseen ja sen hyötyyn työelämässä. Koulutuksen tarjoamat monipuoliset työmahdollisuudet ja itselle merkityksellisen työn löytäminen yhdistyi myös opintojen hyötyarvoon. Osalla opiskelijoista omat tulevaisuuden tavoitteet ja suunnitelmat olivat jo jäsenyneitä mutta suurella osalla kuitenkin vielä avoinna. Opiskelijoiden työelämään liittyvät näkemykset voidaan nähdä yhdistyvän nimenomaan pitkän aikavälin suunnitelmiin ja tavoitteisiin, joka on olennainen osa hyötyarvossa (ks. Eccles & Wigfield, 2002). Muut hyödylliseksi koetut tekijät liittyivät opintojen laajuuteen ja monipuolisuuteen sekä oman ajattelunkyvyn kehittymiseen. Opiskelijoiden oppimismotivaation kannalta hyötyarvolla voidaan sanoa olleen myös merkitystä kiinnostusarvon ohella.

Tärkeysarvon osalta opiskelijoista 74 prosenttia vastasi olevan täysin samaa mieltä siitä, että he valitsivat näyttöreitit, koska he pitivät opintoja tärkeänä itseään varten, joten tärkeysarvollakin on ollut merkitystä valinnan kannalta. Tärkeysarvo käsittää oppiaineen tärkeyden etenkin oman identiteetin kannalta (esim. Viljaranta & Tuominen, 2018) mutta vastauksissa ei kuitenkaan selkeästi ilmaistu opintojen tärkeyttä suhteessa omaan identiteettiin. Osa opiskelijoista tosin kuvasi yhteiskuntatutkimuksen opintojen merkitystä omien arvojen lähtökohdista, joiden voidaan ajatella olevan osa identiteettiä. Tärkeiksi

tekijöiksi koettiin myös opintojen yhteiskunnallinen merkittävyys itsessään sekä itse oppimisen ja opiskelun tärkeys. Lisäksi opintojen ja kurssivalintojen mielekkyys ja vapaavalinnaisuus sekä ajankohtaisuus ja monipuolisuus ja opetuksen laatu lukeutuivat tärkeysarvoon kuuluviin tekijöihin. Opiskelijoille muutoksen mahdollistaminen opintojen kautta oli myös tärkeää. Opiskelijoiden oppimismotivaation lähtökohdasta voidaan ajatella, että yhteiskuntatutkimuksen opintojen koetulla tärkeydellä on ollut painoarvoa.

Toisen tutkimuskysymyksen avulla selvitin mitkä olivat opiskelijoiden odotukset oman suoriutumisen suhteen näyttöreitillä. Opiskelijoista hieman alle puolet (46 %) oli jokseenkin samaa mieltä sen suhteen, että he uskoivat onnistumiseensa kurssin alussa. Vain 3 prosenttia oli täysin samaa mieltä asiasta. Kokemus omasta onnistumisesta näyttöreitillä kuitenkin vahvistui, sillä opiskelijoista 33 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 41 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että kokemus omasta onnistumisesta vahvistui kurssin edetessä. Tulosten perusteella voidaan ajatella, että opiskelijoista monella on ollut melko hyvä usko omaan onnistumiseensa näyttöreitillä. Ajan edetessä kokemus onnistumisesta on myös vahvistunut, kuten odotusarvoteoriassa on huomioitu oman onnistumisen tai epäonnistumisen ennakoinnin suhde tulevaisuuteen (esim. Eccles & Wigfield, 2002).

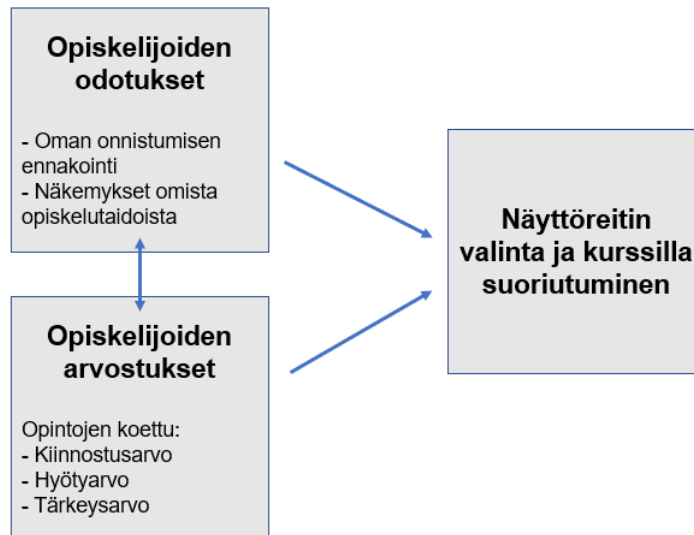
Oman onnistumisen ennakoinnin lisäksi odotusarvoteoriassa odotuksiin yhdistyy myös näkemys omista kyvyistä, joka liittyy usein nykyhetkeen (esim. Wigfield & Eccless, 2000). Opiskelutaitojen osalta hieman yli puolet (51 %) opiskelijoista oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että he luottivat omiin opiskelutaitoihinsa kurssin alussa. Opiskelijoista 18 prosenttia oli täysin samaa mieltä asian suhteen. Käsityksissä opiskelutaitojen vahvistumisesta tapahtui nousua, sillä 38 prosenttia vastasi olevan täysin samaa mieltä siitä, että käsitykset omista taidoista vahvistuivat kurssin edetessä. Jokseenkin samaa mieltä asiasta oli myös 38 prosenttia. Tulosten pohjalta voidaan esittää, että monet opiskelijoista ovat kokeneet opiskelutaitonsa hyväksi kurssina alkaessa ja käsitykset omista taidoista ovat vahvistuneet kurssin edetessä. Tämä voidaan liittää käsitykseen vahvasta oppijaminäkuvasta, joka on edistänyt onnistumista näyttöreitillä. Kuten Viljaranta (2017, s. 77) kuvaakin, luottamus omiin kykyihin monesti innostaa panostamaan asioiden opetteluun ja harjoitteluun, kun taas heikko oppijaminäkuva voi pahimmillaan johtaa alisuoriutumiseen. Opiskelijoiden

luottavaiset ja vahvistuvat käsitykset omasta onnistumisestaan ja omista opiskelutaidoistaan voidaan nähdä vaikuttaneen näyttöreitillä menestymiseen, jonka myötä he ovat onnistuneet saamaan tavoittelemansa opiskelupaikan.

Onnistumisen näkökulmasta opiskelijat toivat esille vastauksissaan aiempien opiskelukokemusten, oppimismotivaation ja opiskelutaitojen merkityksen, ja kuten odotusarvoteoriassa todetaan aiemmat oppimiskokemukset ja niihin liittyvät tunteet ja palauteet vaikuttavat yksilöiden odotusten ja arvostusten kehittymiseen (esim. Viljaranta, 2017). Opiskelijat kokivat pärjänneensä näyttöreitillä etenkin aiempien opintojen ja hakukertojen ansiosta, joiden voidaan ajatella kehittäneen opiskelijoiden opiskelutaitoja ja oppijaminäkuvaa. Omien opiskelutaitojen tuntemuksella koettiin olevan edistävä vaikutus kurssiosioden ja -tehtävien suorittamiseen. Aiempien opintojen tuomaa hyötyä käsiteltiin myös TRY -hankkeen aikana toteutetussa kyselyssä (ks. Kuivalainen, 2019; Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020).

Opiskelijat toivat odotetusti esille oman motivaation merkitystä, jonka voidaan nähdä toimineen eteenpäin vievänä voimana näyttöreitien suorittamiseksi ja oman tavoitteen saavuttamiseksi. Opiskelijat lisäksi kokivat kurssin aikataulutuksen ja oman ajankäytön suunnittelun ja hallinnan onnistumista edistävänä tekijänä, ja mooc -muotoisissa verkkokursseissa joustava aikataulu sekä itsenäinen työskentely ovatkin keskeisiä ominaisuuksia (esim. Korpela, 2020). Osa opiskelijoista toi myös esiin sosiaalisen tuen merkitystä suhteessa omaan onnistumiseen. Läheisten ihmisten vaikutusta onkin käsitelty oppimismotivaation yhteydessä, jossa etenkin myönteisen palautteen ja kannustuksen on katsottu edistävän yksilöiden oppimista ja motivaatiota (esim. Viljaranta, 2017). Sosiaalisten suhteiden merkitystä oppimismotivaatiossa onkin käsitelty enenevässä määrin (esim. Kiuru, 2018; Salmela-Aro, 2018).

Ensimmäisen ja toisen tutkimuskysymyksen tutkimustulosten kokonaishahmottamiseksi olen soveltanut Viljarannan ja Tuomisen (2018) kuviota (kuvio 1), jonka pohjalta olen hahmotellut näyttöreitiltä tutkinto-opiskelijoiksi valittujen yhteiskuntatutkimuksen opintoihin kiinnittyvien odotusten ja arvostusten suhdetta näyttöreitien valintaan ja kurssilla suoriutumiseen (kuvio 5).

KUVIO 5. Opiskelijoiden odotusten ja arvostusten vaikutus näyttöreitin valintaan ja kurssilla suoriutumiseen (Noppari, 2022.)

Kuviossa viisi on tiivistetysti kuvattu opiskelijoiden odotusten ja arvostusten vaikutus näyttöreitin valintaan ja kurssilla suoriutumiseen, jossa odotusten osalta keskeisinä osina ovat oman onnistumisen ennakointi sekä näkemykset omista opiskelutaidoista. Tähän on liittynyt oman onnistumisen ennakointi sekä kurssin alussa että sen edetessä. Lisäksi opiskelijoiden käsityksillä omista opiskelutaidoistaan kurssin aikana on ollut merkitystä. Arvostusten kannalta opiskelijoiden kohdistama kiinnostusarvo, hyötyarvo ja tärkeysarvo yhteiskuntatutkimuksen opintoihin on ollut keskeisessä osassa ja näillä kaikilla kolmella on ollut vaikutusta näyttöreitin valintaan ja kurssiin sitoutumiseen.

Kolmannen tutkimuskysymyksen osalta tulokset osoittivat, että näyttöreittiin hakuväylänä yliopistoon yhdistyi sekä myönteisiä että kielteisiä näkemyksiä. Opiskelijoiden kokemukset näyttöreitistä olivat pääosin myönteisiä. Näyttöreitti koettiin esimerkiksi vaihtoehtona muille hakuväylille ja väylänä erilaisille hakijoille. Muita myönteisiä tekijöitä olivat oman motivaation osoittaminen, yhteiskuntatutkimuksen alaan tutustuminen ja yliopisto-opintoihin perehtyminen sekä kurssisuoritus ja -osiot ja aikataulu. Kaikki myönteiseksi koetut tekijät tukevat näyttöreitin tarkoitusta, jossa sen on ajateltu toimivan vaihtoehtoisena väylänä yliopistoon monenlaisille hakijoille, jossa hakijoilla on mahdollisuus tutustua opintoihin jo etukäteen sekä osoittaa omaa kiinnostustaan ja

osaamistaan jo hakuvaiheessa. Tämä osaltaan tukee opiskelijapaikkojen tarkoituksenmukaista kohdentumista. Väylässä on lisäksi haluttu taata kurssisuoritus ja opintopisteet kaikille hakijoille sekä joustava aikataulu ja monipuoliset kurssiosiot.

Kielteisiä näkemyksiä näyttöreitistä hakuväylänä oli vähemmän, mutta väylän kehittämisen kannalta nämäkin näkökulmat ovat oleellisia. Näyttöreitit koettiin aiheuttavan kielteisiä tunnetiloja, kuten ahdistusta ja stressiä. Työmäärän laajuus ja kova kilpailu koettiin myös negatiivisina asioina. Osa opiskelijoista myös kuvasi, kuinka hakijat ovat epätasa-arvoisessa asemassa ja kurssitehtävät olivat osin epäoikeudenmukaisina. Odotusarvoteorian mukaisesti oppiaineen koetuilla kustannuksilla eli kielteiseksi koetuilla tekijöillä nähdään olevan yhtä lailla vaikutusta koulutuksellisiin valintoihin ja suoriutumiseen. Tutkielmassani en kuitenkaan lähtenyt käsittelemään opiskelijoiden koettuja kustannuksia tarkemmin, vaikka aineistossa selvisi, että nämä olivat merkittäviä. Esimerkiksi 72 prosenttia opiskelijoista oli täysin samaa mieltä siitä, että kurssin suorittaminen vaati paljon työtä. Tässä tutkielmassa kuitenkin huomataan, että opiskelijoiden kokemat kustannukset eivät estäneet näyttöreitillä onnistumista, sillä kaikista koetuista kielteisistä tekijöistä huolimatta opiskelijat sitoutuivat kurssin suorittamiseen ja onnistuivat saamaan haluamansa opiskelupaikan.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että näyttöreitit kautta valitut tutkinto-opiskelijat ovat panostaneet ja menestyneet näyttöreitillä, koska he ovat uskoneet pärjäävänsä kurssilla ja arvostaneet siinä onnistumista. Motivaation näkökulmasta voidaan esittää, että opiskelijat ovat valinneet näyttöreitit, koska he ovat arvostaneet yhteiskuntatutkimuksen opintoja ja tavoitelleet sisäänpääsyä tutkintokoulutukseen (vastaus motivaation *miksi* ja *mitä* -kysymyksiin). Tavoitteensa saavuttamiseksi he ovat hakeutuneet näyttöreiteille ja suorittaneet kurssin loppuun menestyksekkäästi (vastaus motivaation *miten* -kysymykseen). Voidaan ajatella, että väylän kautta on tullut motivoituneita opiskelijoilta, sillä he ovat jo haun aikana suorittaneet yhteiskuntatutkimuksen sisältöjä käsitteleviä kurssiosioita kiitettävien arvosanoin vähintään 4/5. Useimmilla opiskelijoista on myös aiempaa kokemusta yliopisto-opiskelusta ja tuntemusta itselle sopivista opiskelutekniikoista.

Opiskelijavalintauudistuksen ja TRY -hankkeen näkökulmasta opiskelijapaikkojen voidaan ajatella kohdentuneen oikeille hakijoille, sillä jo haun

yhteydessä opiskelijat ovat osoittaneet omaa osaamistaan, motivaatiotaan ja kiinnostustaan yhteiskuntatutkimuksen alaa ja opintoja kohtaan. Opiskelijat ovat vastaanottaneet heille tarjotun opiskelupaikan ja aloittaneet opintonsa tutkinto-ohjelmassa. Väylä on myös mahdollistanut eri ikäisten ja eri koulutustaustoista tulleiden hakijoiden sisään pääsyn koulutukseen. Tutkinto-opiskelijoiden joukossa on sekä ensikertalaisia, toista tutkintoa suorittavia sekä ammatillisen koulutuksen käyneitä. Opiskelijoissa on myös eri ikäryhmiin kuuluvia. Näin ollen opiskelijavalintauudistuksen tavoitteiden mukaisesti näyttöreitissä toteutuu mahdollisuuksien tasa-arvo.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus ja yhteiskunnallinen hyödynnettävyys

Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu olennaisesti tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Laadullisen tutkimuksen yhteydessä tutkimusprosessin esiin tuominen on tutkimuksen uskottavuuden kannalta olennainen tekijä. Prosessin kuvaus tekee tutkimuksesta ja tehdyistä valinnoista ymmärrettävämpää, ja itse tutkimusraporttia voidaan pitää keskeisenä luotettavuuden osa-alueena. (Kiviniemi, 2018, s. 85.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointi perustuu tutkimuksen kokonaisvaltaiseen arviointiin, sillä tutkimuksen luotettavuutta ei voida määrittää yksiselitteisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 163). Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa esimerkiksi aineiston analyysissä keskeisinä asioina voidaan pitää systemaattisuutta, avoimuutta, tarkistettavuutta ja perusteltavuutta. Käytetyn metodin kuvaus ja jäljitettävyys ovat luotettavuuden kannalta olennaisessa asemassa. (Puusa, 2020, s. 145, 147.) Tutkielmassani olen pyrkinytkin kuvaamaan tutkimusprosessiani mahdollisimman tarkasti sekä perustelemaan teoreettisia ja metodologisia valintojani.

Määrällisen tutkimuksen luotettavuus tyypillisesti nojaa tutkimuksen validiteettiin ja reliabiliteettiin. Kokonaisluotettavuuden lähtökodasta nämä kaksi osa-aluetta ovat keskeisiä. (Heikkilä, 2014, s. 178; Vilkka, 2007, s. 152.) Validiteetti käsittää sen onko tutkimuksessa onnistuttu mittaamaan juuri sitä mitä on pitänyt mitata. Kyselytutkimuksissa tämä koskettaa erityisesti sitä, miten onnistuneita kysymykset ovat olleet eli onko niiden avulla saatu ratkaisu tutkimusongelmaan. (Heikkilä, 2014, s. 177.) Reliabiliteetti viittaa tulosten ei-

sattumanvaraisuuteen, jossa on kyse tutkimuksen toistettavuudessa. Reliabiliteetissa voidaan arvioida tutkimuksen tarkkuutta ja tulosten pysyvyyttä mittauksesta toiseen. (Vilkkä, 2007, s. 149.)

Tutkielmani luotettavuuden näkökulmasta pyrin operationalisoimaan teoreettiset käsitteet mahdollisimman tarkasti ja hyvin, jotta tutkittavat ymmärtäisivät kysymykset ja vastausvaihtoehdot. Tutkielmani validiteetti ja reliabiliteetti olisi varmasti vahvempi, jos kyselyssä olisi käytetty ja sovellettu valmiita mittareita, joita odotusarvoteoriaa käsittelevissä tutkimuksissa on jo ennestään käytetty. Tutkielmani kuitenkin edustaa monimenetelmällistä tutkimusta, jossa painotus on ollut laadullisessa tutkimusotteessa. Kyselyssäni avointen osioiden määrä on suurempi, sillä kiinnostuksenkohteenani on ollut tukittavien subjektiiviset kokemukset, joita olen peilannut teoreettiseen viitekehykseeni. En ole tavoitellut yleistämään saatuja tuloksia. Laadullisessa tutkimuksessa, jossa numeroita käytetään apuna tulosten esittämisessä, pyritään silti vain kuvaamaan tutkimusilmiötä, eikä tekemään yleistyksiä muihin vastaaviin tapauksiin. Tutkimustuloksia ei pyritä suoraan siirtämään eikä yleistämään muihin tapauksiin, vaikka tuloksissa olisi havaittavissa joitakin yhtäläisyyksiä muihin tapauksiin. (Valli, 2018, s. 260.)

Validiteetin kannalta tutkielmani perusjoukko on tarkkaan määritelty, ja koska aineiston hankinnassa käytin kokonaisotantaa siinä ei esiintynyt otantavirhettä. Kyselyni tavoitti koko perusjoukon ja Tampereen yliopiston opintotoimiston antamien nimitietojen perusteella sain varmistettua, että kysely tavoitti oikean joukon tutkittavia. Raportoin kyselyn vastausprosentin, joka oli varsin hyvä (44 %). Tutkimuksen luotettavuuden kannalta vastausprosentin raportointi on tarpeellinen, sillä sen kautta tehdään näkyväksi kyselyyn vastanneiden määrä (Vehkalahti, 2014, s. 44).

Tutkielmani luotettavuutta tukee myös se, että toteutin kyselylomakkeen testauksen ennen varsinaista aineistonkeruuta. Kyselyssä ei myöskään esiintynyt katoa eli tietojen puuttumista, vaan kaikkiin kysymyksiin niin strukturoituihin kuin avoimiin oli vastattu. Vastauksista osa oli tiiviitä ja lyhkäisiä, ja osa taas perusteellisimpia ja pidempiä. Päätin kuitenkin ottaa kaikki annetut vastaukset analyysiprosessiin, sillä kysymyksiin oli selkeästi vastattu. Avoimet vastaukset myös tukivat kyselyn suljettuja osioita. Lomakkeessa annoin tutkittaville mahdollisuuden kommentoida tutkimusaihetta ja/tai kyselylomaketta

ja osa tutkittavista toikin esille, että tutkimusaiheeni on kiinnostava ja ajankohtainen. Arvostuksia koskevat kysymykset olisivat voineet kuitenkin olla vielä rajatumpia ja tarkempia, sillä sain palautetta, että kysymykset tuntuivat hyvin laajoilta ja keskenään samalaisilta.

Hyvän tutkimuksen perusvaatimuksiin kuuluu myös hyödyllisyys ja käyttökelpoisuus, jossa tutkimus tarjoaa uutta tietoa ja on relevantti (Heikkilä, 2014, s. 30). Tutkielmani käsittelee ajankohtaista aihetta ja osaltaan tukee keskustelua avoimen väylän kehittämisestä opiskelijavalinnoissa sekä vaihtoehtoisen hakuväyliä, kuten näyttöreitien, tarpeellisuudesta. Avoimen väylä nähdään tärkeänä osana korkeakoulujen hakujärjestelmässä, ja korkeakoulujen välisellä yhteistyöllä on merkitystä väylän kehittämisessä, sillä erilaisten väyliä suunnittelussa ja järjestämisessä tarvitaan niin tiedekuntien, avoimen yliopiston kuin opinto- ja hakijapalveluiden välistä yhteistyötä (Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto, 2020, s. 110, 115). Tutkielmani tuokin näkyväksi Tampereen yliopiston, Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston välistä yhteistyötä opiskelijavalinnoissa.

Tutkimustulokseni tarjoavat lisäksi uutta tietoa Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen yksikölle siitä, miten näyttöreitien kautta sisään päässeet opiskelijat ovat kokeneet väylän. Tutkielmani tarjoaa yhden näkökulman hakijoiden motivaation ymmärtämiseen. Tutkimustulokseni voivat myös synnyttää kehittämisideoita näyttöreitien tuleville toteutuksille. Niin myönteisten kuin kielteisten kokemusten esille tuominen tukee kokonaisvaltaista käsitystä hakuväylästä. Näyttöreitien suorittaneiden opiskelijoiden kokemusten myötä voidaan arvioida niitä tekijöitä, joita pidetään toimivina väylässä, ja myös niitä, joita pidetään haasteellisina.

Tutkielmani lisää myös vaihtoehtoisten hakuväyliä näkyvyyttä, jota TRY -hankkeessakin on pyritty vahvistamaan. Tutkielmani tarjoaa tietoa vaihtoehtoisten hakureittien mahdollisuuksista. Tutkielmani tukee etenkin Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitien näkyvyyttä. Esittämäni jatkotutkimusaiheet voivat myös ruokkia ideoita ja tutkimusaiheita tuleville graduntekijöille liittyen korkeakoulujen opiskelijavalintoihin sekä korkeakouluhakijoiden motivaatioon. Keräämäni aineistoa voidaankin hyödyntää muissa mahdollisissa tieteellisissä julkaisuissa, sillä jo aineiston suunnittelussa ja hankinnassa olen varmistanut aineiston

jatkokäytön. Todistusvalinnan, valintakokeiden ja erilaisten avoimen väylien reittejä on tarpeellista tutkia monipuolisesti, jotta valintamenettelyiden toimenpiteitä, tavoitteita ja vaikutuksia voidaan jatkossakin arvioida ja kehittää.

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus, TRY -hanke ja Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitti ovat kaikki ajankohtaisia uudistuksia, joista tarvitaan perusteellista tutkimustietoa. Tutkitun tiedon avulla voidaan arvioida uudistusten toimivuutta ja vaikutuksia monelta kannalta. Tutkimustiedolla voidaan esimerkiksi tukea ja vahvistaa korkeakoulujen välistä yhteistyötä opiskelijavalinnoissa. Jatkotutkimusaiheet liittyen aiheeseen ovat erittäin monipuoliset, sillä uudistusten tavoitteita, toimenpiteitä, käytänteitä ja vaikutuksia voidaan tarkastella paitsi opiskelijoiden ja hakijoiden näkökulmasta myös korkeakoulujen henkilöstön ja hallinnon näkökulmasta. Tutkimuskohteita voidaan lähestyä yhteiskunnallisesta näkökulmasta, jossa korkeakoulujen valintamenettelyitä ja tutkintokoulutukseen hakua ja pääsyä suhteutetaan laajemmin yhteiskunnan eri rakenteisiin. Pro gradu -tutkielmani avaa yhden näkökulman, jossa tutkintokoulutukseen hakeutumista ja pääsyä on tarkasteltu tietyn opiskelijaryhmän subjektiivisten kokemusten kautta.

Näyttöreitin kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden kokemuksia voitaisiin tutkia vielä nykyistä laajemmin ja syvemmin, esimerkiksi tarkastelemalla hakijoiden iän, sukupuolen, sosioekonomisen taustan ja aiemman koulutustaustan suhdetta näyttöreitille hakeutumiseen ja kurssilla suoriutumiseen. Omassa työssäni en keskittynyt eri taustamuuttujien mahdollisiin syy-seuraussuhteisiin vaan opiskelijoiden subjektiivisiin kokemuksiin. Tarkastelunkohteeksi voitaisiin ottaa myös kaikki näyttöreitin kautta valitut tutkinto-opiskelijat jokaisesta hakukohteesta. Tampereen yliopistoon, Helsingin yliopistoon ja Turun yliopistoon valitut opiskelijat kasvattaisivat tutkittavien perusjoukkoa huomattavasti, joka hyvin todennäköisesti mahdollistaisi monipuolisen tutkimusasetelman ja -aineiston.

Jatkotutkimukset voisivat myös kattaa vertailevaa tutkimusta eri hakuväyliä pitkin tuleville opiskelijoille, kuten Helsingin yliopiston tietojenkäsittelytieteen osalta tutkittiin. Vertailevan tutkimuksen avulla olisi mahdollista tarkastella

näyttöreitien kautta valittujen opiskelijoiden ja todistusvalinnan kautta valittujen opiskelijoiden eroja esimerkiksi motivaatiossa ja opintojen suorittamisessa. Näyttöreitien kautta valittujen tutkinto-opiskelijoiden opintojen etenemisestä voitaisiin myös seurata pitkäaikaistutkimuksen avulla. Pitkäaikaistutkimus mahdollistaisi opiskelijoiden opintojen seuraamisen, jossa voitaisiin tarkastella muuan muassa opintomenestystä ja valmistumista suhteessa tutkinnon määräaikaan. Tulevissa tutkimuksissa olisi myös mielenkiintoista tutkia niitä hakijoita, jotka eivät tulleet valituiksi tutkinto-opiskelijoiksi, sillä näyttöreitien suorittaneet hakijat, jotka jäävät ilman opiskelupaikkaa muodostavat suuren tutkimusjoukon. Tutkinto-opiskelijoiksi valitaan vain murto-osa hakijoista, joten tutkimustietoa voitaisiin laajentaa ja syventää huomioilla niiden hakijoiden kokemukset, jotka eivät päässeet kurssilta sisään koulutukseen.

Jatkotutkimusta näyttöreitistä olisi mahdollista vielä kohdentaa väylän hallinnolliseen yhteistyöhön. Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen koulutuksen näyttöreitistä voitaisiin lähestyä väylästä vastaavien toimijoiden ja henkilöstön näkökulmista, sillä tämä tekisi näkyväksi mitä näyttöreitien kaltaisen väylän toteuttaminen vaatii korkeakoulujen osalta. Hallinnollinen näkökulma tuottaisi toisenlaista näkökulmaa väylän ulottuvuuksista, kuten kurssin järjestämisestä, opetuskäytännöistä, arvioinnista ja korkeakoulujen välisestä yhteistyöstä. Mooc -muotoisen kurssin toteuttaminen vaatii paitsi tietoteknistä ja pedagogista osaamista myös ymmärrystä valintamenettelyistä, kun kyseessä on hakuväylänä toimiva avoin ja maksuton verkkokurssi. Näyttöreitti vaatii jokaiselta siihen osallistuvalla toimijalla laajaa yhteistyö- ja koordinoitavuutta, sillä kurssista vastaavat kolme eri yliopistoa. Yliopistojen välisen yhteistyön tarkasteleminen voisi avartaa ymmärrystä näyttöreitien toteuttamisesta ja parhaimmillaan tarjota muille korkeakouluille mallin, kuinka suunnitella ja kehittää uusi vaihtoehtoinen hakureitti tutkintokoulutukseen.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet:

- Ball, C., Huang, K. T., Cotten, S. R., Rikard, R. V., & Coleman, L. O. (2016). Invaluable values: An expectancy-value theory analysis of youths' academic motivations and intentions. *Information, Communication & Society*, 19(5), 618–638.
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2020). *From expectancy-value theory to situated expectancy-value theory: A developmental, social cognitive, and sociocultural perspective on motivation*. *Contemporary Educational Psychology*, 61.
- Eccles, J. (2011). Gendered educational and occupational choices: Applying the Eccles et al. model of achievement-related choices. *International Journal of Behavioral Development*, 35(3), 195–201.
- Eccles, J. S., Vida, M. N., & Barber, B. (2004). The relation of early adolescents' college plans and both academic ability and task-value beliefs to subsequent college enrollment. *The Journal of Early Adolescence*, 24(1), 63–77.
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 109–132.
- Haltia, N., Isopahkala-Bouret, U., & Jauhiainen, A. (2019). Korkeakoulujen opiskelijavalintauudistus ja aikuisopiskelijan opiskelumahdollisuudet. *Aikuiskasvatus*, 39(4), 276–289.
- Haltia, N., & Lahtomaa, M. (2019). Toinen reitti yliopistoon: Millaisia polkuja aikuisille?. *Aikuiskasvatus*, 39(3), 229–237.
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Edita.
- Hiidenmaa, P. (2013). *Jos vastaus on Mooc, mikä on kysymys?* Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Helsingin yliopisto.

- Hurmerinta, L., & Nummela, N. (2020). Monimenetelmätutkimus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus, 308–317.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a Definition of Mixed Methods Research. *Journal of Mixed Methods Research*, 1(2), 112–133.
- Kakkuri-Knuuttila, M.-L., & Heinlahti, K. (2006). *Mitä on tutkimus? Argumentaatio ja tieteenfilosofia*. Gaudeamus.
- Karhunen, H., Pekkarinen, T., Suhonen, T., & Virkola, T. (2021). *Opiskelijavalintauudistuksen seurantatutkimuksen väliraportti*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Kiuru, N. (2018). Kaveriverkostot ja oppimismotivaatio. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.) *Motivaatio ja oppiminen*. PS-kustannus, 123–139.
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus, 73–87.
- Korpela, M. (2020). Avointa ja ilmaista korkeakoulutusta kaikille? Moocien mahdollisuudet ja rajoitteet. *Aikuiskasvatus*, 40(2), 140–146.
- Kuivalainen, T. (2019). *Avoimen väylän kautta valittujen kokemuksia – Toinen reitti yliopistoon -hankkeessa toteutetun kyselyn tuloksia*. Toinen reitti yliopistoon -hanke.
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.
- Leinonen, J., Ihantola, P., Leinonen, A., Nygren, H., Kurhila, J., Luukkainen, M., & Hellas, A. (2019). *Admitting Students through an Open Online Course in Programming: A Multi-year Analysis of Study Success*. Proceedings of the 2019 ACM Conference on International Computing Education Research, 279–287.
- Porter, S. (2015). *To MOOC or not to MOOC: How can online learning help to build the future of higher education?*. Elsevier Science & Technology.
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus, 145–156.

- Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen tieteenfilosofinen tausta. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus, 25–40.
- Salmela-Aro, K. (2020). The Role of Motivation and Academic Wellbeing - The Transition from Secondary to Further Education in STEM in Finland. *European Review*, 28(1), 121–134.
- Salmela-Aro, K. (2018). Motivaatio ja oppiminen kulkevat käsi kädessä. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.) *Motivaatio ja oppiminen*. PS-kustannus, 9–22.
- Salmela-Aro, K., & Nurmi, J.-E. (2017). *Mikä meitä liikuttaa. motivaatiopsykologian perusteet*. PS-kustannus.
- Schreiber, J. B. (2016). *Motivation 101*. Springer Publishing.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Vasalampi, K., & Salmela-Aro, K. (2014). Sisäinen motivaatio ja kouluinnokkuus edistävät nuorten opintopolkua. Teoksessa S. Pihlajaniemi, T. Villa, E. Lavikainen, & L. Valkeasuo (toim.) *Oppia ikä kaikki - kouluttautumisen edellytykset eri elämänvaiheissa*. Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus. Opiskelijatutkimuksen vuosikirja, 2014, 12–23.
- Valli, R. (2018). Numerot ja niiden tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus, 248–260.
- Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.
- Viljaranta, J. (2017). Odotusarvoteoria: odotusten ja arvostusten vaikutus oppimismotivaatioon. Teoksessa K. Salmela-Aro & J.-E. Nurmi (toim.) *Mikä meitä liikuttaa. Motivaatiopsykologian perusteet*. PS-Kustannus, 66–79.
- Viljaranta, J., & Tuominen, H. (2018). Oppiaineiden arvostukset: tärkeää, hyödyllistä, kiinnostavaa vai kuormittavaa. Teoksessa K. Salmela-Aro (toim.) *Motivaatio ja oppiminen*. PS-kustannus, 101–119.
- Vilka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet*. Tammi.
- Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy–Value Theory of Achievement Motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 68–81.

Hallitusohjelmat ja julkaisut:

- Ahola, S., Asplund, R. & Vanhala, P. (2018). *Opiskelijavalinnat ja korkeakouluopintojen nopeuttaminen*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 25/2018.
- Jyväskylän yliopiston Avoin yliopisto. (2020). *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi – ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J., Ellfolk, A.-K. Kekäläinen, U., Savela, P., & Vuori, S. (toim.). Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisuja.
- OKM. (2019a). *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030 luvulle: Vision kartta*. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- OKM. (2019b). *Katse korkealle - näkökulmia lukioiden ja korkeakoulujen yhteistyöhön*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 6.
- OKM. (2017b). *Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 25.
- OKM. (2016). *Valmiina valintoihin I. Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 37.
- Valtioneuvosto. (2021). *Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko*. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24.
- Valtioneuvosto. (2019). *Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019: Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta*. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31.
- Valtioneuvosto. (2016). *Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015–2019*. Päivitys 2016. Hallituksen julkaisusarja 2/2016.
- Valtioneuvosto. (2015). *Ratkaisujen Suomi: Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015*. Hallituksen julkaisusarja 10/2015.
- Valtioneuvosto. (2011). *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 22.6.2011*. Hallituksen julkaisusarja 1/2011.

Verkkolähteet:

- OKM. (2017a). *Opiskelijavalintojen kehittämisen toimenpiteet 2017–2020 -muistio*. <https://okm.fi/opiskelijavalinnat-ja-yhteisty>
- Opintopolku. (2021). *Yhteiskuntatutkimuksen koulutus, Yhteiskuntatieteiden kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)*.
<https://opintopolku.fi/konfo/fi/toteutus/1.2.246.562.17.000000000000000002208>
- Tampereen yliopisto. (7.7.2021a). *Tampereen yliopiston uudet opiskelijat on valittu*. <https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/tampereen-yliopiston-uudet-opiskelijat-valittu>
- Tampereen yliopisto. (2021b). *Yhteiskuntatutkimuksen yksikkö -verkkosivu*.
<https://www.tuni.fi/fi/tutustu-meihin/yhteiskuntatutkimus#switcher-trigger--overview>
- Tampereen yliopisto. (2021c). *Yhteiskuntatutkimuksen koulutus -verkkosivu*.
<https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/yhteiskuntatutkimuksen-koulutus#switcher-trigger--apply>
- Tampereen yliopisto. (8.1.2020a). *40 uutta opiskelupaikkaa näyttöreitillä - yhteiskuntatutkimuksen valintakoe on historiaa*.
<https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/40-uutta-opiskelupaikkaa-nayttoreitilla-yhteiskuntatutkimuksen-valintakoe-historiaa>
- Tampereen yliopisto. (20.2.2020b). *Oppimisen iloa pääsykoepaineiden sijaan - yhteiskuntatutkimuksen pääsykoe historiaan*.
<https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/oppimisen-iloa-paasykoepaineiden-sijaan-yhteiskuntatutkimuksen-paasykoe-historiaan>
- Tampereen yliopisto. (29.10.2020c). *Tampereen yliopisto lisää aloituspaikkoja ja uusia valintaväyliä vuoden 2021 opiskelijavalintaan*.
<https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/tampereen-yliopisto-lisaa-aloituspaikkoja-ja-uusia-valintavaylia-vuoden-2021>
- Toinen reitti yliopistoon. (2021a). *Toinen reitti yliopistoon -verkkosivu*.
<https://www.avoin.jyu.fi/fi/avoin-yliopisto/hankkeet/try>
- Toinen reitti yliopistoon. (17.03.2021b). *Kevään 2021 korkeakouluhauissa yli 200 avoimen väylän hakukohdetta*. <https://www.avoin.jyu.fi/fi/avoin->

yliopisto/hankkeet/try/ajankohtaista-try/kevaan-2021-toisessa-
yhteishaussa-yli-200-avoimen-vaylan-hakukohdetta

Toinen reitti yliopistoon. (08.06.2021c). *Avoimen väylän uudistuksessa nähtiin monia onnistumisia*. <https://www.avoin.jyu.fi/fi/avoin-yliopisto/hankkeet/try/ajankohtaista-try/avoimen-vaylan-uudistuksessa-nahtiin-monia-onnistumisia>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Yliopistolaki 2009/558. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

LIITTEET

Liite 1: Saatekirje

Osallistu pro gradu tutkimukseen!

Hei nyt sinulla on mahdollisuus kertoa kokemuksestasi uudesta hakuväylästä!

Onneksi olkoon, olet tullut valituksi tutkinto-opiskelijaksi Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan uuden hakuväylän kautta!

Olen tekemässä kasvatustieteen pro gradu -tutkielmaa Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijavalintauudistuksesta. Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitivalinta edustaa uutta hakuväylää tutkintokoulutukseen. **Kyseessä on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä uudistus, jonka vuoksi pyydänkin sinua osallistumaan pro gradu -tutkielmaani. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää näyttöreitien kautta valittujen opiskelijoiden kokemuksia näyttöreitikkurssista ja onnistumisesta, jonka myötä opiskelupaikka mahdollistui.**

Pro gradu -tutkielmani aineisto kerätään sähköisellä kyselylomakkeella. Vastat kyselylomakkeeseen anonyymisti ja vastauksiasi käsitellään luottamuksellisesti. Kerättyä aineistoa hyödynnetään pro gradu -tutkielmassani ja muissa mahdollisissa tieteellisissä julkaisuissa, jonka jälkeen aineisto hävitetään. Yksityisyydensuojasi turvataan läpi tutkimusprosessin. Aineistonhallinnassa ja koko tutkimusprosessissa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Kyselylomake on avoinna 8.11 - 30.11.2021 välisenä aikana. Vastaathan marraskuun loppuun mennessä, viimeistään 30.11.2021.

Sinulla menee noin 10–15 minuuttia lomakkeen vastaamiseen.
Kiitos jo etukäteen panostuksestasi!

Olen maisterivaiheen opiskelija kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunnasta elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen tutkinto-ohjelmasta. Voit tarvittaessa pyytää lisätietoja minulta: petra.noppiari@tuni.fi

LINKKI KYSELYLOMAKKEESEEN:
<https://forms.office.com/r/DjfcMgiFZd>

Liite 2: Kyselylomake

Näyttöreitillä tutkinto-opiskelijaksi

Kyselyn avulla kerään aineiston kasvatustieteen pro gradu -tutkielmaani varten. Tutkielman aiheena on Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen näyttöreitiväylä. Kyselyyn vastaamalla annat suostumuksesi siihen, että antamiasi vastauksia hyödynnetään pro gradu -tutkielmassani ja muissa mahdollisissa tieteellisissä julkaisuissa, jonka jälkeen aineisto hävitetään. Vastaaminen tapahtuu anonymisti. Tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti ja yksityisyydensuoja turvataan läpi tutkimusprosessin. Aineistonhallinnassa ja tutkimustulosten julkaisussa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Tutkimustulokset tullaan julkaisemaan Tampereen yliopiston avoimessa julkaisuarkistossa Trepossa.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia. Vastausaikaa on **30.11** asti.

Kiitos osallistumisestasi!

Lisätietoja voit pyytää minulta: petra.noppari@tuni.fi (mailto:petra.noppari@tuni.fi)

1. Mikä on sukupuolesi?

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua sanoa

2. Mihin ikäryhmään kuulut?

- Alle 25-vuotiaat
- 25 - 34 -vuotiaat
- 35 - 44 -vuotiaat
- 45 - 54 -vuotiaat
- Yli 54-vuotiaat

3. Mikä on aiempi koulutustaustasi?

Voit valita useita vaihtoehtoja

- Ylioppilas
- Ammattikorkeakoulu- tai yliopisto-opintoja (ei tutkintoa)
- Ammattikorkeakoulututkinto/yliopistotutkinto
- Ammatillinen perustutkinto
- Avoimen yliopiston opintoja
- Muu koulutustausta

4. Minkä alan opintoja tai tutkinnon olet suorittanut? (Jos koulutustaustasi on muu kuin ylioppilas)

5. Minä vuonna tulit valituksi tutkinto-opiskelijaksi näyttöreitiväylän kautta?

- 2020
- 2021

6. Valitsin näyttöreitikkurssin, koska pidän yhteiskuntatutkimuksen opintoja

Valitse parhaiten mielipidettäsi kuvaava vastaus

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
kiinnostavana	☐	☐	☐	☐	☐
hyödyllisenä tulevaisuuden suunnitelmieni ja tavoitteiteni kannalta	☐	☐	☐	☐	☐
tärkeänä itseäni varten	☐	☐	☐	☐	☐

7. Mikä yhteiskuntatutkimuksen opinnoissa kiinnostaa sinua?

8. Mikä yhteiskuntatutkimuksen opinnoissa on hyödyllistä sinulle tulevaisuuden suunnitelmiesi ja tavoitteitteesi näkökulmasta?

9. Mikä yhteiskuntatutkimuksen opinnoissa on tärkeää sinulle?

10. Mitkä tekijät vaikuttivat valintaasi hakeutua näyttöreititikurssille?

11. Näyttöreititikurssia suorittaessani

Valitse parhaiten mielipidettäsi kuvaava vastaus

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä Jokseenkin mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
kurssin alussa luotin omiin opiskelutaitoihini	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin alussa uskoin suoriutuvani kurssista onnistuneesti	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin edetessä käsitykseni opiskelutaidoistani vahvistuivat	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin edetessä käsitykseni onnistumisestani vahvistui	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin suorittaminen oli vaativampaa kuin aluksi luulin	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin sisällöt vastasivat odotuksiani	☐	☐	☐	☐	☐
aiemmat opintoni tukivat onnistumistani kurssilla	☐	☐	☐	☐	☐
kurssi aiheutti kielteisiä tunnetiloja, kuten ahdistuneisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
kurssin suorittaminen vaati paljon työtä	☐	☐	☐	☐	☐
kurssiin sitoutuminen vei aikaa muilta tärkeiltä asioilta, kuten harrastuksilta	☐	☐	☐	☐	☐

12. Mitkä tekijät edistivät onnistumistasi näyttöreititikurssilla?

13. Millaisena hakuväylänä pidät näyttöreititikurssia yliopistoon?

14. Onko vielä jotain mitä haluat kommentoida tutkimusaiheesta ja/tai kyselylomakkeesta?